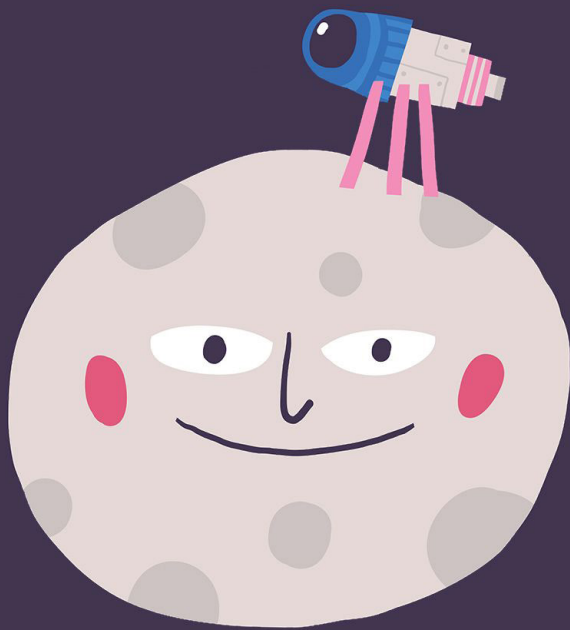

Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů

Miroslav Skála

Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů

Miroslav Skála

Znění tohoto textu vychází z díla [Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Československý spisovatel v Praze v roce 1979.

Podle [předlohy](#) z fondu [Moravské zemské knihovny v Brně](#).

§

Text díla (Miroslav Skála: Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uvedte původ-Nevyužívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 23. 10. 2026.

OBSAH

Kapitola prví	6
Zpověď	10
Kapitola druhá	15
Kapitola třetí	29
První zážitek z dětství	32
Kapitola čtvrtá	45
Z čeho se obviňuji	45
Kapitola pátá	59
Já a ženy	64
Kapitola šestá	69
Kapitola sedmá	82
Bedlivě hlídáný návrat do dětství	86
Kapitola osmá	96
Kapitola devátá	104
Kapitola desátá	112
Sen o ředitelce	117
Kapitola jedenáctá	120
Kapitola dvanáctá	131
Kapitola předposlední	139
Kapitola poslední	143

*Sluneční dvůr je samozřejmě vymyšlen.
S jeho lékaři a pacienty by se však čtenář
mohl setkat i jinde.*

AUTOR

Kapitola první

Lidé se hrouťí nenadále. Kdyby věděli dopředu, že se příští týden zhroutí, nezhroutili by se. Bývá to tak, že ráno je jejich život ještě plný činorodých sloves: běhají, telefonují, zapřísahají, dupají nožkou, cloumají límcem, vykazují do příslušných mezí, nasedají do auta, vystupují z auta, běhají do schodů, sbíhají ze schodů atd.

A najednou ryc! Během pár minut jsou gramaticky převedeni z rodu činného do rodu trpného: jsou položeni na lehátko, je jim nahmatáván tep, pak podpírání a vedení chodbou, posazování do auta, u něhož jsou zvědavě obhlíženi spolupracovníky, kteří se jen na okamžik zastaví, když vystupují z auta, vybíhají do schodů, telefonují, dupou nožkou atd.

Tu nožku silně zvětšenou jsem viděl jako poslední. Potom jako by mi zhasli kontrolní lampu na sítnici a já se zády sunul po školní tabuli k zemi a při tom pomalém pohybu jsem zavřenýma očima spatřil ve třetí lavici Stokláska, jak studuje každý můj pohyb, aby později mohl celý výjev zrekonstruovat před řehtající se třídou; byl totiž uznávaným odborníkem na mne. Tak jsem se pomocí těch představ opět vyšplhal do stoje. Poté jsem opustil bez dovolení třídu, prošel jsem s vypětím všech sil chodbou těsně podél stěny, vrazil jsem do svého kabinetu a zamkl. Chvilí jsem nehybně seděl, a když kolegyně Mertová, matematikářka, se v blahém tušení nějakých nepřístojností dobývala dovnitř, otevřel jsem dveře a mrštil po ní soupřavou fixových barev. Ta ji minula, roztráštla se o zeď, potřísnila okenní výklenek nedávno vymalovaný; budeme tedy muset zakročit v samém zárodku proti zahnížďujícímu se nešvaru, že totiž kolegové po sobě házejí soupřavami fixových barev.

„Nelíbíš se mi,“ řekl mi náš lékař, spolužák z mládí. On se mi také nelíbil. Vůbec se mi lidé poslední dobou nelíbili, myslím po stránce estetické. Těla přefouknutá, obličeje rozvařené, jen stěží držící původní podobu.

„Třes rukou, kinestetické poruchy, rozhašený kardiogram. Vypadá to na delší dobu, hochu, hochu!“ To dvojnásobné hochu mělo dodat jeho lékařskému prohlášení závažnosti. Tušil totiž správně, že se ve mně ozve pedagogická odpovědnost.

„Vedu třídu k maturitě. Kdyby neznali literaturu, ale plavou i ve větném rozboru. Bude to moje ostuda.“

„A větný rozbor kromě tebe na škole nikdo jiný neovládá?“

„Nejsem si tím tak jist. A kromě toho budou mít určitě pořád místo češtiny tělocvik.“

„Výborně! Aspoň udělají před maturitní komisí výmyk potažmo se skokem přes předsedu na dél,“ můj přítel lékař platil za vtipálka. Veselá mysl půl zdraví.

„Zítra zkrátka nepůjdeš do školy a pojedíš do Slunečního dvora.“

„Co to je?“ vyděsil jsem se toho názvu.

„Žádný špitál, žádné sanatorium, prostě Sluneční dvůr. Léčí se tam většinou neurastenie, tedy žádné těžké případy.“

Nevzdával jsem se. K léčení cítím odpor zděděný po tatínkovi. Často říkával, že příroda si musí pomoci sama a zuby se nemají léčit, ale samy mají vyhnít.

„Jsem jenom přetažený,“ namítal jsem. Ve skutečnosti jsem byl spíše utážený z naší ředitelky a natažený z Naděždy, natažený jako na skřipci mezi její názor, že bychom se už měli konečně vzít, a mezi svůj názor, že bychom se ještě brát neměli.

„Právě na Slunečním dvoře si pořádně odpočineš, psychologové tě proklepou, praktikují tam nejmodernější metody. Ještě dnes zavolám profesoru Slívovi. Musí tě vzít, i kdyby měl obsazeno.“

Vzal mě, i když měl obsazeno.

Ráno mě autobus odvážel směrem k horám. Uvědomuji si, že cestou do takového ústavu se mi měl promítat před vnitřním zrakem můj dosavadní život s občasnými prostřihy na krajinu s clonou bezútěšného deště. Ale nic se mi nepromítalo, a venku byl krásný červenový den, slunce se smálo, až se mu kolem skvrn dělaly vějířky. Po hodině jízdy jsem s řidičem v autobusu osaměl a po další čtvrt hodině se ke mně řidič obrátil:

„Sluneční dvůr.“

Vystoupil jsem a stál jsem před vraty jakési úsadby či kaštelu s obrovitým dvorem a hospodářskými budovami. Vedle vrat se skvěl nápis:

„Hlaste se u vrátného!“

Za vraty jakýsi mladík sekal dřevo. Pokusil jsem se u něho hlásit.

„Vrátný tu není,“ řekl.

„Nevadí, počkám,“ řekl jsem s horlivou snaživostí nově příchozího.

„Není systemizovaný! Nejste pan Kilián?“

Přisvědčil jsem.

„Máte se jít posadit do čekárny pana profesora. Pojd'te, já vás tam dovedu.“

Když jsem čekal před ordinací s malým kufříkem u nohou, prohlížel jsem si se zájmem skrze okno sochu ženy, která stála před hlavní budovou. Trochu mne zmátl její jakoby nedokončený pohyb ruky. Později jsem se dověděl, že podle původního projektu držela v ruce míč a podávala jej dítěti, které k ní natahovalo obě ručky, jsouc chováno svým otcem, o něhož se opírala babička, vedoucí pravou rukou staršího chlapce. Na tyto postavy rozsochatého sousoší se nedostalo finančního krytí, protože náklady

na přestavbu Slunečního dvora přesáhly vysoce původní částku. Takovým způsobem přišla žena o rodinu i o balón. Esteticky kupodivu neutrpěla. Vyhlížela s rukama napřaženými do prázdna jako bohyně Artemis věštící slávu psychiatrie.

Moje pozorování přerušilo zakviknutí létacích dveří, jimiž proběhla žena v šedivé stříbřité paruce, ve vínově červeném županu. Drobnými krůčky na vysokých podpatcích zamířila rovnou ke mně a v běhu na mne volala:

„Zas to udělal!“

„Co?“ zeptal jsem se.

„Močil na růže.“

„Kdo?“

„Kdo tu, prosím vás, močí na růže! Zase čekal, až vyjdu do zahrady. Protože ví, že já tím nejvíc trpím. Růže byla vždy pro jemné lidi symbol něčeho čistého, něžného, krásného. A proto čeká! On ví, jak tím trpím. Až zešeří se Amiens a v parku budou vonět růže. A pan profesor ho nechá. On vede pořád svou o té renesanci.“

„O renesanci?“

„Ano. Prý veselá matérie.“

Vtom se za dveřmi profesorovy ordinace ozval šramot, paní v županu se vylekala a zahájila zpětný ústup k létacím dveřím. Křivíc obličej námahou, hlasitě šeptala:

„Řekněte mu, že Kučera močil na růže, ale neříkejte, že jsem vám to řekla já!“

Sotva zmizela, objevil se ve dveřích ordinace malý vousatý stařík – Jean Effelův Hospodin, běžající v košili po ráji za Adamem a Evou. Ano, jeho bílý plášť mu splýval na paty jako dlouhá noční košile. Pozval mě dál.

Pracovna páně profesorova posilovala dojem příbytku Stvořitele. Obrovské akvárium s pestrébarevnými rybičkami, na stěnách

klece s andulkami, papoušky, vivárium s exotickými plazy. Pan profesor během vyšetřování sypal této havěti semínka, červy, mořské vši, zaléval v bedničkách rašící puky, pouštěl do akvária vzduch.

Zapsal si moje životní data a pak chtěl vědět, čím začal onen řetěz, který vedl k mému zhroucení.

„Narozením,“ řekl jsem po pravdě.

„K dětství se dostaneme později,“ řekl pan profesor, „nezapomínejte, že čas na Slunečním dvoře plyne dvojnásob pomaleji. Dnes začneme tím, co bezprostředně vedlo k vašemu zhroucení.“

Pak už mě nepřerušoval.

Zpověď

„Mé úzkosti, pane profesore, se vám budou zdát směšné a maličerné, protože na mě z odstupů také tak působí. Ovšem když jsem uvnitř, nedovedu nad ně vyplavat a zasmát se jim.

Začalo to tím, že jsem se nemohl rozhodnout, jakou známku tomu kterému žákovi při klasifikaci dát. Třeba hodiny jsem váhal mezi dvojkou a trojkou, to nejenom na vysvědčení, ale u prachobyčejných písemných prací. Nesnesl jsem pocit, že bych někomu ublížil, a proto jsem se nemohl rozhodnout. Léta češtinářské praxe mě přivedla k jakémusi žebříčku – jedna hrubá chyba či tři malé o jeden stupeň níž. Ale víte sám, čeština není matematika, jazyk je jemný organismus s nesčetnými odstíny, a zrovna tak jemné jsou tedy i rozdíly v chybách. Nelze proto ani dvě chyby položit na roveň. Rozhoduji i mimojazykové souvislosti, pisatelův záměr, který může mít několikery výklad. Zkrátka v poslední době jsem trávil nad každou písemnou prací několik hodin. Vmýšlel, vciťoval

se do žáka, nakonec jsem na práci nějakou známku napsal, ale tužkou, provizorně. V noci jsem se budil zpocený hrůzou, že jsem opravil něco, co vlastně bylo dobře. Míval jsem opakuující se sen, že labilní žák Venera se kvůli písemce z češtiny oběsil.

Krise nastala letos při vysvědčeních. Ředitelka nám dávala dřív vždy o dva tři prázdné tiskopisy vysvědčení víc, kdybychom nějaký zkazili. Tentokrát nám jich dala přesně tolik, kolik bylo žáků. Abychom šetřili papírem. Cítil jsem se špatně. Kdybych zkazil exemplář, musel bych to v ředitelně sáhodlouze vysvětlovat; přitom jsem měl v notýsku u každého žáka známky několikrát přeškrtnuté a ještě s otazníky. Není divu, že jsem nakonec zkazil dva tiskopisy vysvědčení. Vyvedlo mě to tak z míry, že jsem vůbec nespál a zapomněl si vzít ráno do školy papuču, které jsem si přes neděli vyčistil. V botách se totiž do třídy nesmí. Tak jsem si je vypůjčil od kolegy Teichmanna, který má ovšem číslo 45, takže mi byly volné a mlaskaly na nohou. Třída se pochechtávala. A v tu chvíli právě ředitelka přišla na hospitaci. Chápete? Jindy by mi to nevadilo, přípravu jsem měl v pořádku, cíl hodiny pěkný: ukázat na rozboru větném krásu české věty v lidové pohádce. Ale úplně jsem znejistěl. Ředitelka si sedla za stůl, je totiž obézní a uličkou mezi lavicemi by dozadu neprošla, dřela by boky o lavice. A já chodil s těmi mlaskajícími papučemi před žáky a potil se smrtelným potem. Rychle jsem napsal na tabuli první připravenou větu z pohádky o zlé ševcové:

„Jak je stará, tak je hloupá.“

Jak jsem odkládal křídlo, napadlo mi náhle, aby si to ředitelka nějak nevykládala. Rychle jsem tedy přistoupil k rozboru a řekl žákům, že je to věta příslovečná přípustková. Ale v tom okamžiku, kdy jsem to říkal, už jsem věděl, že to není tak jednoznačné. Je to skutečně věta přípustková? Přestože je stará, tak je hloupá? Ale co když je hloupá právě proto? Tou měrou, jak jí přibývají roky,

tak hloupne. To by pak byla spíše věta příslovečné míry. Zakoktal jsem se, zrudl, a honem jsem napsal další větu:

„Čert raději utekl, jak byla Káča roztancovaná.“

Ale už, jak jsem větu psal, šla mi horkost až k hrdlu. Je to věta příčinná, nebo zase míry? Utekl čert proto, že byla Káča roztancovaná, nebo utekl proto, že byla tak moc roztancovaná, a kdyby byla míň, tak by vůbec neutekl? Navíc, když jsem přišel ke slovu Káča, blesklo mi hlavou povědomí, že ředitelce se ve škole přezdívá stará Káča. S hrůzou jsem se podíval na třetí větu, připravenou v notýsku k rozboru: „Komu pánbů, tomu všichni svatí.“ Zatmělo se mi před očima, zapotácel jsem se a věděl jsem, že v příštím okamžiku vyběhnu ze třídy.

Konec znáte. Zavřel jsem se do kabinetu a pak hodil po kolegyni fixovými barvami.“

Pan profesor během vyprávění krmil andulky, jinak však pokyvoval hlavou téměř radostně, jako by si liboval: ano, to je ten nejsprávnější způsob, jak dojít ke zhroucení, nemohl jste volit lépe.

Když jsem skončil, stoupl si proti mně, roztáhl ruce a uchopil mě za obě ramena. Dívaje se mi zblízka do očí, řekl:

„Teď jste tady, a Sluneční dvůr není škola. A vy nejste profesor, ale slunečník. Budete síct trávu, nosit zelené kravám, případně-li na vás den dojení, budete dojit, máme také koníčka Střapku, budete s ním jezdit povozem do města. Máme tu zahradu, skleníky, králíky, rosomáka a děláme si tvarůžky.“

Pan profesor měl radostný vzhled dětinského Stvořitele, který se chlubí inventářem ráje.

Ubytovali mě v malém dvoulůžkovém pokojíku, mansardě, jakých se táhlo vedle sebe v podkroví celá řada. Vznikly úpravou seníku. Pan profesor také prý důsledně trval na tom, aby se jim seník říkalo.

Prozradil mi to můj spolubydlící. Když jsem vešel, seděl u malého stolku se šachovnicí, na níž měl rozehranou partii. Představil se mi první:

„Zdeněk Šifalda, kandidát věd. Vypadáte na učitele,“ dodal a díval se na černého střelce.

„Jak jste to poznal?“

„Připadá mi, že jste právě rozdal vysvědčení a rozjel se na prázdniny. A vaše diagnóza bude depresivní neurastenie.“

„To mi neřekli.“

„Zítra vám to napíše.“

„A co napsali vám?“

„Neuróza s hypochondrickými bludy. Myslím si, že mám na mozku nádor.“

„A nemáte?“

„Já myslím, že ano, oni, že ne. Ovšem hlava bolí mě, ne je.“

„A co rentgen?“

„Na rentgenu nic není.“

„Tak vidíte!“

„Právě že nic nevidím.“

Musel jsem se zasmát. „Že by i rentgen mohl mít bludy?“

„To ne, ale při vyvolávání snímků ten nádor vyretušují. Ptal jsem se na to jednoho fotografa. Jde to.“

„Lékaři že by něco takového dělali?“

„To jsou právě ty mé bludy. Kdybych si to nemyslel, tak bych je neměl.“

„A čím vás léčí?“

„Jako všechny ponejvíce přírodou. Na vnitřní konflikty je nejlepší dojení krav, sečení trávy, jednocení cukrovky. Metoda profesora Slívy. Přemysl Oráč chodil za svými voly a hlava ho nebolela.“

Skládal jsem si ponožky do horního regálu a přemýšlel jsem o jeho posledních slovech. Přemysl Oráč chodil sice za svými voly, ale když přišli za ním poslové od Libuše, aby vzal to knížectví, tak to byla konfliktní situace téměř příkladná. Zůstat u volů, nebo dělat politiku? Ale člověk ve spojení s přírodou si věci asi tak nebere. A k tomu spojení dochází zřejmě tady. Má-li příroda někde lůno, tak se do něho vchází vraty Slunečního dvora.

Potom jsem se zeptal pana Šifaldy, jak je to s těmi růžemi a panem Kučerou.

„Vy jste mluvil s paní Hanzlíkovou?“

„Asi.“

„Pan Kučera je hodný člověk se smyslem pro humor. A na ty růže močí jenom proto, aby dopálil paní Hanzlíkovou. Nemají se rádi. Ona se pokoušela na Kučeru párkrát u profesora žalovat, ale nepochodila. Pan profesor vidí v Kučerovi renesančního člověka, a jeho močení je pro něho výraz spojení těla s přírodou a plodné síly obou. Pan profesor je zkrátka cvok, ale docela milý.“

Pak se náhle zeptal:

„Hrajete šachy?“

„Trochu.“

„To jsem rád. Tady nikdo nehraje, a hrát pořád sám se sebou, to člověka postupně znudí. Promýšlím osm tahů dopředu, takže je mi zatěžko udělat tah, se kterým bych nepočítal. Kdybych jako černý nehrál trochu hůř než jako bílý, byla by to samá remíza.“

Nedal jinak. Jakmile jsem si uložil všechny věci, musel jsem si s ním jednu partii zahrát. Byla to remíza.

Kapitola druhá

První noc na Slunečním dvoře jsem poslouchal noční zvuky, podivnou směsici venkova a civilizace. Do jedenácti hodin vyl v ne-daleké vesnici pes, pak bylo chvíli ticho, asi o dvanácté byl slyšet vzdálený motocykl. O půl jedné padl kdesi v lese výstřel. O půl druhé přeletělo ze západu k východu letadlo, kolem třetí zakokrh-al na Slunečním dvoře kohout. Chvíli jsem ještě seděl na posteli a civěl na protější stěnu, potom jsem vstal se slepicemi, oblékl se, sešel na dvůr, zabalil se do deky, usedl na lavičku a bloumal před sebe. Krásné sloveso, bloumat! Vyjadřuje přesně ten bezútěšný stav prázdné bezcílné mysli. Bylo mi nanic. Sluneční dvůr bez slunce byl šedý, špatně vyvolaný černobílý obrázek. Teprve po třetí hodině ho úsvit pokryl jako dětskou omalovánku akvarel-o-vými barvami. O půl šesté nastal v budově jakýsi pohyb. O šesté se ozvala zevnitř píšťalka. Rozcvička! Kristepane, proč člověk, který od života nechce nic, než aby mohl sedět na lavičce a bloumat, má jít vykonávat jakési nesmyslné pohyby? Proč si všechny léčebné směry slibují tolik od toho, když člověk ráno zamává párkrát rukama a nohama? I dědečkové v nemocnicích, kde se chystají poklidně k věčnému spánku, jsou z něho ráno násilím probuzeni a musí aspoň vsedě na posteli připažovat a upažovat. V přibýva-jícím světle jsem spatřil v rohu dvora pískem vysypané hřiště a, nastojte, železná bradla. Cvičit na nářadí je i pro zdravé lidi věc silně povážlivá, natož pro nemocné. Kdo vůbec vymyslel hrazdu, bradla, kruhy! Staří Řekové něco takového neznali, s jejich ideálem kalokagathie byly takové nepřírozené konstrukce neslučitelné. Středověk si spíše liboval v palečnicích, španělských botách, na-

pínacích žebřicích, zřejmě tedy tělocvičné nářadí vzniklo později. Jak to, že jména jejich vynálezců dějiny cudně tají? Stydí se?

Ve vratech budovy se objevila postava, doktor Šifalda. Asi v mé přítomnosti rovněž špatně spal. Sedl si mlčky vedle mne na lavičku a zapálil si cigaretu. Po něm, ještě pár minut před půl sedmou, vyběhlo ze dveří několik už umytých a slušivě sportovně oděných mužů a žen. Poskakovali z nohy na nohu a dívali se ke dveřím. Jejich objevení kvitoval doktor Šifalda polohlasem, jako by mně je představoval:

„Činorodí, s pozitivním poměrem k dennímu řádu a autoritám, s pevně strukturovanou vnitřní stupnicí hodnot.“ Doktor Šifalda byl právník, ale působil dojmem, že zběhl z medicíny těsně před rigorózem.

Škoda že psychologové v době ranní rozcvičky, příliš brzké pro analýzy a syntézy, ještě spí, jinak by si jistě výrazným způsobem obohatili, ba možná i opravili anamnézy svých svěřenců.

Přesně v půl sedmé se objevila ve dveřích mladá cvičitelka v přiléhavém tělocvičném kompletu, obklopená houfem cvičenců, tlačících se zmateně kolem ní.

„Nesamostatní, se submisivním poměrem k autoritám, s labilním systémem hodnot,“ komentoval doktor Šifalda.

Nespouštěli z cvičitelky oči a přesně opakovali cviky po ní, na rozdíl od prvně jmenovaných, kteří se nedívali kolem sebe a soustředění na sebe snažili se při předklonech dosáhnout rukama až na zem a vůbec dotahovat všechny pohyby rukou a nohou až do mezních pozic, za kterými mohl následovat už jen zkrat, zkrut a zmar.

Během tohoto činorodého úsilí se objevily ve dveřích budovy další postavy opozdílů, zívajících a drbajících se za ušima, pod nosem a na dalších místech své tělesné schránky.

„Nezávislí, mentálně i osobnostně nevyvinutí, s nevyzrálým, spíše negativním poměrem k autoritám, s libidinózním systémem hodnot,“ komentoval doktor Šifalda.

Zdálo se mi, že patřím do této skupiny. Proto jsem vstal a zařadil jsem se mezi cvičící. Doktor Šifalda rovněž.

Po nás se však dostavila ještě jedna sociální skupina obsahující jednoho člena, pana Kučeru (anankastická neurastenie, ale ve skutečnosti prý nemá po rozvodu kde bydlet). Jeho příchod byl doprovázen radostným očekáváním, že se něco bude dít. Byl to zřejmě komik Slunečního dvora. Pan Kučera se ve dveřích protáhl, zívł, až mu zapraskalo v sanicích, zaklusal na místě, a doprovázen hudrujícím komentářem cvičitelčiným, zařadil se do kruhu ostatních. Cvičil. Jeho nekoordinované pohyby připomínaly kosmonauta v beztížném prostoru, kterému navíc selhalo klimatizační zařízení.

„Pane Kučero, co to zase děláte,“ polou vážne, polou ve smíchu ho napomínala cvičitelka.

„Musím polehoučku, sestro Olgo, opatrně, víte, že takový náhlý přívod kyslíku do plic po ránu může vést i ke kómatu.“

„To říkáte každý den.“

„Však je mi taky den ode dne hůř. Jedině pohled na vás mě ještě drží nad vodou.“

Sestra Olga se přiblížila k panu Kučerovi, uchopila ho se smíchem za ruce a rozpažujíc je v rytmu počítání, dávala mu umělé dýchání. On se ji při tom snažil políbit. A bylo z toho veselí dost a dost.

Během snídaně a po ní jsem se dopátral dalších informací o Slunečním dvoře.

Celý objekt stál na pokraji lesa, asi čtvrt hodiny cesty od nejbližší vesnice Hamrů. Spojení s ní udržovalo podivné vozidlo,

kříženec mezi sněžným pluhem a zahradnickým traktorem. Řídil ho pan Vencl, zahradník, údržbář, agronom, topič, šofér a vedoucí pracovní terapie. Byl to pracovitý člověk, díky kterému se vůbec udržoval Sluneční dvůr v chodu. Jediný z celého osazenstva netrpěl viditelně žádnou neurózou. Říkal, že to jsou nemoci pro inteligenty, on že má jenom revmy. Ze všech pracovních funkcí mu nejméně přirostl k srdci „vedoucí pracovní terapie“. Nosil sice velký zápisník, do kterého si psal, kam kdo který den půjde: na nákup, s mlékem do Hamrů, do kravína, do zahrady, do umělecké dílny, ale pořád něco v zápisníku přeškrtoval, dopisoval a stejně nikdy nevěděl, kam kdo patří.

Mě si napsal do kravína společně s paní Doležalovou (má stále chuť zabít manžela, a schovává si proto pod postelí sekuru) a Reném Šindelkou, loutkohercem (trpí pocity umělecké deprese). Ten vypadal, že viděl krávu dojít v životě jen na Ladových obrázcích. Já jako učitel jsem se setkal s kravami dost často na všelijakých výrobních praxích, ale k důvěrnému styku jsem se nikdy nedostal, k oboplné spokojenosti dojeného i dojícího.

Paní Doležalová, slunečnice starousedlice, dovedla mě láskyplně až pod krávu. Chňapl jsem po vemenu, které nejprve uhnulo jako boxerský cvičný pytel a pak se rozhoupalo jako zvon u Matky boží. Jakmile se mi však podařilo drapnout struky, vytryskl mi zpod rukou životodárný pramen.

Pan Vencl mi vysvětlil, že pan profesor zdůrazňuje ten „prvobytný styk s vemenem, které přé má jako evokovat líbivé vzpomínky na dětství a domov“. Ale nejdůležitější je to crčení mléka do hrotků. „Působí jako balšám na nervy.“ Pan profesor ten zvuk dal i nahrát na magnetofonový pásek v provedení krávy Lucky a pana Vencla a pouští jej teď při spánkové terapii místo šplouchání mořských vln. To bylo už tak technicky vyšeptalé, že místo

pravidelného uspávajícího příplývání a odplývání vln u mořského břehu vyvolávalo dojem, jak se vyjádřila jedna pacientka, že „se ke mně přes zeď prohryzávají krysy“. Místo spaní seděla na svém lůžku, s vytřeštěným zrakem hleděla do kouta a kardiogram jí skákal jako zběsilý.

Pan Vencl mě nechal chvíli potrápít s vemenem, a právě když mě do prstů chytala křeč, mrkl spiklenecky okem a řekl:

„Vylezte.“

Z vedlejší kůlny přitáhl elektrickou dojičku a nasadil ji hbitě své krávkě na struky.

„Jsme přece lidi, ne? Je to sice už starší přístroj, ale svoje eště udělá. A spokojenost na všech stranách. Panu profesorovi ty čůrky na pásku musijó stačit.“

Zapálili jsme si.

„Stópnite si k oknu. Dyby se pan profesor zjevil, tož musíme znovu navázat ten prvotné styk s vemenem.“

Pana Vencla jsem pak do odpoledne poznal ještě důkladněji. Zvolil si mě, abych ho doprovázel na jeho slunečnickové káře do vesnice. Jeli jsme tedy krásnou horskou krajinou rychlostí asi pět kilometrů v hodině, za ohlušujícího řevu malorážkového motoru.

A pan Vencl se mi svěřoval.

„Já su tu vlastně za trest, ve vyhnanství. Celé život sem slóžil ve městě na první chirurgické klinice u profesora Poštekla. My sme byli světová třída. A přesto na mě přišly anonymní dopisy, že nerozumím medicíně. Pošpinit dobře, ale odčinit zle. A tak su tady. Jenomže dnes už není medicína to, co bývala. Dnes je to spíš pro ženské. Dřív doktor, to musel být taky trochu chlap. Metrákové primář, to nebyla žádná vzácnost, a saniták teprve nemohl být žádné prdítko. Nějakého inženýra Horváta manželka vážila sto dvaadvacet kilo a já ju vynesl osobně až do druhého patra aji se židló.“

Pan Vencl se nostalgicky odmlčel. Zřejmě mu deflovali před zrakem všichni, které v životě nesl.

„Nebo starosta Otruba, dva metry vysoké, sto padesát pět kilogramů živé váhy. Splašili se mu koně, dovezli ho v korbě, deset chlapů ho neslo, ale dveřma neprošli. Říkám, všici pryč, a přetáhl sem ho sám z korby na vozík. Viděl sem, že má luxované rameno, že mu ruka visí kdesi u kotníku, a to už mně hrály prsty jako varhany. Ve výtahu mu povídám, podíváte se dobře na ten strop. A jak se podíval nahoru, ruku sem mu natáhl, tu druhý pod pažu, ten řval. Ale nahoře už skočil z vozíčku jako čamrda a na rentgen šel už sám. Rentgen čistě jako slovo boží. A já mu povídám, je to v pořádku, pane starosto. A on se smál, a pré, člověče, já vás líbám jako děčko.“

Pan Vencl se na mě úkosem podíval, zda jsem hoden jeho vyprávění. Obdiv na mé tváři vyloučil možnost, že ho podezřívám z chvastounství.

„Samozřejmě, nekdy to nešlo, drapnu ruku, a ruka tak divně ujížděla, tak to byla příční fraktúra. To se nedalo nic dělat, dotyčné musel jít na sál a museli sme ho spravit v narkóze. Nekdo nadával, bóřil, ale jak sem mu pustil trochu kyslíku a rajskeho plynu, do pěti minut spal každé. Lidi si totiž tenkrát vážili operací a vůbec nemocnice. Mě znali až po hranice a ještě dnes, dyž nekam přindu, tož se ke mně hlásijó. Á, pan Vencl, vy eště žijete, a já jim říkám, né, už su dávno mrtvé.“

Pan Vencl zařadil do posledního kopečka jedničku.

„Nestěžuju si, on pan profesor je sice takové strážlík, ale inteligentní člověk. Enem pacienty moc rozmazluje. Já nikdy dřív na psychiatrii neslózil. Akorát mě tam volali, dyž si s někým nevěděli rady. Zavolejte Vencla, a já drap mu ruku za záda, už už ho tlačím pod špric nebo do vany. Dnes je to samá psychoterapie. Ale mě má

pan profesor rád, že su přírodní člověk. Já taky musím chodit celé léto enem v montérkách, a dyž kolikrát prší, tož ti zmrzlí pacienti se dívají skrz okno, jak nahé vezu zelené kravám, a hned se cítijó líp.“

Pan Vencel skončil, dojížděli jsme právě k hospodářským budovám. Odevzdali jsme tam své výpěstky a výrobky a já zjistil, že Sluneční dvůr jako farma je tu velmi ceněn pro dobré hospodářské výsledky. Léčebné výsledky páně profesorovy se tu už takové vážnosti netěšily a kolovaly o nich, podle poznámek soudě, roztodivné domněnky. Obecní jurodivci a blázni, kteří dříve patřili k inventáři každé vesnice, postupně mizeli, až hrozilo jejich úplné vymření, takže podle mínění hamerských jsou chováni v přírodních rezervacích typu Slunečního dvora.

Naskládali jsme bohaté nákupy na valník a s plně naloženým mezkovitým vozíkem jsme se vrátili domů právě k obědu.

Kuchyně Slunečního dvora slyňula široko daleko svou pikantností a přitom domáckostí. Byla to zásluha sestry Kornélie, jež byla jakousi ženskou obdobou pana Vencle. Pracovala současně jako kuchařka a masérka a k oběma těmto činnostem byla dobře vybavena: labužnickým jazykem a vyvinutými svaly. Pan profesor zcela v duchu renesance přikládal dobrému jídlu značný světonázorový význam. Jak mi sdělil při stole doktor Šifalda, hlásal pan profesor ve svých proslovech, že jídlo a pití je jedním z nejdůležitějších projevů v životě, že tělo jídlem překračuje své hranice, polyká, pohlcuje svět, vstřebává jej do sebe. Člověk se zakusuje do světa, vnímá jeho chuť, dělá jej součástí sebe samého. A to setkání se světem v aktu jídla má býti radostné a povzbudivé. Tělo tu triumfuje nad světem. Jídlo nemůže být proto smutné.

Je tedy přirozené, že Kornélii připadalo významné místo v léčebném systému páně profesorově. Trávila s ním každý pátek

několik hodin nad sestavováním jídelního lístku na příští týden a promýšleli spolu nejvhodnější léčebné chuťové kombinace. Přitom slovo dieta bylo pro ně tabu, podle pana profesora v pacientech budilo obrazy askeze a mučednické smrti. Jídelní lístek byl pak vyvěšován na místě ne nepodobném oltáři.

Při obědě prošla Kornélie usměvavá jídelnou podle zvyklostí majitelů prvotřídních restaurací, a poptávala se, zda kůrečka masa je dost křehká a knedlíčky dost lehké. Sama svým zjevem zosobňovala onen triumf těla nad světem. Její tloušťka neměla nic společného s obžerným spotřebitelstvím, ale spíše s plodnou hojností, byla tedy nikoliv trestem, ale milostí přírody, a tudíž i erotická.

Při jídle se mělo podle pana profesora hodně mluvit: „Dobré jídlo je čas slova, besedy, veselé pravdy.“

A každý den jeden ze slunečníků, kronikář dne, musel popřát všem dobrou chuť a pronést buď krátkou rozmarnou příhodu, nebo aforismus.

Dnešní kronikářka, mladičká hubená dívka Milada (léčící se psychofarmaky z následků požití většího kvanta psychofarmak – nešťastná láska) si vybrala citát z Brillat-Savarina, asi dobře znajíc přání pana profesora. Neohrabaně vstala, zakopla o roh stolu, a šijíc celým tělem, nahrbená přečetla koktavě radostné poselství slavného autora Fyziologie chuti:

„Ti, kdo umějí jíst, jsou o deset let mladší než ti, jimž je tato věda cizí.“

Pak usedla k vynikající svíčkové a rýpala se v ní bez chuti jako živoucí důkaz toho, kam to vede, když se někdo nedeří moudrosti, kterou pronesla.

Po obědě ve 12.45 nastala relaxace čili autogenní trénink spojený s nácvikem spánku. Všichni jsme si vynesli na trávník před

budovu molitanové matrace a čekali na „uspávače hadů“. Pan Tenora (stařecké kverulantství) huhlal, že teď už to není zdaleka takové jako za Jarmilky, která je na dovolené, a doktor Viceník to s námi neumí. Jarmila Březinová byla hodná a její příjemný alt čechral duše relaxujících jako osvěžující vánek, na jehož křídlech, jak řekl pan Tenora, se člověk hned přenesl na nějaký jižní ostrov, kdežto chraplavý hlas doktora Viceníka, který navíc mluví přes nos, zní tak výhruzně, že má člověk dojem, nepřeneseli se ihned na jižní ostrov, že ho doktor Viceník dá odvézt v poutech na severní pól.

Další vzpomínky na Jarmilku přerušil příchod samotného doktora Viceníka. A skutečně, ten hned bez přípravy spustil svou uspávací formuli a spěchal tak, že nechával za sebou všechny těžké pravé i levé nohy, teplé podbřišky, chladný vánek kolem čela a uháněl k jižním ostrovům.

Jedině pan Kučera usnul hned při prvních dvou slovech spánkem všech vyvolených boha Hypna, jimž je jedno, zdali vedle nich šeptá Jarmilka, nebo střílí protitankové dělo ráže 75 mm. Odfukoval hlasiť. Patrně na onom ostrově, o kterém hovořil doktor Viceník, došlo k silné sopečné činnosti provázené temnými výbuchy plynů a lávy. Paní Hanzlíková se vztyčila a naznačila doktoru Viceníkovi, že s takovou se ten spánek dělat nedá; ale doktor Viceník jí rovněž posunky dával na srozuměnou, že nemusí při relaxaci spát, že stačí se uvolnit. Paní Hanzlíková sebou odmlouvavě buchla o matraci, napjatá poslouchala pana Kučera a tiše kvílela. Já ležel vedle ní a poslouchal její tiché kvílení. Hlavou mi táhly neveselé myšlenky: místo abych vedl svou třídu až do závěru roku, tak tady ležím na matraci, snažím se přenést na jakýsi ostrov, na kterém nemám vůbec co pohledávat, a až vstanu, budu dojit krávy. Nakonec se z toho doopravdy pomátnu.

Nerozveselil jsem se ani při míčových hrách, které vedla opět ranní cvičitelka Olga. Odmítl jsem dělat peška a chodit okolo. Seděl jsem na lavičce a hleděl před sebe. Jednu chvíli se ke mně přiblížila paní Doležalová, ta, co má pod postelí sekýru na nevěrného manžela, a řekla:

„Pozor, oni všechno sledují a zapisují. Když tu budete sedět jako sedm let neštěstí, tak hned půjdete na skupinu.“

„Co to je?“ zeptal jsem se. „Strhávání ze žebříku?“

„Ze žebříku? Ne, tady to dělají tak, že vás přede všemi vyzpovídají, obrátí vás vnitřkem ven jako zaječí kůži, vlezou vám do soukromí. Mě tak rozebrali, že jsem ještě dva dni brečela.“ A bylo na ní vidět, že se už nemůže dočkat příštího brečení.

„Já brečím už teď!“

„Žena?“ řekla s nadějí v hlase.

I když mi bylo mizerně, nemohl jsem ji zklamat:

„Ano. Alkoholička. Večer se tahá po vinárnách, děti ji neznají. Po půlnoci ji vozí domů taxikáři.“

Viditelně pookřála.

„Rozvrat?“

„Úplný. Vaříme každý na vlastním plynovém hořáku.“

„To já znám,“ rozkvetla a chtěla pokračovat, ale Olga ji volala důtklivě k odbíjení.

„Musíme si to spolu ještě rozebrat,“ volala, odbíhající v teplákové soupravě.

Právě že není co rozebírat. Když nebudu chtít, tak si Naděždu prostě nevezmu. Ale proč bych nechtěl? Nemám zvláštní důvod si ji nevzít, ale na druhé straně nemám také zvláštní důvod si ji vzít. Až na to, že v jistém věku lidé zakládají rodinu, pozoruji to kolem. Je to tak na světě zařízeno. Co tu narozebíráš.

Rozebral jsem se trochu až večer, který přinesl nevšední, ba zvláštní zážitek – draní peří. Čítal jsem o této činnosti ve vesnických povídkách našich klasiček a měl jsem představu něčeho starosvětsky idylického. To měl zřejmě na mysli i pan profesor. Dračky podle něho utvrzovaly patriarchální soudržnost široké rodiny, obce, byly veřejnou tribunou, klubem, přinášely uměleckou tvořivost v podobě vyprávění vojenských vysloužilců a jiných rázovitých veselých postaviček. Zpestřovaly tak nudnou mechanickou práci, draní peří. Tedy snad v šestnáctém století. Pro nás, účastníky dvacátého století, draní peří bylo prací navýsost objevnou a tvůrčí. Pan Vencl za neobyčejného klení prosil nedrané peří hustým sítem, aby všechna nečistota propadla, pak vybral všechna barevná péra a sesypal zbylé peří na vozovou plachtu, pan profesor trval na vozové plachtě. Na plachtu propadlo prachové peří, určené zřejmě do peřin princezny, a hrubší, pro potřeby Slunečního dvora, zůstalo nahoře. A to jsme drali, tedy zbavovali jsme praporec brk, a k tomu mělo zaznívat starobylé vyprávění.

Už před večerí obcházel stoly pan Tenora, zda by někdo nevzal vyprávění místo něho, není prý mu dobře. Ve vyprávění se totiž všichni slunečníci a slunečnice pravidelně střídali, takže nakonec na každého došlo. A toho momentu se nejvíce báli lidé málomluvní, děsící se vystoupení na veřejnosti. A když už černého Petra neodvratně dostali, hleděli se ho vši silou zbavit; pan Tenora obcházel prosebně všechny pacienty, ale marně. Nakonec, jako všichni před ním, skončil u doktora Šifaldy, o němž bylo známo, že neodmítne. Jak nerad dral peří, tak rád vyprávěl. Jeho vyprávění se vyznačovalo epickou šíří, jeho věty pak zdobností až knižní, což všechno vyvažovalo jistý nedostatek, že totiž jeho proslovy byly všechny na jedno brdo – točily se kolem nemoci, úmrtí, nemocnic a márníc. To však nikomu nevadilo, snad kromě pana profesora,

který však na táčky nechodil. Pan Vencel mu na druhý den hlásil, že slunečník Tenora vyprávěl o čižbě, tedy o tom, jak se dřív chytali ptáčekové na lep. A pan profesor na něj sedl.

Doktor Šifalda se pohodlně usadil v čele, uchopil mezi palec a ukazováček jedno pírkó a začal:

„O mně se říká, že jsem hypochondr, ale ani lékaři, kteří to tvrdí, většinou sami nevědí, že hypochondria je místo pod prsní chrupavkou, které starořeční lékaři pokládali za zdroj sklíčených nálad. Dnešní lékaři nevědí o těchto zdrojích o nic víc, ale klidně vám napíší, že trpíte hypochondrickými bludy. Co jsou to vůbec bludy?“

Doktor Šifalda si tímto captatiem připravil půdu a přešel k vlastnímu příběhu:

„Když jsem ležel na psychiatrickém oddělení u profesora Osolobě, přivezli k nám muže, který utrpěl těžký úraz. A ten člověk se domníval, že má místo levé ruky pravou. A nemyslel si to až po úrazu, ale dávno předtím, vlastně už od mládí. Přesně věděl, čemu veřejnost říká pravá a levá ruka, byl pouze přesvědčen, že u něho je tomu právě naopak. Ovšem tajil to a nikdo by na to byl vůbec nepřišel, takový si dával celý život pozor.

Když narukoval v mládí do základního vojenského výcviku a desátník zavelel vpravo v bok, věděl, že musí udělat vlevo v bok, protože má místo levé ruky pravou. Samozřejmě že zpočátku se často spletl a obrátil se na opačnou stranu, což je u nováčků zcela běžné, takže to nikomu nebylo nápadné. Později mu to také nevadilo ani při zaměstnání, ani v rodinném životě. Ten člověk dokonce řídil úspěšně auto, jenom věděl, že si neustále musí připomínat, že má-li jet po správné straně, musí pocít nesprávnosti potlačit, a zmocní-li se ho pocít správnosti, jistě jede nesprávně. Byl tak trochu v postavení herce na jevišti. Když vychází z pravého

portálu, vychází vlastně z levého, protože co se herci jeví tak, jeví se režisérovi onak, a pohled režiséra je rozhodující. A ani největší mimové světových jevišť neprosadili proti režisérům – často úplným nickám – své pojetí pravosti a levosti.

Můj soused je prosadil jen jednou. Na krásné asfaltové silnici, kde bylo vidět kilometry dopředu a kde nikdo nejel, se konečně rozhodl. Přejel na druhou stranu vozovky a uháněl vpřed.

Pocítil prý dosud nepoznaný pocit závratné volnosti, až ptačí. Jel, hvízdal si a cítil, že poprvé jede po správné straně silnice. Bohužel oddal se tomu opojnému pocitu příliš. Nezpozoroval, že silnice už zdaleka není tak přehledná, že zatáčky vyrazilo proti němu těžké auto a skončil na chirurgické klinice a pak na psychiatrii.“

„A vyléčili ho?“ přerušil vyprávění René Šindelka.

„Dostal se právě k doktoru Osolsobě, psychoanalytikovi. Jeho dva asistenti chodili zarostlí jako Freudova dvojčata a všechno bylo pro ně trauma z dětství, pokud možno ještě z dělohy. Podezřívám je, že potíže mého souseda odvozovali od jeho levobočství. Kníže Lichtenstein měl totiž jeho dědečka s komornou. Po pravdě mu pomohl až náš pan profesor. Poradil mu, ať zanechá jízdy autem a místo toho se věnuje divadlu. On to skutečně udělal a proslul jako člověk, který má pochopení pro potřeby herců.“

Když doktor Šifalda skončil, ujala se slova paní Hanzlíková, a po způsobu televizních hlasatelů a učitelů češtiny vyvodila naučení, které si z této historie máme odnést. Že máme být hodní k lidem, ke kterým byla příroda macešská a neobdařila je tak jako nás ostatní.

Doktor Šifalda se pokusil upřesnit její naučení:

„Každý jsme jiný, každý je něčím obdařen a něčím neobdařen, nejsou na světě dva lidé stejní. A každý z nás, kdyby měl tu moc,

mohl by například dát ostatní zavřít do ústavu, protože nejsou normální, to jest, jsou jiní než on. Musíme být všichni, zvláště lékaři, značně velkorysí, aby aspoň polovina lidí na světě mohla být uznána za normální.“

„Já jsem v těchto věcech velmi tolerantní,“ bránila se paní Hanzlíková. „Ale například Číňana bych si za muže vzít nemohla.“

Doktor Šifalda ji uklidnil.

„Manželství jistě není jen stánek tolerance, ale i náklonnosti, erotického tíhnutí a tak dále.“

„Správně,“ oživil pan Kučera, „mně se například ohromně líbí černošky a tíhnu k nim, ale paní Hanzlíkovou bych si nevzal, i kdyby byla černoška.“

„A já bych si vás nevzala, ani kdybyste byl jediný mužský na světě,“ opáčila hrdě paní Hanzlíková, vstala a řekla všem: „Dobrou noc.“

„Dobrou noc,“ řekli všichni.

„A máme po toleranci,“ řekl doktor Šifalda.

Uložili jsme drané peří, bylo ho dosti málo, a rozcházeli jsme se do svých seníků.

Doktor Šifalda, převlékáje se do pyžama, uvažoval:

„Myslíte, že i k hlouposti má být člověk tolerantní?“

„Nevím. Ale pitomí lidé nejsou tolerantní nikdy.“

Pak jsem se ho ještě zeptal:

„Budete ještě číst při lampičce?“

Podíval se na mě zkoumavě.

„Budme tolerantní. Já už nebudu číst a vy nebudete chrápat. Dobrou noc.“

Kapitola třetí

Po ranním společenství mě pozval pan profesor k sobě. Ťukal ukazováčkem do zobáčku jedné z andulek a poptával se mě na mé první dojmy ze Slunečního dvora. Chtěl ze mne vymámit přiznání, že jsem nadšen stejně jako on. Řekl jsem mu, že jsem nadšen; zahrada a draní peří pak že na mě udělaly kromobyčejný dojem. Měl z toho radost jako z vydařené nadílky a sáhl do své krosničky ještě pro jedno překvapení.

„Příští týden budeme mít senoseč. Budeme kosit kosami a dělat kupky sena. To bude vůně!“

Vůně pan profesor zbožňoval. Později jsem se dověděl, že na podzim honí slunečnice mnoho kilometrů přes oraniska a nutí je, aby čichali k chlévské mrvě a ke spálené nati. Říkal, že čich je smysl, který u člověka nejvíce degeneroval. Je otupen dezodoranty a voňavkami. A to kdysi čich hrál u člověka při výběru partnera nejvýznamnější roli, i když samozřejmě ne tak významnou jako například u motýlů. Sameček hedvábníka najde samičku podle miligramu vábidla rozprášeného do vzduchu až na vzdálenost jedenácti kilometrů. Přitom reaguje jen na jediný přesný typ čichové molekuly a na žádný jiný na světě. Když pachová molekula nesouhlasí, k lásce nedorazí. Pan profesor byl určitě přesvědčen, že parfémový průmysl má hlavní vinu na neshodách v manželství, aspoň u hedvábníků.

„Ale včera odpoledne jste byl smutný,“ vybafl na mě nečekaně.

Vida! Sestra Olga už stačila podat hlášení. Přiznal jsem se panu profesorovi, že hra Chodí pešek okolo mi vybavila vzpomínky na školu a že ona hra je vůbec vhodnější pro děti než pro dospělé. Pan profesor se rozohnil.

„Kdepak, to je taková vžitá představa nás dospělých. Hra uvolňuje, vyvolává radost z činnosti, zbavuje úzkosti. Rozhodně jste si měl zahrát.“

Vysvětlil mi pak význam her, zvláště při dionýsovských oslavách ve starém Řecku, kdy diváci a herci splývali vjedno a hra jim přinášela katarzi, očistění citu. A stejnou funkci má naše psycho-divadlo, které hrajeme na našich odpoledních společenstvích.

Už je to tady, pomyslel jsem si.

„Vždycky jeden ze slunečníků se zpovídá a pak zahrajeme nějakou scénku z jeho života.“

„Pane profesore, to po mně nežádejte,“ bránil jsem se. „Mám ukazovat svou dosti neforemnou duši publiku? Striptýz taky nedělají lidé s nějakým nevzhledným tělem.“ Proboha, snad to pochopí. Kdybych měl krásnou duši, obnažil bych ji docela rád, dokonce bych ji nafoukl a pustil do sálu jako barevný balóněk.

Pan profesor se však urazil.

„Sál, publikum, striptýz, co jsou to za nesmysly! Jste přece v lékařské péči. U internisty v ordinaci se také svlékáte a nenapadne vás protestovat.“

„Ovšem, to je pravda, ale internistu nenapadne svolávat celou čekárnu, aby se šla podívat na mé tělo.“

Hospodinova tvář se zachmuřila, přestal rozdávat manu božím tvorům v klíčkách. Vypadal, že se rozhodl vyhnat mě nehodného z ráje, ačkoliv jsem vůbec netrhal ze stromu poznání. Asi právě proto! Ukázal mlčky na boží patero, které měl pověšeno na zdi nad svou hlavou:

- 1) Před společenstvím mluv o všem upřímně!
- 2) Využij každé chvíle pro práci na sobě i na druhých!
- 3) Neizoluj se, zúčastni se všech společenství, výletů, her, divadla!

4) Nenavazuj erotické vztahy!

5) Nemusíš léčbě věřit, dodržuj však pravidla!

„Tak co,“ nahnul se ke mně otcovsky, „ono se to poddá, uvidíte!“

Napadla mě spásná myšlenka.

„Třeba v tom právě tkví má choroba, že mám strach svlékat svou duši. Taková striptofobie.“

Pan profesor se usmál mému dětskému nápadu, ale jeho velkomyšlnost uronila slzu.

„Dobrá, zatím vás nebudeme nutit. Všechno má vyplývat samovolně. Zatím nám při našich psychodivadlech budete hrát jiné osoby.“

„Jaké?“ zeptal jsem se úzkostně.

„Různá pomocná ego pacientů. Jejich dvojníky, ale taky otce, matky, babičky.“

Ulevilo se mi. Na Jiráskově Hronově jsem za Vodníka v Lucerně dostal dokonce uznání, tak snad pomocné ego svedu taky.

„A zpovídat se budete jenom mně,“ trval pan profesor na svém, „abychom našli klíč k vaší osobnosti.“ Vypracuji pro něho zpovědi, tedy jakési slohové úlohy, což mně jako češtináři bude blízké. Souhlasil jsem, i když zpověď jsem s žáky nikdy neprobíral. Ale budiž, musím aspoň částečně vynahradit tomu dobrákovi, čím jsem ho zklamal.

Pan profesor mě posadil do malé knihovny vedle své pracovny, zadal téma písemky a nechal mě samotného, abych se mohl v klidu zamyslet. A já se tedy zamyslel.

První zážitek z dětství

Z magmatu a šerosvitu doby pokojenecké se mi vynořují, pane profesore, zážitky povýtce jazykové. Nevím, zda z toho vyvodíte, že tím byl předznamenán můj osud češtináře, leč je tomu tak. Nade mnou se sklání jakýsi obrovský obličej s velkýma očima a s ústy, uprostřed nichž svítí žlutý zub. Tato ústa jsou tetina a říkají: „Aťaťaťa.“

Ležím pak celé hodiny naznak a přemýšlím, co je to aťaťaťa. Jindy cítím, jak moje buclatá tvářička je uchopena mezi palec a ukazováček, jak je jí mezi těmi dvěma prsty kvedláno, a tentýž obličej se zlatým zubem se ke mně naklání a říká: „Tuťutu.“ No dobrá, myslím si trpce, ale co dál? Takovýmto způsobem se nezkomunikujeme jakživ. Naštěstí ke mně přichází ještě jiná tvář, maminčina. Té rozumím, ale je s ní zase jiná potíž. Ukáže na svítící kouli a řekne: „Lampa.“ Zaraduji se, protože jsem měl už delší dobu podezření, že to není blablabla. Tak se ze všech sil snažím říci lampa. Jenomže mluvidla mě zrazují, neposlouchají, jazyk se mi plete mezi rty, neví ještě chudák, co je retnice, co zubnice, o retozubnicích nemluvě. Zkrátka nedostává se mu cviku. A tak slyším, jak říkám: „Pampa.“

A už je to tu. Maminka tleskne radostí ručkama a běží vedle a oznamuje radostně: „Už říká pampa.“

Kolem mne se seběhne shluk lidí a povykují nadšeně: „Pampa, řekni – pampa.“ Proč ne, myslím si, když vám to udělá radost. „Pampa.“ Jsou nadšení a chtějí ještě jednou. „Pampa,“ řeknu tedy ještě jednou, ale vím moc dobře, že to není ono. Potřeboval bych, aby někdo přede mnou několikrát řekl lampa, abych z jeho rtů mohl tu nevyslovitelnou hlásku odezírat, ale toho se už nedočkám. A tak místo Mikuláš říkají Hukuláš, místo svítit pítit, místo bryndáček dundáček. Ano, teta jde dokonce tak daleko, že jí nestačí slova, která zhatlapatlám já, ale vymýšlí si v duchu mé tvorby. Tak například vajíčkům naměkko říká vajo-pajo. Já nevím,

kde to vzala, asi se jí to zdá dětsky roztomilé. Prý uděláme kvikýšovi vajo-pajo. Kvikýš, to jsem já, to taky vymyslela ona, asi proto, že tak kvikám, když mě lechtá. To by ovšem dělal každý. Sama je kvikýš.

Ke krizi došlo, až mě poslali mezi lidi, do jeslí. Chodím po světnici mezi vrstevníky a nikdo mi nerozumí. Ovšem nezdá se mi, že by na tom někdo z nich byl lépe. Přišel jsem na to, když se rozsvítilo světlo.

„Pampa,“ řekl jsem zkoumavě.

„Ano, uá,“ řeklo děvčátko s beruškami v culíčcích.

„Pidlo,“ řekl jakýsi mladíček v zástěrce. „Sluníčko,“ řeklo jiné děvčátko, asi příští básnířka, a bímzlo mladíčka po hlavě dundáčkem. Tehdy jsem pocítil, pane profesore, velký pocit samoty, vy byste asi řekl odcizení, a rozplakal jsem se.

Po zkrušujícím výletu do radostného dětství následovala daleko příjemnější katarze, a to očista těla při vodoléčbě. Tělům rozpařeným jak před zabijačkou vládla sestra Kornélie. Procházela parami a její hlas zněl nad vodami, nad vším tím syčením, bubláním a šploucháním. Masérství žilo v ní v jakési symbióze s kuchařstvím. To, co dávala tato bohyně výměny látek tělům navíc svým vynikajícím kuchařstvím, to jim opět svým masérstvím odnímal. Při masážích si zpívala, zdálo se, že živelně. Kdyby zpívala z pokynu pana profesora, pak by jistě navazovala na dobu, kdy zpěv a práce si navzájem propůjčovaly rytmus i melodii, a zpívala by folklórní trávnické, okopanické a družické. Její repertoár však čerpal spíše z oblasti sentimentálních lásek malých, ale smutných gigolů, krásných cikánek, večerů nad přístavem ve Splitu či na zámeckých schodech.

Když jsem projevil podiv nad tím, že přítomnost tolika groteskních ubohých těl může u ní vést k tak dobré náladě, opáčila:

„Tělo je pro mě kus dřeva, to už byly stovky těl, co jsem masírovala, takže já si je neprohližím“

Ale další řeč ji usvědčila ze lži:

„Těla jsou tak různá, že se mi kolikrát ani nechce věřit, že jsou od jednoho živočišného druhu. Máte tělo bílý, holý jako u tasemnice, a máte tělo plný chlupů, že nevíte, kam sáhnout, abyste za ně nezatahal. Vy jste takovej neutrální, nemáte ani žádný velký vypouklosti, ani prohlubně. Jak jste přišel, svlíkl jste s oblekem aji sebevědomí, a to jste nemusel, máte docela pěkný zádoový svalstvo, můžu aspoň za ně zabrat, to je jiná práce, než když sval nemůžete vůbec najít, jak vám špek prokluzuje mezi rukama.“

Když byla hotova, vychrstla na mne škopek vody, poklepala vějířovitě stehna, poplácala záda jako valachovi a zabalila do cíchy.

A už jsem ji slyšel za plentou v dámském oddělení.

„Vy pořád, paní Hanzlíková, že vypadáte jako z koncentráku. Člověk už je, jaký je. Náhodou máte docela hezkou postavu, jen v těch prsou přibrat. Vajíčko do černýho piva to chce! Co by paní Doležalová dala za takovou postavu, ta nemůže ty faldíčky dostat dolů, ale taky to půjde, paní Doležalová, přijde jaro, bude zase máj, oblíknete ten předloňskej kostýmek, co se do něho nemůžete dostat, a budete hezká.“

„Pro koho?“ ozvala se smutně paní Doležalová.

„Když do pekla, tak na pěkným koni!“

A už byla zase u mne, povalchovala mi ještě páteř a přitom se ke mně důvěrně naklonila a šeptala, ohlížeje se opatrně po dámském oddělení:

„Vám to můžu říct, vy jste na tom celkem dobře. Tělo prozradí na každýho strašně moc. Doktoři dělí lidi všelijak vědecky, ale já vidím nahý lidi už dvacet let a věřte nebo ne, duše se tělu připočbňuje. A když je v nějakým těle moc dlouho, obyčejně tak kolem

čtyřicítky, tak dostane jeho výraz. A kdyby to lidi věděli, tak by většina ani nechodila ven, jak by se styděli. Vy můžete bejt klidnej, vy máte konfekční postavu, to znamená, že ani duši nemáte nějak vyšinutou. Nač se vlastně léčíte?“

„Já ani nevím.“

„Já bych řekla, že jste moc velkej dobrák. Máte záda do obloučku, to bejvají dobráci. A dělá jim to v životě dost potíže.“

12.50 – autogenní trénink. Relaxace spojená s nácvikem spánku. Při rychlých povelch doktora Viceníka mi opět ztěžkly nohy tak, že jsem nestačil nastoupit do snu odvážejícího slunečníky na vy-toužený jižní ostrov. Zůstal jsem ležet na matraci, která odmítla být čarovným kobercem. A opět jsem poslouchal tiché kvílení paní Hanzlíkové.

Zato odpoledne jsem se dožil radostného zadostiučinění za pevnost, s níž jsem odolával páně profesorovým svodům k veřejné zpovědi. Stal jsem se totiž svědkem jedné z nich.

Odpolední společenství patřilo Renému Šindelkovi.

Setkal jsem se s ním vlastně už jednou, hned první den. Při odpoledním společenství jsem si sedl z nedostatku místa na jeho sedačku. Náhle přede mnou stál mladík, který rudl a těžce dýchal sžírácní vášní. Paní Hanzlíková tušíc střetnutí navrhla, aby si sedl každý na půl sedačky, než přijde doktor Viceník, který vše vyřeší. René Šindelka nebyl mocen slova, nakonec vykoktal, že on si vedle nikoho nesedne, že nesnáší fyzický dotyk s jiným člověkem. Vypadalo to, že se o něho pokoušejí mdloby. Rychle jsem mu tedy uvolnil místo a sedl si na zem. René usedl na sedačku a jen velmi zvolna mu ustupoval ruměnec z tváře a dech se vracel do normálu.

Povoláním byl loutkoherec a zpověď na společenství přivítal jako svou hereckou benefici. Nemohl se dočkat, až mu doktor Viceník přidělí slovo. Pak pohotově začal přednášet svou životní roli, kterou si sám narežíroval. Byl to dosti zhudlařený kus, ale René Šindelka vypadal vítězně.

„Jsem od dětství egocentrický,“ zahájil hrdě, „jako konečně každý jedináček. Můj otec mě ovšem nerozmazloval. Byl to člověk despotický. Nesnášel odpor a neposlušnost. Otcí bylo velmi těžké vyhovět. Stačila rozbitá sklenička, nezašroubovaná pasta na zuby a už dělal výstupy. Celá rodina žila ve strachu. Doma vyžadoval vojenskou kázeň a hlavně pořádek. Tresty měl odstupňovány podle vlastního kázeňského řádu, od zaražení vycházky až po rány prakrem. Máti byla proti němu bezmocná, a v tichém odporu k otcí mě rozmazlovala. Neustále mě opatrovala, pořád se bála, abych se nenachladil, balila mě do teplého prádla. Až do června jsem nosil vlněnou čepičku, plavat jsem se kvůli tomu vůbec ne-naučil, nesměl jsem běhat ani po dvoře, ani po ulici. S dětmi na ulici mi nedovolila si hrát, protože užívaly škaredých slov, která by mně mohla ublížit. Máti jsem se svěřoval se všemi problémy a citově jsem se fixoval zcela na ni.“

René Šindelka užíval odborných termínů s lehkostí stálého hosta různých psychologických poraden a ambulancí. Když skončil kapitolu o dětství, učinil senzační odhalení.

„Přiznám se vám, že ještě dnes, kdy je mi osmadvacet, stříhá mi maminka nehty na nohou.“

V sále nastalo oživení a uznalé pokyvování, ano, ano, prožil si své. Šindelka, pokochav se několik vteřin tímto vzrušením, načal další kapitolu psychologických dotazníků – přátelství.

„Mým největším přítelem v době dospívání byl Ota. Veselý, bezstarostný, neměl žádné komplexy. Míval velké úspěchy u děvčat,

lehce s nimi navazoval známost. Ačkoliv studiu věnoval mnohem méně času než já, učil se velmi dobře. Obdivoval jsem jeho sebedůvěru, energii, schopnost rychle se rozhodovat. Pokoušel jsem se ho ve všem napodobit. Hrál jsem si na světáka, ale nedařilo se mi to. Kdykoliv jsme byli v dívčí společnosti, já a Ota, cítil jsem se nesvůj a brzy jsem se vzdaloval. Žárlil jsem na něho, ale nedával jsem to na sobě znát. Měl jsem se s ním asi rozejít, aby se nestupňovalo toto vnitřní nepřátelství, ale já jsem naopak vyhledával jeho přítomnost v naději, že se mu časem vyrovnám. Přitom jsem se vyhýbal otevřenému soupeření, ustupoval jsem. Cítil jsem se horší, ale za tím pocitem se skrývala moje nesebere realizovaná ctižádost. A tady je někde kořen mé neurastenie, závist z nepodařeného soupeření.“

Když René Šindelka provedl tuto skvělou diagnózu, napadlo mi, co tu vůbec na Slunečním dvoře pohledává, vyzná-li se v sobě daleko lépe než psycholog doktor Viceník. Ten tu seděl zcela nezúčastněně. Toliko nenápadně, jako vedoucí v psychiatrické samoobsluze, dohlížel, aby mu někdo nepozorovaně neukradl z pultu nějakou neurózu. Zbytečně. René Šindelka je měl naskládané v košíčku a žádnou nezatajil.

„V Otově společnosti jsem poznal dívku, která se mi zalíbila. Celou dobu naší známosti jsem se obával, že se zamiluje do Oty, který ji přece musí okouzlit svým vtipem i svým cynismem, jímž si podrobuje všechny ženy. Zdálo se mi však, že si cení mého opravdového citu a porozumění. Několikrát jsem ji přivedl domů, a tu matka, citově na mně lpící, propukla v záchvaty žárlivosti. Když jsem se jednou s dívkou zavřel do svého pokoje, začala klepat na dveře právě ve chvíli, kdy jsem se měl stát po prvé mužem. Vinou matky jsem se jím nestal. Klepání na dveře nepřestávalo ani při dalších schůzkách, stalo se pro mě úděsným podmíněným reflexem. Dívka později začala chodit s Otou.“

V úplném tichu se Šindelka odmlčel. Znalý zákonů výstavby dramatu, věděl, že po krizi musí přijít peripetie.

„Po těchto nezdarech jsem se zcela vrhl do oblasti, v níž jsem uviděl smysl svého života, své seberealizace, do umění.

Studoval jsem loutkářskou fakultu a všechny zkoušky jsem skládal na výbornou. Mělo mi být ovšem nápadné, že jediná hůře udělaná zkouška, z vedení javajek a maňásků, mě zcela zdrtila a vzala mi chuť do práce. Navíc se vynořil můj starý problém – soupeř. Byl jím o rok mladší Ludvík, který na rozdíl ode mne odvodil koníčka Hrbáčka na jedničku. I když opět jsem s ním neměl ani jeden konflikt, dusil jsem v sobě závist, přestal jsem věřit ve své schopnosti, rostl ve mně strach z neúspěchů, stále jsem se s ním srovnával, nedovedl jsem se smířit se svým druhým místem, a to vše mě doprovázelo ze školy i do divadelní praxe.“

Ted' už Šindelka mířil bezpečně ke katastrofě.

„Má bázeň z kritik novinových recenzí se od sezóny k sezóně stupňovala. A přitom jsem měl recenze vesměs výtečné.“

Sáhl do papírů před sebe a vytáhl složku pečlivě uložených výstřižků z novin a z interních hodnocení. Jak jsem mu zahlédl přes rameno, měl nalepen každý výstřižek či rozbor na zvláštní papír s datem uveřejnění. Pasáže, týkající se Reného Šindelky, byly podtrženy červenou tužkou. René některé namátkou přečetl.

„Třetí kůzlátko, Chlupáčka, pojal René Šindelka v jeho rozporuplnosti. Podařilo se mu vystihnout kolizi mezi dětskou hravostí a vzpurností, která je nakonec přivedla do Vlkova pytle.“

„Postavu Kačera netrakuje Šindelka tradičně jako vtělení démoničnosti a uhrančivosti, ale spíše jako oběť kouzelníka Biribina. Obdařil ho lidsky hřejivým kýčáním.“

Ovšem, jak se ukázalo, právě to hřejivé kýchání se stalo Šindelkovou zkázkou. Renomovaný divadelní vědec v jednom rozboru uvedl:

„Svým dobromyslným kýcháním, které zaběhlo do šarže a stereotypu, René Šindelka navíc zatemnil postavu zlého Kačera tak, že dětem zcela setřel rozdílnost mezi světem dobra a zla, a tím i narušil celkové vyznění hry.“

„Přestal jsem spát a jíst. K tomu všemu náš režisér, se kterým jsem měl konflikt o pojetí celé role, rozmazal doširoka nepříznivou kritiku při hodnocení celé sezóny. Prý poslední dobou jsem v několika rolích jen dobromyslně kýchal, umělecky nerostu, vytahuju ze šuplíků hotové herecké postupy, netvořím. A tak v Popelce mi dal jen štěk, doslova štěk, štěkám v zákulisí psa Ořecha, ani se neobjevím na jevišti. Má nespavost se prohloubila, navíc se dostavily bolesti střev, a tak tady před vámi stojím a prosím, možná že se vám to všechno bude zdát směšné, o pomoc.“

Šindelka udělal krátký, ale působivý konec.

Opona, žádný potlesk, lidé zůstávají zamyšleně tiše sedět na svých místech.

První se vzpamatovala paní Hanzlíková a řekla, že jí se nic z toho nemůže zdát směšné, ona že Reného Šindelku chápe, všichni umělci mívají těžké krize. Ona sama byla talentované dítě, její výkresy se ve škole ukazovaly inspektorům, obesílaly se jimi výstavky a soutěže. Učitel jí říkal, že je vyvolená dávat lidem krásu ve světě, kde je tolik nepěkného. On jí také předpověděl velikou budoucnost. Ale poznala nehodného muže, který ji svrhl z výšin úplně dolů, až na dno. A až teď ve zralém věku se škrábe ze dna

nahoru. Doučila se základům malování, a jak může, tak ven do přírody, staví si štafle na slunných stráních a na rozcestích a chce zachytit pro lidi všechnu tu krásu, dubek, když se oděje šatem, kaštany, když včela navštíví jejich svícny. Ale nedaří se jí zachytit všechno, jak to cítí. Dělá jí například potíže perspektiva, a proto tvůrčí muka Reného Šindelky zcela chápe.

Ze zpovědi Reného Šindelky se hrozila stát zpověď paní Hanzlíkové, a doktor Viceník ji taktně přerušil.

„Nejde ani tak o to, pana Šindelku chápat, spíše se pokusit ukázat mu, které jeho postoje ve vztazích, jež nám vylíčil, byly nesprávné.“

K tomu se nikdo neměl. Všichni se ošívali, žádný nechtěl stavět hranici pro Reného Šindelku, aby sám na příštím společenství nebyl upálen. Pouze Milada nesměle zamumlala cosi o tom, že Šindelka se rozhodně měl odstěhovat od své matky, a to v době, když začal chodit s dívkou. Byl by se osamostatnil a zbavil se svého jedináčkovství. K tomu se přidalo několik hlasů, ale pramínek řeči brzy uvízl v písku opatrnosti.

Doktor Viceník asi tuto situaci mnohokrát zažil, protože náhle rozhodl.

„Základní problém pana Šindelky, on sám ho správně pojmenoval, je špatně pochopené soupeření. Vrací se mu po celý život, počínaje kamarádem Otou, přes kolegu loutkáře Ludvíka, až po dnešního jeho nadřízeného – režiséra. A nejtíživější je právě tento jeho osudový problém ve své nynější podobě – herec a režisér. Zahrajeme si tedy nyní pohádku, kterou všichni znáte. O neposlušných kůzlátkách. A panu Šindelkovi vyměníme roli. Nebude na chvíli hercem, ale režisérem představení. V roli Vlka – Šindelky pak vystoupí...,“ rozhlédl se a jeho zrak utkvěl na mně, „... pan Kilián. Profesor Slíva mi sdělil, že jste dobrý ochotník a že si rád zahrajete.“

Aby husa kopla dobráka pana profesora.

„Ostatní role si obsadí pan Šindelka, na celou přípravu máme dvacet minut, čili v 15.30 bude gong.“

Nastalo velké rozčilení a zmatek. René Šindelka vypadal, jako by dostal životní šanci v Národním divadle. Bohužel vyšlo najevo, že ač je pohádka všem známá, nikdo neví, jak to s kůzlátky nakonec dopadlo. Všichni se pamatovali, že vlk nacvičuje tenký hlas matky, až nakonec se mu podaří přelstít kůzlátka, která měla příkázáno nikomu neotvírat. O tom, co bylo dále, panovala značná nejednota. Pan Kučera tvrdil, že vlk kůzlata sežral, a myslivec pak rozpáral břicho vlkovi a kůzlátka zachránil. Paní Hanzlíková trvala na tom, že Vlk odtáhl kůzlata v pytli do své nory (mají vlci noru?), ale kmotra Liška ho odtud vypudí a kůzlátka zachrání jelen se zlatými parohy.

René nás poučil, že v původní pohádce nestačí vlk uskutečnit svůj hanebný záměr sežrat kůzlátka, že pohádku je však třeba dramaticky domyslet, což on učinil ve své muzikálové verzi, kterou žádné divadlo dosud neuskutečnilo. Zdálo se, že ji uskutečníme my. Paní Doležalové, matce Koze, nadiktoval hned ústřední song s „posláním její role“.

*„Douli, douli, douli,
koulím velkou kouli,
zeličko s kapustou
na polévku hustou.“*

Refr.:

*„Hej, děti moje, hej,
dveře otvírej.“*

Dveře podle Šindelky (klepání na dveře z jeho zpovědi?) mají v této pohádce ústřední ideový význam. Za dveřmi je svět dobra – svět kozy a kůzlátek, přede dveřmi svět zla – svět vlkův. Dveře pojal tedy dynamicky, moderně, mělo je hrát pět slunečníků, stojících těsně vedle sebe se zaklíněnýma rukama. Když se měly dveře otevřít kolem osy – třetího pacienta – cupitali první dva dopředu a druzí dva dozadu. Když se měly zavřít, cupitali opačným směrem.

Přípravy probíhaly v horečném tempu, a přesto jsme nebyli včas hotovi. Když doktor Viceník po dvaceti minutách vstoupil a udeřil do gongu, nezačala pohádka, ale jenom hádka. Původcem jsem byl vlastně já. Věren příkazu, že mám hrát Šindelku, byť v roli Vlka, snažil jsem se o to poctivě. Když režisér Šindelka žádal, abych občas hrozivě zamručel, prohlásil jsem, že chci mručet dobrácky. Šindelka mi to vyvracel. Vlk není obdobou Kačera z pohádky O zlém kačerovi. Tam pod Kačerovou drsnou slupkou bije dobré srdce, Vlk však je skutečně vtělení zla.

„To je ovšem chyba,“ řekl jsem pevně. „Zvykli jsme si strkat zvířátka do šuplíků. Vlk je zlý, koza dobrá. Koza vůbec není hodná, rozzuřená koza může trknutím poznamenat člověka nadosmrti. A vlk jako hodný otec se stará o své děti jako koza. Shání pro ně potravu.“

Vzpomněl jsem si na jednu starou odrhovačku a navrhl jsem ji Šindelkovi jako ústřední Vlkův song, který by demonstroval jeho hodnou povahu.

*„Jsem táta desíti dětiček,
doma mi hladově pláčou,
darujte aspoň ten chlebíček,
ať zase radostně skáčou.“*

Paní Hanzlíková mě opravila. Vlk nejí ani chlebiček, ani zeličko s kapustou, a v tom právě se jeví jeho krvelačnost po kůzlátkách.

„Ano, vlk skutečně není vegetarián,“ řekl pan Kučera zlomyslně, neboť paní Hanzlíková je vegetariánka.

„Ano, a proto jste měl hrát Vlka vy,“ řekla nenávistně paní Hanzlíková, „žrát bílé kůzlečí maso, to by bylo vaše!“

„Ale proboha, o to vůbec nejde.“ Renému Šindelkovi přeskakoval rozčilením hlas. „Tady se přece nejedná o vlka jako takového, ani o kozu jako takovou, ale o Vlka a matku Kozu z pohádky.“

„Ano,“ řekl jsem chladně, „a právě se dohadujeme o režijní a herecký výklad těchto postav. Vy z té Kozy chcete udělat ustaranou dobračku. Ovšem já ji vidím jako takovou moderní fíflenu, která pořád nechává děti samy doma, namlouvá jim, že jde pro zelí, ale zatím sedí namalovaná celé odpoledne v kavárně a flirtuje. V podstatě své děti nemá ráda, protože jí překáží v jejích radovánkách, ovšem to by nikdy nepřiznala ani sama sobě, naopak občas má nečisté svědomí, že se o ně nestará, neurastenicky ji bolí hlava, dostává záchvaty přehnané starostlivosti, zavírá je doma, děti deprivované a odcizené otvírají pak kdekomu, kdo jim do jejich smutného domova přinese trochu vzrušení, například Vlk.“

Renému Šindelkovi se zrychloval dech, potil se. Vypadalo to, že se v nejbližších vteřinách na mne vrhne.

„Vy z toho děláte matlaninu. V lidových pohádkách byl svět čirý. Zlo bylo černé a dobro bílé.“

Nedal jsem se vyvést z konceptu.

„Ano, lidové pohádky vznikaly v době, kdy i lidé byli čirí. Dokud byli lidé jednoduší, mohla být i zvířátka jednoduchá. Ale dneska nejsou ani zvířátka jenom dobrá či zlá, ale kropenatá, a my nemáme právo to dětem zatajovat a tak je vlastně odzbrojovat.“

„Ale ať tak či onak, ke každému musíme zásadně přistupovat jako k dobrému,“ řekla paní Hanzlíková nesmlouvavě.

„I k vrahovi,“ nasadila korunu této rozpravě paní Doležalová (ta, co má doma pod postelí sekýru).

René Šindelka náhle táhle zavyl a praštil sebou o zem. Bušil pěstmi do země a z hrdla se mu draly neartikulované výkřiky, které skončily ve stále opakovaném: „Běžte všichni pryč! Nemám vás rád!“

K představení tedy nedošlo, ale doktor Viceník si mnul ruce. Říkal, že to bylo nejlepší společenství v posledním půl roce, a že je to hlavně moje zásluha. René Šindelka prožil roli režiséra a to mu umožnilo získat větší vzdálenost k jeho emocím herce, podíval se na sebe očima jiných, získal nadhled, což jistě povede ke korekci jeho chování.

Když pak René Šindelka přestal křičet a vstal ze země, prohlásil, že se cítí mnohem lépe, a se slzami v očích mi děkoval. Byl jsem u vytržení. Na Slunečním dvoře zavládla slunečná nálada. Všichni se svěřovali všem, i večere všem chutnala, dokonce hubené Mila-dě. Na seníky jsme se rozcházeli za veselého brebentění.

Kapitola čtvrtá

Z čeho se obviňuji

Když jste, pane profesore, vyslovil přání, abych jako druhou písemnou práci sepsal všechno, co se dá zahrnout do mé autoakuzace, podíval jsem se nejprve ve Vaší knihovně do latinského slovníku, co to slovo vlastně přesně znamená. Jsem totiž z generace, která neměla latinu. Sloveso autoaccusare skutečně označuje činnost, kterou nyní trpím: obviňovat sebe, výčitky činit i sobě, žehрати na sebe, stěžovati si na sebe. Jen poslední mi zní trochu nejasně. Komu či u koho bych si mohl tak na sebe stěžovat? Sám u sebe? Či snad poslat písemnou stížnost „tam nahoru“, aby ona, opsavši závratnou vesmírnou parabolu, vrátila se k tomu, kdo ji poslal, tedy ke mně: „Vaši stížnost jsme prověřili a zjistili jsme, že je oprávněná. Ve Vašem případě se jedná o skutečný a vadný exemplář zkušební série homo sapiens, na kterou jsme naběhli v první dekádě doby kamenné, kterou však pro psychickou i somatickou dysfunkčnost vyřazujeme z oběhu. Ověřovací série už jenom dobíhá. Ale jsme ochotni Vás vzít na protiúčet za perspektivní typ Delfín.“

Promiňte, pane profesore, že tak nevhodně vtipkuji, ale ten pocit nepatřičnosti mám odedávna. Ne přímo vadnosti, rozhodně však přebytečnosti. Asi na tom má vinu už moje maminka. Kdykoliv mluvila o mém narození, nikdy neopomněla vyprávět historku s lepenkou. Spatřil jsem světlo světa v sobotu, těsně před půlnocí, a když mi chtěla porodní sestra navléct na nožičku plechové čísílko, zjistila, že už žádné na sále není. Hledali, ale nenašli. Všechna byla v tu chvíli na nožičkách ostatních kojenců. S velkou nevolí musela sestra vystříhnout číslo z lepenky, provléct jim špagátek a nasadit na mou nožičku. Matka se tu znovu a znovu smála: „Už s tebou nepočítali!“ Možná teď podezí-

ráte mé rodiče, že oni se mnou nepočítali, že jsem byl po svých dvou starších bratrech takzvaně nečekané, nežádoucí dítě. Ne, to v žádném případě. Byl jsem milovaný syn a mé dětství bylo slunné. Ale co jsem si měl myslet, když jsem v základní škole seděl sám v poslední lavici, v lavici, která byla zcela viditelně nadpočetná, protože se za ní nedalo kolem zadní zdi projít, ačkoliv u ostatních dvou řad ano. Když nám ve škole říkali – uče se, abyste byli platnými členy lidské společnosti, já nějak tušil, že nebudu platným členem, i když se budu učit sebevíc. Proč? Protože prostě se mnou lidská společnost nepočítá. Já se do jejích počtů nevejdu. Bylo mi už tehdy jasné, že lidská společnost potřebuje určitý počet jedinců: dispečerů, technických úředníků, hradlařů, strojních zámečníků, kulturních referentů, dirigentů, policistů, reklamních odborníků, hrobařů, dramaturgů. Statistické ročenky konečně uvádějí čísla za každý rok přesně až na jednotky. A tak ať jsem uvažoval, jak uvažoval, vždycky mi vycházelo, že ať se budu hlásit do jakéhokoliv zaměstnání, vždycky se budu tlačit na něčí místo. Netlačil jsem se tedy nikam. A jakýmsi samospádem jsem začal studovat češtinu. Zabral jsem se do studia, asi přece jenom nějaké jazykové buňky ve mně jsou, a dokonce jsem vynikal. Můj referát o jednočlenných větách vzbudil na vědecké konferenci pozornost širších odborných kruhů. Dostal jsem se na žebříčku češtinářů dost vysoko. Ale dodnes se občas ptám, kdo je ten češtinář, na jehož systemizovaném místě sedím.

Vy se mě, pane profesore, budete snažit uklidnit a zdůrazňovat, že počet učitelů češtiny je číslo proměnné, že jednoho češtináře navíc lidská společnost potřebuje, například na krajanské menšinové škole v Daruvaru. Dobrá. Ovšem i v Daruvaru mohl učit učitel s plechovým štítkem na nožičce. Vy řeknete, že to je moje obsedantní myšlenka, která si nás obsedla, sedí si pěkně obkročmo a rajtuje na nás. Ano. Ale vyhodit ji ze sedla, v tom to právě vězí! Vy říkáte, pane profesore, že by v tom byl čert, abychom si s tím neporadili, když s Vámi budu spolupracovat. Tak si

myslím, že bychom mně pomohli jedině tím, kdybychom mě přesvědčili, že i lidi s lepenkovým číslem se mohou stát platnými členy lidské společnosti. Co abychom šli na to tak, že bychom mně říkali: Lidská společnost potřebuje určitý počet psychiatrů, kteří by léčili lidi s obsedantními myšlenkami. A že tedy mohou být platným lidské společnosti jako člen s obsedantními myšlenkami.

Opravdu nevím.

Když pan profesor dočetl, chvíli mlčel. Třel si dlaní šedivé štětiny na své bradě a huhlal pro sebe. Teprve po chvíli z jeho nesrozumitelného mumlání vyplula na práh srozumitelnosti věta:

„Oslíček, který bere všechny hříchy světa na sebe. Abyste nakonec nechtěl zůstat nemocný jen z obavy, že bychom se cítili my lékaři zbyteční, kdyby se nám všichni pacienti uzdravili.“

A dodal trochu dotčeně: „Plané obavy! Sluneční dvůr je zadán na čtyři měsíce dopředu.“

Pak náhle, jako by dostal nápad, ukončil naše sezení a propustil mě.

„My se dnes ještě uvidíme. Máme přece Houbovou pouť a to si jistě přijdete na své.“

Jednou týdně vyraželi slunečníci po ranním společenství a procedurách na celodenní výlet, pan profesor mu říkal Pout s tematickým zaměřením. Lipová pouť, Ostružinová pouť, Pout malých nálezů a tak dále. A dnes tedy Houbová pouť, na které si přijdu na své. Proč? Asi kvůli svému obrázku. Předevčírem na společenství nám totiž doktor Viceník zřejmě z důvodů diagnosticko-terapeutických rozdal pastelky a barvy; měli jsme každý zachytit na papíře svou představu ráje, země zaslíbené. Všichni měli zřejmě o nebi velmi jasnou představu, protože v klubovně zavládlo ihned pracovní prostředí.

Paní Doležalová se ke mně naklonila a zašeptala:

„Moc dobře si rozmyslete, co namalujete! Oni i ty obrazy luští, jestli něco neskrýváte. Ale na mě si nepřijdou. Nakreslím domek, kde nikdo nebude, jen já sama, a mají utrum!“

Nahlédl jsem pro jistotu k ostatním.

René Šindelka rozmáchle maloval moře.

„Moře je pro mne synonymem nekonečna a svou smrt si představuji jako splynutí s nekonečnem. Budu-li mít dost peněz, dám se před smrtí zavézt k moři, nejraději Severnímu, a chtěl bych vydechnout naposled při pohledu na věčný příboj vln.“

Na břehu moře nakreslil lenošku a v ní Reného Šindelku, jak jsem mohl uhádnout podle plnovousu.

Pan Kučera se usadil blízko paní Hanzlíkové a črtal jakousi zahradní restauraci, kde z obrovských sudů teklo proudem víno a kde číšnice roznášely obrovské mísy pečených selátek, kanců a srnců. Je snad zbytečné dodávat, že číšnice byly jen spoře oblečeny, že selátka měla oblé kýty a že všechno na obraze se vinulo a pnulo.

Paní Hanzlíkovou by nikdo nepřiměl k tomu, aby pohlédla na Kučerův obraz. Dokonce ani sama nemalovala, ačkoliv proti jiným tu měla i své štafle a paletu s olejovými barvami. Na můj dotaz mi podala rozsáhlé vysvětlení.

„Nikdy nemaluji z paměti, ale vždy podle skutečnosti. V ní jediné se pro vnímavou duši skrývá ráj. Pro mne je to kraj kolem Tasovic. Ale i když jsem v nějaké jiné krajině, hledám svůj KOUT.“

Některá slova vyslovovala paní Hanzlíková velkými písmeny.

„Jedině na takovém místě dochází můj vnitřní život ke ZTIŠENÍ. Bouře totiž stále na nás doléhají a musí to tak být, to je proudění ŘEKY ŽIVOTA, a zdroje posily z onoho velkého ztišení jsou právě takové, jako potřebuje ta či ona bytost.“

Musel jsem se jí omluvit. Řeka života na mě dolehla, byl nejvyšší čas malovat svůj vlastní obraz. Zahleděl jsem se tedy sám do snových dálav nedostižnosti a vynesl jsem odtud starobylou představu tří divů světa: kráčejíci půvabnou ženu, klusajícího čistokrevného koně a plachetnici plující po širém moři. Leč závrtný let mého ducha skončil u mé neumětelské ruky, a tak po kolikáté již v dějinách lidstva geniální myšlenka uvízla v přízemní ohradě technologie provedení.

I vydal jsem se jiným směrem, a tu v náhlém vnuknutí jsem začal črtat něco, co sice nezavadilo o nebes klenbu, ale vyplynulo z oné vlastnosti, již moji přátelé nazývají dobráctvím, a já sám pro ni hledám marně přiléhavý výraz. Jak nazvat onu vlastnost, jež mě nutí splnit každému to, co vidím v jeho očích? Neschopnost vidět něco ve vlastních očích, či podbízivost? Zkrátka nakreslil jsem pana profesora, neboť kde jinde může být ráj než na Slunečním dvoře. Pan profesor stál ve svém hospodinském bílém plášti uprostřed boží čeládky, již však nebyli ani krávy, koně či slepice, které nedovedu nakreslit, ale trsy křemenáčů, hříbků, ryzců, které nakreslit dovedu. Suploval jsem totiž několik hodin rostlinopis a pro názornost jsem musel zmíněné odrůdy nakreslit na tabuli. Co všechno vyčetl pan profesor při analýze mé kresby, jsem měl poznat právě při Houbové pouti.

Z bran Slunečního dvora jsme vyrazili v hloučcích, jejichž složení odpovídalo kupodivu velmi přesně výsledkům testu vzájemných vztahů (kdo je vám nejsympatičtější, toho postavte k sobě nejbliž, ke komu cítíte odpor, toho postavte nejdál). Paní Doležalová kráčela vpředu, nesla své poprsí jako řád či vyznamenání in natura, za ní paní Hanzlíková, pas bez tělíčka a tělíčko bez pasu, pan Kučera s břichem, které kupodivu neklesalo pod tíhou vlastní váhy, ale naopak se tlačilo vzhůru, jako by to byl vodíkem napl-

něný balón připoutaný k zemi zbytkem pana Kučery. Následovali další, někteří mně dosud neznámí slunečníci, a průvod uzavíral René Šindelka, vyzáblý lumek s potivými tykadly, a doktor Šifalda s hlávkou zvadlé kapusty místo hlavy.

Brzy nás předjel silostroj pana Vencle. Vezl studený oběd, košíky na houbové úlovky a lékárníčku. Měl nás čekat odpoledne na myslivně U Studánky, která se družila s hospodou téhož jména. Když nás předjížděl, žádal o pomocníka, jímž se stal, než se kdo nadál, pan Kučera. Jeho živelný odpor k chůzi pěšky ho vymrštil na korbu silostroje takřka střemhlav či spíše střembřích. Pan Vencle to kvitoval se spokojeným úsměvem, neboť oba spojovala vášeň k samorostům, jíž se dnes mělo dostat hojné úkoje. Pan Vencle vlastnil na Slunečním dvoře kamrlík plný zkřivených propletených větví, suků a kmínků, ve kterých viděl budoucí čápy, nosorožce, volavky, kentaury. Jeho představivost neznala hranic a ve všem viděl něco jiného. Jeho ideálem byla samorostová rezervace, kam by neváhal postavit i lidi. Zamontoval by do každého z nás žárovku, že bychom byli k nerozeznání od starých rozsochatých vrb či dubů, a navíc bychom uvnitř svítili.

Představivost pana Kučery byla jednostrannější, i když rovněž mohutná. V každém samorostu viděl ženskou postavu, a jelikož přirozeností stromů je štěpiti se ve větve a přirozeností žen pak štěpiti se v nohy a vůbec duál, dopadalo to tak, že sbíral téměř všechny zaschlé větve.

Mně však nebylo dáno těšiti se dnes z jejich sběratelského dětinství.

Kráčeli jsme voňavými loukami. Příroda způsobila, patrně rovněž z důvodů psychoterapeutických, zářivé slunce a modré nebe s několika mráčky z narůžovělé cukrové vaty, kukaččino kukání pouštěla přes několikanásobné echo a zpěv dabovala do nepřehled-

ného množství ptačích jazyků. Po půlhodinovém pochodu jsme dospěli k lesu, jenž se co do zázračnosti projevil téměř shakespearovským. Roli elfů, pucků a skřítků převzali pak sami slunečníci.

Pan profesor v krátké promluvě přetékal optimismem. Zprávy v novinách, jakož i nabídka hub na selských trzích, nás opravňují ke značným loveckým nadějím, zvláště když nemusíme sbírat jen ty nejobyčejnější, notoricky známé houby, ale i onačejší odborné jemňůstky, protože máme s sebou milovníka a znalce hub pana Kiliána.

Mé koprnění bylo nabíledni. Chtěl jsem zaprotestovat, ozval se však sympatizující potlesk a já jsem zmlkl chycen na udici své ješitnosti, jež, zdá se, ještě zcela neodumřela. A přitom mi byla úplně jasná úvaha pana profesora v své odzbrojující naivitě: pan Kilián se cítí přebytečný. Musíme mu vrátit pocit potřebnosti životně důležitý pro každého člověka. U pana profesora není asi nikdy daleko od slov k činům, a tak se rozhodl vracet mi ho už dnes. Jeho slova „každý den můžeme být nějakým způsobem užiteční“ mě měla varovat. Pozdě. Propásl jsem ten jediný možný okamžik, kdy jsem mohl jasně, ba s humorem říci, že není ještě znalcem hub ten, kdo rozezná holubinku od křemenáče.

Pan profesor však už zavelel, abychom se rozvinuli do rojnice, vzdálenost jednotlivců deset kroků. „Budeme postupovat rovnoměrně, pročesávat les!“ Pan profesor nebyl asi nikdy na vojně, a odtud se v něm brala záliba ve strategických termínech.

„Kdo najde houbu, o níž bude mít pochybnosti, zaběhne k panu Kiliánovi. Ten bude postupovat ve středu rojnice a je vůbec velitelem celé výpravy!“

Zaplavil mě nepříjemný pocit potřebnosti a odpovědnosti, který ještě umocňovala paní Doležalová. Kráčela vedle mne a mlela v jednom kuse o otravách houbami.

„... ani byste nevěřil, jak si je lidi pletou. Dcera mé sestry přišla předloni do jinýho stavu, ale on řekl, že ji nechce, že už má závazek jinde. A to ona už věděla, že jí nepomůže žádněj pláč, a tak si začala sušit muchomůrku hlízovitou. Mně to už tenkrát bylo podezřelý. Až toho měla půl kila, tak si udělala houby jako smaženici, ale asi na poslední moment si vzpomněla na to děcko, matce to nedá, a volala na pohotovost, že snědla muchomůrku hlízovitou, co má jako dělat. Oni kalup sanitkou do nemocnice, žaludek jí vypumpovali, jenomže už to měla v krvi. Tak se s ní rozžehnali, ale ona druhý den vstala a v klidu posnídala. Tak pozvali nějakýho kapacitu inženýra Fuxe, on ochutnal zbytky té houby a řekl jim, že je to žampión, pečárka ovčí. A ona porodila úplně zdravý dítě.“

Čert aby vzal dobráka profesora. Po mechu cupy cup, po jehličí dupy dup, slunečníci přinášeli v sáčcích, kapesnících, kloboucích vše, nač narazili. Naštěstí byl náš les sice plodný, ale liboval si hlavně v syrovinkách, holubinkách, čechratkách a liškách. Přidával jsem jim odborná přídatná jména: tmavozelená, červenožlutá, pravá zelená, modrá, zprohýbaná, trubkovitá. Ty, co znám, jsem prohlašoval za jedlé, ty co neznám, jsem označoval za sice nejedovaté, ale nejedlé. Cítil jsem se výborně a zdálo se mi, že jsem se předtím trošku podceňoval, že znám skutečně více hub, než jsem si sám myslel. To je to moje věčné pochybování.

Milada přiběhla s rozsvícenýma očima.

„Čechratka podvinutá,“ řekl jsem hbitě a dodal s odbornickou nonšalantností: „Když ji sníte, nic se nestane, ale chutnat vám nebude.“ A vykročil jsem opět vpřed.

Paní Doležalová se mě držela jako klíště. Rozdíl byl v tom, že jsem ji nemohl zalít olejem, aby uvolnila svá kusadla.

„... její bratr zase zůstal viset ve výtahu. V celým domě nikdo, jenom jedna stará paní mu podávala škvírou u podlahy sušenky.

Byl to moc slušný člověk, ale když slyšel, že montér přijde až večer, řekl, že tak dlouho nevydrží, začal se soukat tou škvírou ven. Ty představy, kdyby ho to tak přerázlo v půli! Já jsem se na něho nemohla dívat, jak mu ta hlava kouká u podlahy, odbíhala jsem pořád na druhý konec chodby, ale nedalo mi to, tak jsem zase běhala zpátky. Byl celý rudý v obličeji. Já vám pak běhala až na půdu a sbírala prádlo, ačkoli bylo ještě mokré. Tak jsem se bála, že to křupne a bude po něm...”

Pokusil jsem se jí zbavit.

„Běžte pořád tím směrem, paní Doležalová, a já se mezitím podívám po ostatních.“

„Kdepak, já bych se sama bála, určitě bych zabloudila a chodila tři dny kolem dokola jako paní Kašková. Tu třetího dne našli úplně vysílenou...”

Paní Kaškovou až třetí den, mě už teď. Naštěstí jsme narazili na Reného Šindelku, který nám oznámil, že se právě rozhodl nechat herectví a stát se správcem přírodní rezervace s muflony.

„Ale společnost vám dala vzdělání loutkáře a musíte jí to vrátit,“ namítla paní Doležalová.

„Co vrátit a komu?“ ptal se nechápavě. „Já od nikoho nic nechci, tak ať ode mne taky nechce. Konečně proč bych jí to nemohl vrátit jako správce rezervace s muflony?“

Paní Doležalová se mu to pokoušela vysvětlit, a já toho využil a zahrnul do křoví. Rojnice se stačila za tu chvíli rozpadnout. Volání z pravé strany se ozývalo hodně slabě, a z levé strany, kde kráčel pan profesor, se neozývalo vůbec nic.

„Pane profesore,“ křikl jsem.

„Tady jsem,“ ozval se z dálky hlas paní Hanzlíkové. Namířil jsem si to k ní.

„Pane profesore,“ opakoval jsem volání.

„Tady jsem,“ ozvala se paní Hanzlíková zcela blízko a já ji uviděl mezi řídnuocími stromy na pokraji lesa.

Stála u svého malířského stojanu a za ní na první příčce mysliveckého posedu se uvelebil doktor Šifalda.

„Neviděli jste pana profesora?“ zeptal jsem se.

„Co říkáte té jablůnce?“ odpověděla paní Hanzlíková. Držela v ruce dva štětce, jeden namočený do bílé barvy, druhý do zelené, a kroužila střídavě listy a květy. Listů jsem při zběžném pohledu odhadl na stovku, květů bylo polovic.

„Kolik vám jich ještě zbývá?“

„Ještě hodně. Ale co říkáte tomu úvozu?“ Za jablůnkou, která kralovala celému obrazu, se svažovala k lesu úvozová cesta.

„Svažuje se,“ řekl jsem nezávazně.

„Jen to řekněte otevřeně. Ta moje nešťastná perspektiva!“

„Radím jí, aby to zkusila naivisticky,“ vmísil se doktor Šifalda. „Nepotřebovala by perspektivu. Kromě toho by pak mohla na tu fád-ní louku namalovat třeba lachtana nebo vzducholod' – žlutou.“

„Na naivismus musíte mít čisté, ještě ničím nedotčené srdce.“

„Jsem přesvědčen, že vy je máte,“ řekl jsem podbízivě.

„Nevěřte. I když denně probouzím svůj život ke všemu JASNÉMU, co prosvětluje okolí, shledávám často, že jsem tím okolím naopak potřísněna.“

„To by tak nevadilo,“ mínil doktor Šifalda. „Horší je, že naivistou, tuším, může být jenom celník, bača, nákupčí peří nebo hlídač majáku. A vy jste, nemýlím-li se, úřednice.“

„Právě, já jsem už příliš komplikovaná.“

„Mýlíte se, vím o jednom vysokoškolském docentovi, který je uznáný za naivistu.“

„Ve vědě, nebo v umění?“ zeptal jsem se.

„Nevěřte, takový už nemůže mít bezprostřední vztah k věcem, pro něho nemůže být už všechno prvopočátečně krásné.“

Šifalda to potvrdil.

„U nás ve škole učil jeden akademický malíř, profesor kreslení. Maloval celá léta jenom zátiší s lahvemi a petrolejovou lampou. A ačkoli kritici o něm psali moc pěkně, že zůstává věrný sobě a je ponořený do vnitřního řádu věcí, i když jenom lahví a petrolejových lamp, přesto na jeho výstavy nikdo nechodil a taky si nepamatuju, že by nějaký ten obraz prodal. A tak začal ze zoufalství pít a pil tak dlouho, až ho museli propustit ze školy. Potom marně hledal místo, až nakonec se uchytil jako hlídač. A tehdy mu někdo poradil, aby se dal na naivismus. On si prostudoval všechno od celníka Rousseaua až po Popu Niculaie a už za rok vám vzbudil jeho obraz Hlídač na jakési velké přehlídce inzitního umění obrovskou pozornost. Přijeli za ním až bůhvíodkud a on pak obesílal všechna ta světová bienále a trienále. Nakonec uspořádal výstavu i v té jejich továrně a všechno prodal. To už si přestal stříhat nehty a vlasy, chodil jenom v kacabají a naboso, v zimě si zapínal zimník na drátek. Jenomže pak to s tím jeho akademickým malířstvím prasklo a byla z toho hrozná ostuda. Lidi na něho pokřikovali, ty podvodníku, maluj, jak tě to naučili ve škole, nezapírej. A on, chudák, pil čím dál víc, až se upil k smrti. Nejhorší na tom bylo, že on v té době asi tím naivistou opravdu byl, jenomže, málo platné, narodit se naivním se podaří skoro každému, ale umřít jen málokomu,“ skončil pan Šifalda filozoficky.

„Pana profesora jste tady neviděli?“

„Ne,“ odpověděli mi oba popuzeně, že je ruším z vážných úvah.

Zabočil jsem znovu do lesa. Teď už se mi nezdál tak přátelský. Ba dokonce jsem občas kopl zlostně do stromu, ale ten si to nenechal a vrátil mi ránu daleko tvrději. Chodím po lese jako blázen,

musím hlídat lidi a určovat houby, zatímco ostatní si bezstarostně povídají o umění, nebo se rozhodují, zda budou správci rezervace. A proč to všechno? Kvůli návalu otevřenosti. Z čeho se obviňuji? Z toho, že jsem se vůbec někdy obvinil z obviňování.

A jako naschvál znovu se přiřítla Milada s náručí hub, tentokrát jakýchsi úplně roztřesených šupinatců.

Zcela nesmlouvavě jsem prohlásil:

„Všechny nestravitelné, leží mi v žaludku už teď. Vyhodit.“

Milada bouchla do dna košíku, až šupinatky vyletěly obloukem a rozběhly se do křoví, kde se proměnily v paní Doležalovou, pinťovou pantovou s očima úplně vinkulovanými.

„Teď jsem uviděla kus nahého lidského těla,“ zakoktala vyjeveně.

„To se v lese stává,“ řekl jsem sarkasticky.

„Ale když jsem přišla blíž, tak už tam nebylo.“

„I to se stává! Nebo to bylo strašidlo, takzvaný Zadětec odporný, něco mezi houbou a sněžným mužem. Zjevuje se na odlehlých cestách osamělým ženám, svléká se a pak s vilným chechtotem mizí. Nejedlý a nechutný.“

Z křoví se vynořil s chechtotem pan Kučera. Nedržel kupodivu žádný samorost, ale sestru Olgu. Ta klopýtla, zaryla si prý do nohy trn a smyslně se tomu smála.

„Návrat, odtroubeno!“ rozhodl jsem s pravomocí velitele výpravy.

„A kde je pan profesor?“

Šel jsem proti proudu vracejících se, na sebe halekajících slunečníků a slunečnic, až jsem nakonec zahlédl pana profesora.

Rozmlouval se dvěma ženami, podle oblečení družstevnicemi, které byly v lese asi rovněž na houbách. Když jsem přišel blíž, pozdravil jsem úklonem hlavy. Pan profesor mlčky přikývl

a pokračoval v řeči. Vykládal o významu venkovského životního rytmu pro duševní zdraví. Bylo mi trochu divné, proč detailně popisuje způsob života na venkově právě těm dvěma, když jim je tak důvěrně známý. Nabádal je, aby pokud možno sbíraly nejen jahody, ale vyvážely i hnůj a sekaly trávu srpem. Ponenáhlu jsem pochopil, že pan profesor považuje obě venkovanky za pacientky Slunečního dvora, které jsou tu s ním na výletě. Ty dobré ženy to netušily, a přesto naslouchaly panu profesorovi se zájmem. Poslechly si o tom, že venkovský člověk nedělá ostrou hranici mezi časem práce a odpočinku, nepřerušovaly ho ani, když jim obšírně líčil, co pro venkovana znamená zabijačka, že to není jen získání potravy, ale rituál. Nakonec mu slíbily, že pokud možno prožijí na vsi masopustní veselí.

V jejich očích se zračilo tiché porozumění pro podivínství dobrosrdečného profesora, kterého měli ve vesnici velmi rádi.

Když skončil svůj výklad, pokynul mi a sdělil oběma ženám, že se pomalu budeme vracet na Sluneční dvůr. Toto sdělení přijaly obě s účastí, a když je pan profesor vyzval, aby se držely blízko za námi, aby nezabloudily, ubezpečily ho, že se nemusí bát, že ony domů treffi. Pan profesor uklidněn vykročil se mnou zpět.

Po cestě se pochlubil svým úlovkem.

„Můžete mi říci, co to je?“

Byla to jedna z mála hub, kterou poznám zcela bezpečně.

„Holubinka jahodová. Je výborná.“

Díval jsem se do jeho bezelstných očí, které jako by pátraly v mých očích po narůstajícím sebevědomí. Ano, pan profesor byl lékař naivista.

„Sestra Kornélie mi je musí připravit k večeři.“

Kornélie přivítala náš obrovský sortiment s nadšením, a ihned rozhodla, že uspořádá houbový raut s lákavým jídelníčkem.

Houbová polévka
Guláš z míchaných hub
Bedlové řízky
Pudink z lišek

Tu noc jsem nezamhouřil oka. Stále jsem poslouchal, kde vrznou dveře a ozve se cupot bosých nohou, dávivé zvuky a telefonické volání po sanitce. Nic! Ráno naopak byli všichni svěží a veselí.

Pouze pan profesor se neobjevoval. Na můj úzkostný dotaz hlavní sestra sdělila, že mu nebylo v noci dobře od žaludku. Objevil se až v poledne, trochu pobledlý.

Když mě uviděl, povzbudivě se na mě usmál.

„Na té holubince malinové jsem si znamenitě pochutnal.“

Do očí mi vstoupila vláha něhy k tomuto podivínskému staříkovi.

Kapitola pátá

V roce 1252 svatá Klára, řeholnice, onemocněla natolik, že se nemohla odebrat na bohoslužby do kostela vzdáleného dva kilometry. Když se blížila půlnoc, bylo Kláře velmi líto, že se nemůže účastnit půlnoční mše. Pomodlila se, a sotva tak učinila, už slyšela jakési hlasy a na stěně proti lůžku spatřila nejasné obrazy. Po několika vteřinách se světelné skvrny vyladily v přesný sluchový a zrakový přenos bohoslužeb. Za toto prastaré niterné pouto k modernímu vynálezu byla svatá Klára jmenována patronkou televize.

Dnes v noci jsem měl také vidění a slyšení. Asi o půl druhé jsem se náhle probudil. Jako by na mne někdo volal, zaslechl jsem konec jakési věty. Zůstal jsem nehybně ležet, doktor Šifalda vedle mne klidně oddychoval. Po chvíli se hlas ozval znovu a řekl zřetelně:

„Nesmíme nad nikým lámat hůl!“

Nebylo pochybností, byl to hlas přísný, ale spravedlivý, hlas mé ředitelky. Civěl jsem do tmy a poslouchal. Po chvílce se hlas ozval z druhého kouta jako při zkušebním stereofonním vysílání:

„Pevná vůle překoná i nepřekonatelné překážky!“

Neklamná jistota. Přišla za mnou, vážila cestu až na Sluneční dvůr. Doma mě totiž navštěvovala velmi často. Dálo se to obvykle večer téhož dne, kdy během vyučování došlo mezi mnou a jí k rozpravě, která, jak tomu u nás vždy bývalo, hrozila přejít v rozepři. Nepřešla, neboť k rozepři je třeba dvou, a já, abych se přiznal, jsem se nepřel, protože jsem umlkl. Jak tak totiž vždy stojím před ní a dívám se na její oknírovaná ústa, z jejichž ohrady vyletují slova jako sršni, začíná se mi ztrácet jejich význam a slyším jen bzučení souhlásek a samohlásek, vystřelovaných jejím hbitým kornout-

kovitým jazýčkem. A když pak pohlédnu do jejích dobráckých chřestýších očíček, můj mozek uštknut strne, myšlenky ochrnou a má ústa přemílají naprázdno, neboť slova se nedostavují. A celek – tedy profesor Kilián – vypadá jako školák, který se sice učil a všechno umí, ale nic neřekne.

Zato večer o samotě mě náhle začínají napadat věty, které jsem měl v debatě s ní použít. Můj mozek plodí zdrcující, chladné, logicky vybroušené vývody. Každou ředitelčinu námitku vyvracím, ještě než ji vyslovila. Během hodiny ji potru na maděru, utluču argumenty.

Pročpak přišla asi dnes? A že mě našla až na seníku? Nesmíme nad nikým lámat hůl. To asi přišla kvůli Vintíkovi. Začínám mírně:

„Chraňbůh, abych nad ním lámal hůl. Říkám jen, že ty návštěvy u nich doma, ke kterým mě nutíte, jsou na kočku a všechno to doučování je ztracený čas.“

„Pevná vůle zmůže i nepřekonatelné překážky.“

„Čí pevná vůle? Moje, nebo jeho?“

„Obou. Já věřím, že se vypracuje.“

„Vaše víra vás šlechtí. Ale má zkušenost praví, že se nevypracuje.“

„Kolego! Je třeba ohýbat stromek, dokud je mladý.“

„... až se ucho utrhne!“

„Jaké ucho?“

„Vintíkovo. Bude bez ucha a ještě blbý.“

Ředitelka v rohu civí, podařil se mi moment překvapení. Ale vzpomíná se a chytne se známých pevných břehů.

„Vintík žije v dobrém rodinném prostředí a oba rodiče jsou velmi inteligentní.“

„To nic nedokazuje. Asi měl pitomého dědečka. Někdy dědičný znak přeskočí i dvě generace.“

„Chtějí z něho mít inženýra a tatínek ho vodí už teď po architektonických památkách.“

„Doufám, že vodil po architektonických památkách i jeho matku. Jenomže pozor! Jedna anglická lady požádala před několika lety ředitele londýnského muzea, aby jí umožnil dívat se na obraz Sir Asoombrasse u brodu. Na obraze byl rytíř a dvě překrásné děti. Lady byla také přesvědčena, že když se bude upřeně dívat na děti na obraze, zdědí její dítě jejich krásu. Ovšem když se jí narodila dcera, nepodobala se děvčeti na obraze, ale rytířovu koni.“

Zasměji se svému sarkastickému vtipu. Cítím, že jsem výborný. Zahnal jsem teď ředitelčin hlas do oblastí, kde se cítím jako doma, totiž na pole dědičnosti. Její hlas ztratil svou sebedůvěru a neochvějnost, kterou mívá ve dne, a krčí se teď kdesi u stropu. Pokračuji nezadržitelně a propukám v bodrý smích.

„Jak vás tak slyším, vy byste asi nejraději usekávala myším ocásky, jako to dělal blahé paměti biolog Weismann. Četla jste o tom, doufám. Weismann usekal ocásky dvaadvaceti generacím pokusných myší, a přesto ani jediná z těchto myší neměla ani o milimetr kratší ocas. Rozumíte, paní ředitelko, ani o milimetr!“

„Profesore Kiliáne, vy...“

„Nechte mne, prosím, domluvit. Ten váš protivný zvyk skákat lidem doprostřed věty už bude taky muset jednou přestat. Přiznejte se: vy si určitě myslíte, že žirafám narostl tak dlouhý krk proto, aby mohly okusovat vysoké palmy. A proč tedy raději palmy nezakrňely a nejsou nízké! Pak by žirafám nemusel narůst tak dlouhý krk! Vysvětlíte mi to!“

Už ji mám na kolenou, ale ještě se kroutí.

„Profesore Kiliáne, vy nevěříte na výchovu. Jak může být učitelem někdo, kdo nevěří na výchovu!“

Odpovídám jí z výšin své bohorovnosti.

„Nedělám si pouze iluze o učitelské všemohoucnosti. Nejsme bozi, a i když budu u Vintíka vysedávat dvacet hodin denně, tak z něho ten přebývající chromozóm nevytluču.“

Chce něco říct, ale otevře jenom ústa, protože já zahřímám:

„A nepřerušujte mě. Já dobře vím, co chcete říct. Že dobrý učitel...“

Ale ona mě také nenechá domluvit a křičí:

„Ano, ale to chce trpělivost, píli, cílevědomost, věci, kterých se vám katastrofálně nedostává.“

A tak dále, repetice, da capo al fine...

O půl páté jsem usnul těžkým spánkem, z něhož jsem se vynořil do kalného deštivého rána. Všechno bylo mokré a zplihlé. Doktora Šifaldu bolela nezřízeně hlava, odmítl vstávat. Vedl jednu ze svých hypochondrických samomluv.

„Zřejmě chtějí vyzkoušet, jak budu nádor snášet, když řeknou, že je to hypochondrický blud. Zkoumají, co je pro pacienta příznivější, být přesvědčen, že jde o nádor, či o blud. A na psychiatrii mě poslali kvůli věrohodnosti. Abych podlehl bludu, že jde o blud. To je ta zatracená psychoterapie. Ovšem na druhé straně je pravda, že ten zpětný vliv je značný. Kdyby se mi podařilo uvěřit, že je to blud, možná by se skutečně růst nádoru zpomalil. Ovšem jak mohu uvěřit, když toho tolik vím. Co říkáte?“

Nevěděl jsem, jak mám doktora Šifaldu potěšit. Budu-li ho přesvědčovat, že mu nic není, urazí se, že neberu jeho chorobu dost vážně. Budu-li s ním souhlasit v tom, že lékaři jsou úplně neschopní, když mu nedovedou nádor najít, také moc nezvednu jeho náladu.

Snídaně byla ve znamení nízkého barometrického tlaku. Slunečníci žmoulali rohlíky, mlčeli a shlíželi jeden na druhého jako na strůjce všech svých malérů. Po snídani se strhla hádka mezi

Kornélií a panem Venclem. Ten chtěl včera svézt domů kupky usušeného voňavého sena, ale pan profesor trval na svém, aby slunečníci k této práci zpívali trávnice. A tak se včera nacvičovaly trávnice a dnes kupky sena zmokly. Pan Vencel vymýšlel náhradní program a trpěl. Nakonec určil, že budeme přebírat ve sklepě loňské brambory, a ptal se posupně, zda existují nějaké písne bramboračky, že bychom je k tomu mohli zpívat. Ale ani jsme nepřebírali brambory, ani nezpívali bramboračky. Klíče od sklepa byly nezvěstné, ačkoliv mají viset v kuchyni. A kdo vládne v kuchyni? Kornélií! Konečně hromosvod. Jenomže špatně uzemněný, a tak pan Vencel dostával zpětné rány. Z kuchyně se ozývaly hlasité výboje a já stál ve dveřích Slunečního dvora a hleděl na nekonečné deštivé přadeno. Pan Vencel si v kuchyni řekl své a dosupěl až ke mně. Muselo to z něho ven.

„Zlaté profesor Poštekl! Tam všechno běhalo jako na drátkách, tady si dělá každé, co chce. A byli tam mezi pacientama horší individua než tady. A nevymlůvali sme se na ně. Ve sklepě, samé potlučené vandrák a babky, co se na zimu stahovaly do nemocnice. Pane, ty měli vítr před vizitó, a né jak tady. Utíkali do zahrady a schovávali se, aby mohly bét ve špitále co nédýl. A byl pořádek a čisto! V očištění sme jejich hadry se sestřo Crescentií a Bonavitó nastrkali do kotle, já sem zatopil a pustil tam horkó páru. Všecky ty blechy a vši pochcípaly. Ale to chce přísné režim, a né jak tady!“

Pan Vencel se při té vzpomínce trochu uklidnil.

„Ach jo!“ řekl a odešel do chléva ke kravám.

A přšelo a přšelo. Klíč od sklepa se nenašel, zavládlo individuální volno. Každý se zakutal do svých fobií, úzkostí a strachů a někde v koutě si je přebíral jako brambory. Rozhodl jsem se, že využiji dopoledne k sepsání další slohové úlohy pro pana profesora. Při minulém sezení najednou totiž prohlásil:

„Přece ta ředitelka nebyla jediná žena ve vašem životě. A o ostatních úmyslně a zatvrzele mlčíte. Tady bude někde zakopán pes.“

A tak jsem dostal slohovou úlohu Já a ženy. Seděl jsem tedy v klubovně, nebe venku plakalo a já dělal rekapitulaci svého milostného života.

Já a ženy

Všechno moje počínání v tomto směru bylo od začátku nějak bídne zpackané. První láska! Každému muži se ihned vybaví dívčí jméno a jímavá historka. Mně se nevybaví nic. Žena byla pro mne odjakživa tajemné mystérium, záhadná bytost, v jejíž společnosti jsem se cítil nesvůj.

Můj bližší duchovní i tělesný styk s nimi začal v tanečních. Tam jsem se poprvé dotkl ženského těla, a to levou rukou pravé ruky partnerčiny a pravou zezadu jejího pasu. Proč zrovna tam, nevím, zařídili tak taneční mistři tohoto světa. Samotného by mě to nikdy nenapadlo, a když jsem tak stál s rukou na cizím ženském pase a hudba nezačínala, cítil jsem nepopsatelná trapná muka. Ale ani při tanci to nebylo lepší, ono místo se pod mou rukou vrtělo, klouzalo a šustilo silonem.

Když zazněla hudba, nikdy jsem se nevrhal do sálu, abych byl první u nejlepších tanečnic, čekal jsem u stěny, nemohla se pro žádnou rozhodnout. Váhal jsem tak dlouho, až zbyly dvě tři dívky. Byly to vždycky stejné dívky, které hleděly jakýmsi strnulým nesmělým pohledem před sebe. Ovšem jakmile se octly se mnou na parketě, jejich letora se rychle měnila, neobyčejně zaktivněly. Nepoddávaly se pasívně mužskému vedení, přebíraly iniciativu a rázně mnou kormidlovaly sálem sem a tam v tempu zřídka kdy se kryjícím s tím, jež prosazovala hudba. A tak jsme se řídili já s o hlavu vyšší ženou jako dvě nebeská tělesa, která se vymrštila z dráhy a jimž hrozí roztříštění o pódium.

Někdy jsem též chodil se spolužačkami na kulturní podniky. V divadle jsem sršival ironickými poznámkami na účet autora, režiséra, herců, na koncertech na účet dirigenta, bicích a žesťových nástrojů. Dívky se se mnou procházely ve foyeru, poslouchaly mě se zájmem a dívaly se přitom na sebe do zrcadel, okolo kterých jsme kráčeli, smály se mým poznámkám a pozorovaly své bělostné zuby, říkaly, že jsem zábavný, a špulily na svůj obraz rty.

Své panictví jsem ztratil na studentské vědecké konferenci o větech jmenných. První den se probíraly referáty o větech jmenných jednočlenných, druhý den o větech jmenných dvoučlenných. A na rozhraní obou dnů mě svedla opilá profesorka češtiny.

Na mém poměru k ženám se tím nic nezměnilo, profesorku češtiny jsem považoval za výjimku potvrzující pravidlo. Dále jsem se choval k ženám s ostýchavou korektností, až plachostí. A ženy mi oplácely po svém.

Pak jsem poznal Vlastu. Prožívala mnoho lásek, ale ani jednu se mnou, mne povýšila na důvěrníka svých milostných tragédií. Stal jsem se vrbou, do které šeptala své milostné kalvárie, svá zklamání, své sebevražedné úmysly. Hodiny jsem sedával po boku svůdného těla otřásajícího se pláčem a díval se s hlubokým vcítěním do očí, které hleděly přese mne do dálky a spalovaly laserem nenávisti vzdálené gaunery, kteří ji zničili, pošlapali, opustili. A vedle ní seděl člověk, který by ji nikdy neopustil. Leč ona si přála být ničena, opouštěna, šlapána. Sedávala vedle mne neupravená, nenabarvená, nenalíčená, protože „před tebou nepotřebuji nic předstírat“. A skutečně nic nepředstírala. Dovídal jsem se vše o tůních, mělčinách a zákratech ženské duše. Žádala mě o radu v nejdůvěrnějších věcech, konzultovala se mnou nejbližší tahy v milostné hře a já s ní prožíval rozchody a návraty, utěšoval, konejšil, vysvětloval nedorozumění, přesvědčoval o ryzosti citů. Posléze jsem věděl o úkladech lásky téměř vše, aniž bych je vlastně prožil na vlastním těle.

Ještě že konference o větosloví se konávaly v těch dobách dost často.

Konečně před dvěma lety jsem se seznámil s Naděždou. Byla to skromná, milá dívka, která pracovala jako kreslička v průmyslovém podniku, kde vytvářela grafy, nástěnky a diplomy vzorným pracovníkům. I když se mnou nezmítal uragán, jaký jsem poznal ve Vlastině světě, měl jsem ji rád. Zdálo se mi, že má samé kladné vlastnosti, až na jedinou: úzkostlivou pořádkumilovnost a čistotu. Podlaha v její svobodárně se vždy leskla, nože a vidličky v jejím příborníku byly vyrovnány v zákrytu. Konečně je vlastně otázka, zda to taky není kladná vlastnost. Bývalo mi s ní dobře. Po nějaké době se mě zeptala, zda bych si ji nechtěl vzít. Ta otázka mě překvapila, samotného by mě to nikdy nenapadlo.

„Ptám se tě, protože mám dojem, že tebe by to nenapadlo,“ řekla ona.

Začal jsem o tom přemýšlet a padla na mne tíha osudového rozhodování. Marně jsem se přesvědčoval, že ji znám už dlouho, že to není žádný ukvapený čin. Přesto jsem znovu a znovu zvažoval všechna pro i proti. Zdálo se mi, že pro tak odpovědné rozhodnutí mám málo vstupních dat. Chtěl jsem proto, aby si dala zjistit krevní skupinu, Rh faktor. Pátral jsem po tom, co mohou dohromady způsobit naše genetické vlohy a zatížení. Myslel jsem na naše vnuky a pravnučky. Když jsem shromáždil všechny údaje, bylo jasné, že neobsahují žádné vážné signály proti sňatku. Přesto se mi zdálo, že musím posbírat další. Žádal jsem o delší čas na rozmyšlenou.

A tento čas se vlastně táhne dodnes. Mezitím náš život dostal jakýsi pravidelný rytmus. Ve středu společná návštěva kina nebo divadla nebo její svobodárny, v neděli odpoledne společná procházka městem. A tato procházka, na které ona trvá, se mi stále jasněji promítá do obrazu nedělního odpoledne v budoucím manželství.

Z dálky zaznívá dechová hudba podporučíka Čermáka, její břesknot a údernost se rozpíjí nad střechami a mísí se se vzdáleným bezútěšným

srdceryvným voláním góóól. My se posunujeme městem od výkladu k výkladu, od vaříků ke smažíkům, od smažíků k pečíkům, děti jsou svátečně nastrojené a jedí vodnatou citrónovou zmrzlinu, procházíme pomalu hřbitovem, je dusno, na čerstvé pohřební věnce sedají včely a sají šťávu, děti se nemohou odtrhnout, řvou, vztekle dupou, lehají si na zem. Táhneme je vši silou domů, protože se už smráká, snáší se vlahý televizní večer.

Když pan profesor dočetl slohovou práci až do tohoto místa, vítězně zvolal:

„Ano, tady je jádro pudla. Dechová hudba, gól, správně! Zapomněl jste ještě na řadu dalších: prázdné hřiště, na něm popelnice přetéající odpadky, vítr honí prázdné kelímky, papírky od cukroví, potrhané girlandy, že ano?“ Očka páně profesorova zářila. „Nedělní psychóza! Časové vakuum. Jste pozorovatel nedělního odpoledne, ale nejen nedělního odpoledne, celého života, osudu jiných žen, svého osudu. Stále jen s odstupem zkoumáte, srovnáváte, nejste nikdy uvnitř. Máte špatný percepční kontakt se světem. Budeme si od nynějška na svých sezeních více uvědomovat bezprostřední zážitky, co cítíme v tomto okamžiku, co děláme nyní. Budeme se vžívat do svých orgánů a mluvit za ně: jsme Kiliánovy oči a díváme se zpříma.“

Jenomže my, Kiliánovy oči, jsme se nemohly dívat zpříma na nadšení pana profesora, který v domnění, že našel klíč k mé osobnosti, překypoval činorodou touhou s ním něco otevřít.

„To zamotané klubko začneme odvíjet od nedělního odpoledne. Dechová hudba. Musíte se přes ty střechy dostat k ní a nejen k ní, ale vetřít se přímo do ní! Vy musíte hledět do těch not sám a troubit svými ústy, vychutnat mosazný náustek, ohmatat klapky. Je svrchovaně nutné, abyste se začal učit na nějaký nástroj. A zrovna

tak gól. Ten výkřik se musí drát z vašeho hrdla, musíte cítit, jak se prodírá vašimi hlasivkami ven, a nemohou to být hlasivky divákovy, ale toho, kdo ten gól sám vstřelil, toho, od jehož nohy se teď balón třepetá v síti.“

Pan profesor se odmlčel, nerozvíjel dál vizi činorodého nedělního odpoledne. Neřekl, že bych měl také sát šťávu z pohřebních věnců, nebo sám si lehnout na odpoledne do rodinné hrobky.

„Pan Vencel nám půjčí ze skladiště hudební nástroj. Doporučoval bych křídlovku, i když bude myslím trochu zprohýbaná, on vám ji vyklepe. A kopanou konečně občas hrajeme, zbývá nám jen zorganizovat na neděli zápas a vstřelit gól.“ Říkal to úplně vážně. „A uvidíte! Tak se pomalu dostaneme i k té činorodé lásce.“

Chtěl jsem se zeptat, co bude Naděžda dělat v době, když moje noha bude střílet míče do třepetající sítě a když mé rty budou troubit do náustku. Ona totiž nesnese být v neděli ani chvíli sama.

Ale když jsem viděl nadšení pana profesora, spolkl jsem svou otázku.

Ano, vychutnat náustek, ochutnat klapky, řekla Kiliánova ústa.

„A na ten zápas se v neděli přijdu podívat,“ zamrkal povzbudivě očičkama a rýpl mě přátelsky do zad.

Kapitola šestá

Pan Vencel vypadal pobaveně.

„Křídlovka a trochu pokřivená? Z té by nikdo nevykózlil ani tón. Rozsedli ju při psychoterapii, když si hráli Jede, jede poštovský panáček. Zapomeňte na křídlovku, pane Kilián.“

„Ale co řeknu profesorovi?“

„Žádná kaše se neservíruje tak horká. Pan profesor jede v neděli na dovolenó a doví co bude.“

„Mně pan profesor říkal, že přijde v neděli na fotbalový zápas.“

„To on zapomněl, že jede na dovolenó. A jaké to prosím vás má smysl, abyste hrál na křídlovku? Hrál ste někdy na něco?“

„Jako hoch jsem začal na klavír, ale brzo skončil.“

„Člověk se buď zažere do něčeho sám, anebo nic. Ale když se zažere, tož ho zase nikdo od toho ani heverem nedostane.“ Pan Vencel se chystal k lidové vyprávěnce.

„U nás na chirurgii ležel jedný mladý kluk, naletěl s motocyklem na kandelábr. Měl otřes mozku, ale enem se probral z bezvědomí, už mlel v jednom kuse o kubaturách a formulích. Za pár dní se nějak domákl, že doktor Vojtěchovské má v nemocnici uskladněné motocykl, třistapadesátku, který mu já mám pomoci prodat. A ten kluk hned na mě, že ju kópi, abych ho nechal projet po dvoře, že ju vyzkóší. Hlavu měl ořezávanou, občas eště motolicu, ale škemral, cigarety mně dal, až mě udundal. U brány si sedl na ten krám a jel. A já hned viděl, že nějak balancuje, tak sem letěl za ním. Objel nemocnici, já ju oběhl, on chtěl zastavit, ale nic. Nešlo mu to, tak jel nové okruh. Povídám, pomoc, pomoc, ježišmarjajosef,

ale kdepak, jak chtěl zastavit, tak letěl čím dál rychleji, křičel sem na něho, zastav o komín, tak si to zamířil na komín, vrazil do něho, motocykl vyskočil na komín jak psisko, řvu na něho, skoč na brzdy, ale on snad rozuměl, přidej plyn, a tak motocykl dorážel, štěkal, skákal po komíně, a najednou kotrmelec a kluk spadl hlavou dolů. Z nosu mu tekla červená, a tož sem ho honem poplácal po papulce, polil vodou a šup na postel. A ráno vám doktoři celí auf, pré co je, recidiva? Už přeci chodil a včil tu leží zas v bezvědomí. Kluk tam ležel ještě o tři týdny dýl, ale dostal se z toho. A to vyskakování s motocyklem do věsky se mu tak zalíbilo, že se dal potom na motokros. A zabil se až o osm roků později, když spadl z lešení. On byl zedník.“

Týden plynul harmonicky. V zahradě jsme sklízeli brukve a hrášek, zalévali jsme jahody a rajčata, v autogenním tréninku jsme mumlali každý svou formulku.

Obézní paní Doležalová si septala: „Jsem klidná, spokojená a sytá,“ doktor Šifalda: „Čelo je příjemně chladné,“ pan Tenora: „Vzbudím se při potřebě močení,“ Milada: „Jiní pijí, mně je alkohol lhostejný,“ René Šindelka dostal za úkol přeříkávat rychle za sebou šest formulí: „Dovedu se prosadit,“ „Jsem přátelský a dovedu pochopit druhé.“ A já po celý týden stále dokola přemítal větu: „Svět je zajímavý a pěkný.“ Ke konci týdne jsem skutečně došel k závěru, že svět je zajímavý a pěkný. Zdá se však, že spíše zásluhou pana Kučery než zmíněné věty.

Stalo se to tak. Dopoledne v pátek nám zadal doktor Viceník slohové cvičení na doplňování vět.

Napsal vždy na tabuli začátek nějakého souvětí a každý je měl doplnit představou, která ho jako první napadla. Když jsme byli hotovi, předčítali jsme výplody svých volných asociací. Byli jsme tím zcela zaujati, každý zvědav sám na sebe i na druhé.

„Sednu-li si v parku na lavičku“ zpracoval René Šindelka takto: „Sednu-li si v parku na lavičku, bojím se, že si ke mně někdo přisedne. Nejvyšší blaho člověka je být někde, kde není ani jeden člověk.“

Paní Hanzlíková: „Sednu-li si v parku na lavičku, mám u sebe vždy kornoutek drobků z bábovky či piškotu. A už je kolem mne plno ptačího pískání a zpívání. Už mne radostně vítají. Dívám se tak na ně a říkám si, vy moji malí!“

Pan Kilián (to jsem já): „Sednu-li si v parku na lavičku, vyčítám si, že si tak málokdy sednu v parku na lavičku.“

Doktor Šifalda: „Sedl bych si rád v parku na lavičku, ale všude je obsazeno. Laviček neustále ubývá.“

Na další výpovědi se už nedostalo. Ozvalo se zaklepání, do klubovny vstoupila sekretářka pana profesora a něco pošeptala doktoru Viceníkovi. Rohlík položený na mravenišťě, penicilín vstříknutý mezi bakterie, krajský inspektor vhozený do školní budovy. Doktor Viceník se zadíval na nás a zeptal se: „Kde je pan Kučera?“ Ohlédli jsme se, a teprve teď jsme si uvědomili, že není mezi námi.

„Na snídani ještě byl.“

Doktor Viceník se omluvil, že se za chvíli vrátí, a řekl: „Pokračujte.“

Nepokračovali jsme. Co se mohlo s Kučerou stát? Utekl? Spáchal sebevraždu? Zabil paní Hanzlíkovou? Ne, ta tu sedí, a ačkoliv neví zrovna tak jako my, tak už bezpečně ví, že na její slova došlo, ať už utekl, spáchal sebevraždu nebo ji zabil. A ta třetí možnost se zdá nejpravděpodobnější, nedejte se totiž mýlit tím, že tu sedím živá, to je jeho rafinované alibi.

Zprávy na Slunečním dvoře se šíří spirálovitě záhadnými skoky asi jako anekdoty nebo bacil chřipky. Ačkoliv z personálu nikdo

nic neřekl, věděl před polednem celý Sluneční dvůr, že pan Kučera byl přistižen se sestrou Olgou ve sklepě. Tak proto se nemohl najít klíč od sklepa? Ano, slízali se tam. Ne, byli tam poprvé. A nač potřebovali tu váhu? Jakou váhu? Prý si ji vypůjčili bez dovolení u Kornélie v kuchyni. Decimálku? Ne, váhu na mouku.

Ta váha vrtala hlavou všem, rodily se různé hypotézy, ale žádná nebyla zcela přesvědčivá. Kolem dvanácté se proslechlo, že lékařské kolegium (profesor Slíva a doktor Viceník) už o věci jednalo. Doktor Viceník trval na tom, aby pan Kučera opustil ihned ústav pro porušení článku 4 patera (Na Slunečním dvoře se nenavazují erotické vztahy). Pan profesor však prosadil se zřením k jisté výjimečnosti celého případu velké shromáždění, které by rozhodlo o dalším osudu pana Kučery. Pan profesor si výslovně přál, aby shromáždění mělo formu soudu s obhájcem, obžalovaným a porotou. Prý si od toho slibuje značný psychologický výsledek. Panu Kučerovi se ozřejmí jeho dosavadní životní role a i pro ostatní to bude korektivní zkušenost. Porota z pacientů má rozhodnout, zda pan Kučera může, či nemůže zůstat na Slunečním dvoře. Pan profesor tak chce všechny vnitřně vtáhnout do celého jednání, abychom hodili na vážky i své problémy a pocítili odpovědnost za svůj postoj při rozhodování. Kolem oběda jsme se cítili skutečně všichni jako členové nejvyššího polního soudu. Kromě pana Kučery. Ten přišel k obědu z terapeutického jednání ředkviček zcela vyrovnan. Když stanul ve dveřích jídelny, když lžičky přestaly cinkat a zraky všech na něm tázavě ulpěly, odpověděl:

„Zastřelen na úsvitě nebudu. Uvažuje se o mírnějším trestu, budu zazděn, zakován do řetězů a bude mi kapat voda na mozek.“

„To už mu kape teď,“ neodpustil si poznámku pan Tenora. Pro své stařecké potíže pozoroval světové milostné dění jen zpovzdáli

a byl k němu nevraživý. Ale i my ostatní jsme nemohli potlačit jakousi nevoli nad tím, že pan Kučera není sklíčen ani rozhárán, neuhýbá provinile zrakem a nemluví nezvučným hlasem. Nejméně libě jsme nesli, že mu tak chutná svíčková sestry Kornélie, že ji hlasitě chválí a žádá si přídavek, zatímco my máme žaludky stažené neurózou. Ne, ne, nenaklonil si nás, porotce, pan Kučera!

Přesně ve dvě hodiny vešel do klubovny pan profesor, následován doktorem Viceníkem. My jsme tu už seděli v kruhu, obžalovaný Kučera seděl sám bokem a soud zasedal v čele. Scházela sestra Olga. Prý už dostala výpověď.

Doktor Viceník ve svém zahajovacím projevu vyjádřil naději, že při nastávající konfrontaci převládnu kohezní síly (co je to kohezní?), že se shromáždění nerozpadne kvůli hostilním emocím (co je to hostilní?), že najdeme-li řešení pro pana Kučera, najdeme řešení i pro mnohé své otázky. Shromáždění proběhne ve formě soudu a vedení navrhuje, aby obhájcem pana Kučery byl doktor Šifalda a žalobkyní paní Hanzlíková. Ostatní budou v průběhu jednání svědky a nakonec porotci.

V soudní síni nastalo oživení. S doktorem Šifaldou jako obhájcem všichni souhlasili. Vyjádřil to za všechny René Šindelka: „Za prvé je to právník a za druhé se vyzná v psychiatrii. Ovšem nesouhlasím s paní Hanzlíkovou. Paní Hanzlíková je totiž proti panu Kučerovi zaujatá.“

„Nejsem zaujatá, já ho nesnáším,“ bránila se paní Hanzlíková.

Zasáhl pan profesor.

„Žalobce má být zaujatý, a dokonce nesnášet viníka. Musí věřit v jeho vinu přímo vášnivě, jinak by nemohl dost dobře žalovat. Jeho zaujatost musí jít dokonce tak daleko, že z vlastní píce pátrá v minulosti obžalovaného, aby podepřel svou obžalobu.“

Paní Hanzlíková přisvědčila: „To jsem dělala. Vyptávala jsem se na něho jedné známé, co s ním byla zaměstnána.“

„Navíc,“ pokračoval pan profesor, „bude dobře, zkonfrontují-li se tu dva životní postoje. Životní pocit renesančního člověka a člověka romantického, časově nám bližšího. Vždyť naše dvacáté století je v neustálém vření, kypění, sporu, a bohdá dospěje k syntéze těchto dvou základních historických proudů, těchto dvou lidských typů.“

„Jak to myslíte, pane profesore?“ zajímal se pan Kučera.

„Vyloučeno,“ řekla paní Hanzlíková.

„Renesance,“ pokračoval pan profesor, „staví do popředí pozemské a smyslové hodnoty. Tělesný princip je univerzální, ba kosmický, tělo člověka není uzavřené do sebe, splývá s tělem všech. Nezná začátek a konec, tedy zrození a smrt, protože tělo lidstva je nesmrtelné. Stále se vyvíjí, vzniká, zaniká a obnovuje se.“

Pan profesor už neseděl na soudu, ale v univerzitní posluchárně. Na paní Hanzlíkovou se díval jako na snaživou posluchačku, která se chce stát pomocnou vědeckou silou.

„Vůdčí silou renesančního člověka je plodnost, růst, překypující hojnost, přilnutí k plodné síle země a těla, renesanční člověk je potomek břichatých démonů plodnosti. Jeho břicho, útroby jsou veselý hrob potravy.“

Všichni jsme se podívali na břicho pana Kučery.

„Romantismus pak obrací zrak od země k nebi a u člověka od toho dole k tomu nahoře, od podolku k hlavě. Romantický člověk vede neustálý dialog s PODSTATOU SVĚTA.“

Panu profesorovi se podařilo vyslovit obě slova velkými písmeny a paní Hanzlíkové se rozšířily oči.

„A i láska se mu stává prostředkem překročení sebe sama, vykročení ze samoty leckdy démonické, z okruhu osamění k druhému,

a přes toho druhého se mu stává zvlášť intenzívním rozhovorem s PODSTATOU SVĚTA.“

Doktor Viceník se podíval na hodinky.

„Všimněte si, že renesanční obraz zdůrazňuje vše, co z těla vyčnívá, leze ven, všechny vypouklosti, výrůstky, tedy nos, břicho a další, kdežto porenesanční obraz toto všechno zastírá, zmírňuje, základnou obrazu je přesně ohraničená hmota těla, jeho hluchá fasáda, jalový povrch.“

Všichni jsme se podívali na paní Hanzlíkovou a doktor Viceník už jen čekal, kdy pan profesor padne hlasem a ukončí větu. Rychle se vmísil do přednášky.

„Takže bychom teď měli rozhodnout, může-li být paní Hanzlíková žalobcem.“

Ačkoliv se nikomu z nás nezdála tato otázka jasnější než před přednáškou pana profesora, žádný už nic nenamítal. A tak se paní Hanzlíková stala žalobkyní. Ale hned poté se ukázalo, že ani ona jako žalobce nezná dost přesně přečin obžalovaného. A tak doktor Viceník oznámil konečně přítomným, že pan Kučera se sestrou Olgou vstoupili do milostného poměru, což nezapírají. Ale tím porušili článek čtyři Slunečního patera. Pan Kučera byl při příchodu s paterem obeznámen a rovněž si byl vědom následků s porušením příkázání patera spojených.

„Je to tak?“ obrátil se doktor Viceník na pana Kučeru.

„Je,“ řekl obžalovaný.

O slovo se přihlásil doktor Šifalda a svým vysokým fistulkovitým hlasem začal rozleptávat obžalobu.

„Tady je zakopán pes číslo jedna. Sám jsem byl vychován nábožensky, a proto jsem měl desatero příkázání v krvi. A v momentě, kdy jsem rozum bral, byl jsem vši silou puzen překročit všech deset. Asi proto, že všechna příkázání jsou psána rozkazovacím způ-

sobem a já nesnáším rozkazovací způsob. Jsem na něho alergický. A řeknu vám, že když jsem poprvé četl patero Slunečního dvora, hned ve mně začal vrtat ďábelský červ, abych je překročil. Zákaz má úžasné přitažlivou sílu. A kdybych nebyl na smrt nemocný,“ doktor Šifalda se zkoumavě zadíval do očí pana profesora, aby tam našel zásvit odpovědi, ale nenalezl nic, páně profesorovy oči byly upřeny na rozhraní 16. a 17. století. „A kdybych nebyl na smrt nemocný, věřte, že bych sám na nějaké to překročení pomýšlel.“

Doktor Šifalda zahájil svou kariéru obhájce skvěle.

„Je pravda,“ přiznal pan profesor, „že přílišný tlak budí stejně silný protitlak. Ve středověku, kdy žena byla prohlášena za nástroj ďáblův a kdy sex byl smrtelný hřích, musely zákonitě vzniknout černé mše, to jest mše se vším všudy, s bohoslužbami, ornáty, kadidlem, hudbou, pouze na oltáři místo tabernáku leželo nahé ženské tělo.“

„Ano, je to tu klášter,“ vysvětlil si po svém profesorovy vývody pan Kučera.

„Prosím vás,“ ozval se věčně doktor Viceník, „každý slunečník má během svého šestitýdenního pobytu možnost uprostřed této doby navštívit svou rodinu, své milé. Ovšem pokud vím, vy jste toho vůbec nevyužil, pane Kučero!“

„A já vám také řeknu proč,“ vmísila se žalobkyně, „on totiž nemá, kam by jel. Když nám na prvním shromáždění líčil svůj životopis, tak sice přiznal, že se rozvedl se svou ženou, ale to, že nežije ani s tou druhou, nám vůbec neřekl. Takže kam by jel?“

„Je to pravda?“ zeptal se doktor Viceník.

„Ne tak docela,“ řekl pan Kučera. „Já se k své druhé ženě mohu vrátit, ale musel bych s ní zase žít. A já nechci.“

„A proč?“ zaútočila paní Hanzlíková.

„Protože můj milostný cit k ní vyhasl, je mrtev, odumřel,“ pan Kučera vyplázl téměř na paní Hanzlíkovou jazyk.

Nedala se vyvést z konceptu.

„Nemá prostě kde bydlet, tak si našel přechodné bydliště tady.“ Paní Hanzlíková se obrátila na pana profesora. „Je to bohužel tak, pane profesore, musím vám to říct otevřeně. Vám namlouvá, že trpí neklidem, tenzemi, úzkostmi. Já bych vám řekla, čím trpí. Jenomže pro vás je renesanční člověk a všechno mu povolíte. I ten oltář s nahou ženskou ve sklepe!“

„Prosím vás, jaký oltář a nahá ženská?“ ptal se doktor Viceník.

„Tak nač potřebovali ty váhy?“ zvědavost přímo nadzvedávala paní Hanzlíkovou ze židle.

„Nedá se nic dělat, musíte to vysvětlit,“ obrátil se doktor Viceník na pana Kučera.

„Především se jednalo o krejčovský centimetr,“ začal pan Kučera. „Sestra Olga totiž trpí komplexem méněcennosti, a to dosti značným, ohledně svého zevnějšku, ženského zevnějšku. Marně jsem ji přesvědčoval, ukazoval tabulky světových průměrů. Nakonec se ukázalo, že se neumí správně změřit. Až jsem ji změřil já, pochopila, že nemá proč být nešťastná.“

„A co ty váhy?“ dorážela paní Hanzlíková.

„Míry a váhy jsme brali ve škole v jednom roce,“ řekl pan Kučera s nevinnou licoměrností.

„Prosím, chcete víc důkazů? Je to zvrhlík!“ obrátila se paní Hanzlíková dramaticky na pana profesora.

„Neformuloval bych ho jako zvrhlíka. Spíše člověk, který zůstal sám na určitém historickém stupni, člověk, který do sebe nepojal nic z dalšího vývoje. Vždyť jsem o tom už mluvil. Romantismus přinesl do lásky neopakovatelnost, jedinečnost. Na vrcholcích lásky nelze změnit jeden objekt za druhý, teprve sestoupíme-li dolů, čím dál lehčeji vyměňujeme jedno individuum téhož pohlaví za druhé. A klesáme-li dále, docházíme k dalšímu rozdělování na

jednotlivé části těla. Připomíná mi to středověké kostelíky, kde se uchovávaly aspoň zlomečky svatého těla, kost, noha, vlasy, prsty, ale i kapka mléka z prsu bohorodičky, pot svatého Rufa. Středověký prostý člověk nebyl schopen se povznést ke styku s transcendentem, stačil mu styk s nějakou tou relikvií.“

Středověký prostý člověk Kučera zmateně zamrkal a díval se poprvé jaksi nejistě kolem sebe.

„Jsem, jaký jsem,“ řekl, „já za to nemůžu, že mě zajímá ženská nejdéle tři měsíce. Prostě ji mám přechtenou a už mě nebaví.“

„Takže vy berete ženy jako detektivky,“ řekl doktor Viceník.

„To jste správně řekl,“ poznamenala paní Hanzlíková. „Máme detektivky a máme skutečná umělecká díla, ke kterým se vracíme stále.“

„Aha, vy jste asi ta Anna Karenina.“

„Náhodou Annu Kareninu jsem četla sedmkrát,“ prohlásila paní Doležalová.

„Já se vracím i k detektivkám,“ dodal pan Tenora. „A čtu je, jako bych je četl poprvé. Já totiž úplně zapomenu, o čem byly.“

Doktor Viceník zasáhl.

„Mně se to přirovnání s knihami nezamlouvá, není dost přesné. Nakonec knih můžeme přečíst za život několik tisíc, ale kolik může i takový pan Kučera milovat žen?“

„To byste se divil,“ míní doktor Šifalda.

„Dobrá,“ nedal se doktor Viceník, „ale i při tom svém tříměsíčním maratónu, vezme-li se v úvahu jeho milostný produktivní věk asi padesáti let...“

„Přidejte,“ požádal pan Kučera.

„I při šedesáti to bude okolo dvou set padesáti žen. Je to málo, nebo moc?“

Ačkoliv na tuto řečnickou otázku nečekal odpověď, obhájce doktor Šifalda na ni odpověděl téměř pateticky.

„Je to málo i moc. Málo vzhledem k jedné a půl miliardě žen žijících ve světě, černých, žlutých, hnědých, které pan Kučera nikdy nespatří. A mnoho vzhledem k tomu, že řada lidí dosud žije celý život s jednou. Těm se jistě může zdát Kučerův život bohatý, zajímavý, pestrý. Možná že někteří mu budou i závidět, že poznal dvě stě padesát těl, dvě stě padesát osudů, dvě stě padesát plánů a důvěrných slabostí. Pan Kučera vždy znovu putuje k další cizině, z níž se během tří měsíců stane další důvěrně známá. Nuže, mohli bychom mu závidět to všechno a neměli bychom ani právo mu do toho životního stylu mluvit, kdyby byl pan Kučera spokojen. Ale já jsem mluvil s panem Kučerou několikrát, důvěrně, vid', Václave. A mohu vám říci, že mu takový život nepřináší spokojenost, naopak, je často přepadán pocity znechucení, hlubokého zármutku. A i když to před vámi nedává znát, a všichni ho známe jako člověka plného smíchu a humoru, nedejme se mýlit, pod jeho maskou klauna často skane slza.“

Pan Kučera byl naměkko. Skoro doktoru Šifaldovi uvěřil.

„Tak mi poradte, když už jsem takovej.“

„Ona je to vlastně taková narkomanie,“ pokračoval doktor Šifalda. „Žena je pak utkvělá myšlenka. Co ho od ní odvést třeba násilím!“

„Co zkusit to s nějakým koníčkem,“ navrhl pan Tenora, „sbírat motýly nebo porcelán.“

„Když právě, pane Tenoro, jeho koníčkem je sbírat ženy,“ vysvětlil doktor Šifalda. „Sbírá je a napichuje do alba, víte? Ale napadá mě jiná věc.“ V Šifaldovi zaplál dřímající medicínman. „Co takhle, pane profesore, kdyby se na něho šlo s aversivní terapií. Vypracovat podmíněný reflex. Že byste mu promítali obrazy krásných žen a dávali mu přitom injekce agomorfínu nebo elektrické rány.“

„Abychom mu navodili celoživotní odpor k ženám?“ zeptal se doktor Viceník.

„Ale ano, už jich měl dost,“ prohlásila paní Doležalová. „A on stejně i uzdravený alkoholik si občas zunkne.“

Pan profesor se rozčilil.

„K čemu to chcete používat medicíny? Pan Kučera jistě postupně, a už se nám to začalo dařit, dospěje k poznání, že bude dobré, když omezí své jistě široké schopnosti navazovat erotické vztahy, přesvědčí se, že to nepřináší opravdové štěstí, že překonat samotu nelze jen v posteli, že poznat druhého člověka se nepodaří za tři měsíce, že to někdy může trvat celý život, ovšem že je to jiný způsob poznání, než zatím praktikoval on. Já věřím, že k tomu dospěje.“

„Já ne,“ řekla paní Hanzlíková. „Kromě toho vy se tu pořád pipláte s panem Kučerou, ale nikdo z nás nepomyslel na ty ubohé tvory, ty nešťastné ženy, kterým zničil život. Co mají říkat ony, těm zbyly jen oči pro pláč.“

„To není pravda,“ řekl pan Kučera, „všechny na mě vzpomínají v dobrém.“

„A vůbec nikdo z nás už nepomyslel na tu ubohou sestru Olgu, v níž Kučera ponížil celou ženskou důstojnost, pošlapal ji jako ženu.“

„Tak to tedy ne!“ ohradil se pan Kučera a vytáhl z kapsy jakýsi papír. „To je dopis, který mně dnes napsala Olga, už jsem s ní nemohl mluvit. Píše, že si jede vyjednat nové místo, a doslova říká: ‚Tys zvedl mé sebevědomí, začala jsem si znovu věřit, pochopila jsem smysl svého života. Začneme spolu znovu, můžeš pro začátek bydlet u mne!‘ To, prosím, píše Olga, a já tu oficiálně prohlašuji, že odcházím sám, dobrovolně, bez poroty. Nezlobte se, pane profesore, vy jste hodný člověk a myslel jste to moc dobře, ale s takovými

lidmi, jako je paní Hanzlíková, bych už tu nemohl žít. Slibuji vám, pane profesore, že se pokusím se sestrou Olgou o dlouhodobý citový vztah.“

„Nejmíň čtyřměsíční,“ dodal doktor Šifalda šeptem.

A tak se porota nekonala. Vpodvečer se pan Kučera se všemi rozloučil, každému podal ruku, paní Doležalovou, Miladu a Marcelku políbil. Paní Doležalová mu udělala na čelo křížek a přála mu do nového života všechno nejlepší. A zaplakala si. S paní Hanzlíkovou se rozloučil svérázným způsobem. Po večeři našla na dveřích svého pokoje kus papíru s obrázkem. Oltář, na něm ležící žena – oblečená, polou představená kláštera, polou předsedkyně čarodějnic.

Kapitola sedmá

Dvakrát během svého pobytu dostávali pacienti poštu. Častěji ne, aby zásahy zvenku nepůsobily rušivě na léčbu.

Psali mi kolegové ze školy. Přáli mi, abych si pořádně odpočínul, a všichni se podepsali. Na konec připojila jeden řádek i naše ředitelka: „Doufám, že se brzy uzdravíte. Předškolní soustředění začíná 25. srpna v 9 hodin ráno.“

Psala i Naděžda. Podrobně vypisovala, co všechno každý den dělá, které navštívila filmy. Ke konci se pak zamýšlela nad tím, zda nepřispěla k mému zhroucení ta nábytková stěna do mého bytu. Jestli jsem si nedělal kolem toho velké starosti? (Vůbec mi nenapadlo si dělat starosti s nějakou stěnou.) Kdyby přece jenom kus přečnívala, psala, tak že už to rozřešila, koupily by se jen dva díly a třetí by předělal pan Sedláček. Mám to pustit z hlavy.

Pustil jsem to z hlavy.

Toho dne nás rovněž opustil pan profesor. Svlékl svou rajskou košili a vzal na sebe podobu smrtelníka. Civilní oblek mu nepadl. Vypadal jako ochotnický herec hrající v operetě příbuzného z venkova. Odjel na dovolenou se svou manželkou, rovněž lékařkou, kamsi na Vysočinu. Měl prý tam chalupu, starý statek, který byl přesným odlitkem Slunečního dvora, pouze v menším. Každý touží po změně!

Nastalé lékařské vakuum vyplnili ještě téhož dne dva mladší lidé, psycholog doktor Halva a Jarmilka.

„Při jejím autogenním tréninku konečně usnete,“ ujišťovali mě všichni mužští pacienti, když jsem si už zoufal, že za čtyři týdny nemohu zabrat a dospěl jsem sotva k pocitu tepla v pravé noze,

který se mi jen váhavě stěhoval do levé. Jenomže vyšlo najevo, že jako pacienta mě přenechal pan profesor Slíva doktoru Halvovi. Ký žel! I když pominu nepominutelný fakt, že Jarmilka byla mladá přitažlivá žena, kdežto doktor Halva mladý, ale přece jen muž, zůstává to podstatné: jak Jarmilka vyzařovala na dálku laskavé, přátelské vibrace, tak Halvovy černé pichlavé oči stavěly každým pohledem mezi sebe a ostatní ostnatý drát.

„Typický schizoid,“ poznamenal můj spolehlivý informátor Šifalda, když jsem se na něho vyptával. „Pro něho nebudete pacient, ale dokumentační materiál pro kandidátskou práci.“

A doktor Šifalda mi vysvětlil, že většina kandidátských prací má ve zvyku přežvýkávat staré známé věci, ale tvářit se přitom, že objevují Ameriku.

„Vtip je v tom, že doktor Halva jako ctižádostivý schizoid chce skutečně Ameriku objevit. Je přesvědčen, že život dostane svůj řád, zatímco do příchodu doktora Halvy si život jen tak živelně vyrážel z kopýtka. A vy jako dokumentační materiál máte vznešené poslání potvrdit Halvovu teorii.“

„A když ji nepotvrdím?“

„Tím hůř pro vás jako dokumentační materiál a celkově pro život jako takový.“

„A co bych měl jako potvrdit. Jaká je jeho teorie?“

Doktor Šifalda mi opět podal široké vysvětlení. Pan profesor si vlastně na svých božských prsou hřeje hada, který za jeho zády vypráví o tom, že Sluneční dvůr je cukrkandlový Slívaland, kde si děti hrají s kupkami sena, sbírají hříbky a secvičují pohádky o Červené karkulce. Když se pěkně ukolébají do slastné bezstarostnosti, tu jim náhle oznámí, že je konec. Jsou navraceni zpět do tvrdého života, za pár týdnů se sesypou a mohou jet na Sluneční dvůr znovu.

„Ale na tom něco je. Asi by nás měli spíš obrňovat,“ mínil jsem laicky.

„Bloudíte, příteli, bloudíte, ale světlo poznání je blízko. Tady za zády pana profesora se rodí psychologická bomba a s ní v ruce doktor Halva za velkého troubení fanfár zteče hradby velkoměsta a dobude kliniky, bráněné proti ‚mladým vetřelcům‘ staříčnými řádnými i neřádnými profesory. Uvidíte, jak teď po Slívově odjezdu se Halva rozvine.“

„Proboha, tak mi řekněte, co se na mne chystá.“

„Máte se nač těšit. Doktor Halva se vás bude snažit dostat na soukromých dýcháncích při intimním osvětlení až k prvotní bolesti, k prvotnímu výkřiku. Jeho vytouženým cílem je skupina pacientů, kteří se svíjejí na zemi, tloučou hlavou o zem, pláčou a volají: Maminko, tatínku, co jste mi to udělali?! Když se vám to na několika sezeních podaří, budete uzdraven.“

Doktor Šifalda mi pak sdělil, že Halva sleduje pilně světovou psychiatrickou literaturu, ale protože neumí dobře anglicky, místa, kterým nerozumí, tvůrčím způsobem domýšlí. Doktor Šifalda to poznal, protože před dovolenou mu s jedním překladem pomáhal.

„Milý pane Kiliáne, vy asi nevíte, že vaše já je nereálné, reálné já jste měl jako dítě. Narodil jste se s ním, ale nebylo přijatelné pro vaše rodiče. Měl jste zcela reálná přání, nechtěl jste mluvit, chtěl jste ležet a nechodit příliš brzo, počurávat se, hryzat matčin prs. A v tom všem vám rodiče bránili. Prožil jste strašnou bolest, že jim nejste milý takový, jaký jste, a zjistil jste, že ani nemáte naději jim milý být, dokud jste, jaký jste. I začal jste se měnit, přizpůsobovat. Začal jste bojovat se svými reálnými touhami, potlačoval jste je a stával jste se čím? Neurotikem! Budoval jste potřeby nereálné, které dodnes ve vás vzbuzují napětí, úzkost, tenzi. To máte z toho,

že vy nejste vy. Můžete se však vámi opět stát, když strávíte několik sezení s doktorem Halvou. On z vás oloupe všechny obranné slupky, které na vás visí jako těžké brnění, a vaše dětské já tu bude opět stát v celé kráse.“

„Ajajajaj,“ řekl jsem.

„Souhlasím,“ řekl doktor Šifalda.

Čekárna před pracovnou doktora Halvy měla zřejmě působit lidsky. Představil jsem si chladného doktora Halvu, jak osobně dohlíží na to, aby čekárna dostala hřejivé dimenze. Jistě se někde dočetl, že parkety s linoleem působí odcizeně. Zařídil tedy, aby na podlaze ležel hnědý tlustý koberec, na stole se ledabyle povalovaly tlusté knihy s reprodukcemi starého gotického umění na křídovém papíře, na pastelově vymalovaných stěnách visely originály abstraktních kreseb. Také doktor Halva působil teple, neměl na sobě odcizující bílý plášť, ale skořicový oblek šitý na míru. Stiskl mi ruku právě tak dlouze, jak asi psycholog má, ani ne malátně, abych neměl dojem slabosti a neúčasti, ani ne příliš silně, abych neměl pocit protektorství.

Pokynem ruky mě posadil do lenošky, nacpal si dýmku, působí asi uklidňujícím dojmem, ale nezapálil si. Pak mi studeně hřejivým hlasem oznámil, že si přečetl můj chorobopis, zanechaný profesorem Slívou, a prostudoval i mé práce: První dětský zážitek, Proč se cítím zbytečný, Mé noční hlasy. Oznámil mi, že my teď spolu ruku v ruce provedeme nápor na mé nereálné já. Jako když loupeme vrstvy cibule, tak postupně oloupeme všechny obranné vrstvy. Bolest tohoto loupání se při zpětném pochodu nahromadí třeba najednou a bude provázena pláčem, křechy. (Aha! Maminko, tatínku, co jste mi to udělali!) Ale bude to bolest osvobodivá.

Zdálo se mi, že se doktor Halva chystá k vymítání ďábla z mé duše. I jeho přípravy tomu nasvědčovaly. Nejprve mě převedl do

vedlejší místnosti. Svou chudobou připomínala klášterní nebo vězeňskou celu. Velel mi položit se na prosté lehátko a rozsvítil za mou hlavou malé světýlko. Pak mě vyzval, abych se soustředil na vzpomínky z dětství, a opustil mě. Za půl hodiny, kdy jsem byl asi „zralý“, se vrátil. Sedl si za má záda, takže jsem na něho neviděl, a vybídl mě, abych spustil volné pásmo svých vzpomínek. Měl jsem říkat i věci, které mě napadnou na okraj, neprovádět žádnou cenzuru, nezamlčovat za žádnou cenu i trapné skutečnosti.

Docela rád jsem se z toho nesnesitelného kumbálu odebral do svého dětství a na chvíli jsem zapomněl i na ostříží oko Halvovo za svou hlavou.

Bedlivě hlídaný návrat do dětství

„Otcem mého reálného já, jak vy byste řekl, byl můj tatínek. Byl také učitel, vyučoval počtům a fyzice. Žáci na něho ještě po letech vzpomínali, že je něco naučil. Učitelování mu totiž nebylo zaměstnáním, ale povoláním. Kdyby nebyl býval tak přesvědčeným ateistou, jistě by si představoval Boha jako vesmírného řídícího učitele. Takto ovšem, vzděláván po celý život odbornou četbou věd matematických a fyzikálních, věřil, že svět se řídí zákony volného pádu, zákonem rovnováhy na nakloněné rovině, momentem síly a břemene na kladce. Budoucnost lidstva viděl světle, pokud se všichni žáci naučí z paměti velkou násobilku a pokud budou umět dělit s výhodou čtyřmístným číslem. Integrální počet odmítl jako příklon k náboženské mystice, jejímž představitelem byl pro něho důstojný pán Ohlídál, farář. Přesto, že s ním každý večer hrával v místní restauraci mariáš, znovu a znovu si ho dobíral kvůli neposkvrněnému početí Panny Marie a jmenovitě kvůli žertovné

úloze tesaře Josefa. Také zázrak v Káni galilejské ponoukal tatínka k výzvám, aby páter Ohlidal prostudoval důkladně metodiku této proměny vody ve víno, že by pak nemusel vydávat takové peníze za víno mešní. Farářův nemanželský syn chodil k tatínkovi do školy a jeho slabé výkony v oblasti počítání úsudkem byly pro tatínka dalším důkazem soumraku církve. Při své nepodplatitelné objektivnosti se ovšem pořád sám sebe tázal, zda není proti hochovi zaujat, protože je farářův syn, a tak mu na konci roku vždycky dával místo čtyřky trojku.

Tatínkova spravedlivost mi dodnes způsobuje výčitky svědomí. Já se nemohu vykázat tak čistým štítem. Například před rokem jsem suploval na základním stupni, a to byla taková třída, že jsem byl každý den něčím překvapen. Letmá zmínka před dětmi měla vždy dalekosáhlé následky. Probírám užitečnou pernou zvěř našich lesů a jen tak mimochodem se zmíním, že její krásně vybarvená pera by bylo užitečné vystavit si ve třídě. Hned druhý den přináší do školy syn lesního bažantí, křepelčí, koroptví pera, ovšem ne samotná, ke všemu jsou připojena jejich růžová tučná tělíčka. A prý pera jsou určena pro výstavku, těla pro mne, prý je nesmí dovézt zpátky domů, dostal by bití. Syn předsedy mykologické společnosti se učí výborně, a přesto přináší u příležitosti celostátního srazu houbařů tři kila hříbků. Projevím přání sešít textilní vzorníček pro hodinu rukodělných prací, maminka – mistrová z tkalcovny posílá balík látek, z nichž určitě budou dvoje dámské šaty a ještě zbude na halenku. Ubohý tatínek! Vidím ho jasně před sebou, když nám pan Rujbr, druhý největší statkář v okrese, poslal až do domu tlustého zajíce z podzimní leče, protože jeho syn byl na propadnutí z počtů. Maminka byla sama doma, váhala, ale nakonec červená rozpaky zajíce přijala, byť znala tatínkovy zásady. Ba dokonce koupila už

i smetanu, aby do neděle tak právě zkysla. Netušila, že tatínkův hněv bude tak veliký. Tatínek, brunátný v obličeji, opět sám třesoucíma se rukama zájce zabalil do papíru a hned druhý den jej před celou třídou vrátil synovi pana statkáře. A na konci roku dal klukovi pětku, ačkoliv jeho kolegové mu v tomto případě radili k opatrnosti. Oprávněně. Po prázdninách byl tatínek přeložen na druhý okres, na školu, kde služební byt nebyl podsklepen a neměl zahrádku.“

Rozpovídal jsem se o našem novém domově.

„Měl váš tatínek knír?“ přerušil mě náhle doktor Halva.

„Ano, měl malý knírek pod nosem.“

„A maminka?“

„Jak?“

„Měla knír?“

„Maminka a knír! Maminka měla jemný obličej, krásné kaštanové vlasy, ve kterých nosila pentli, rozhodně v naší ulici neměla mezi maminkami konkurenci. Přitom už asi nebyla nejmladší, když byla maminkou. Nedovedl jsem si ji mladou vůbec představit. V ložnici sice visel obrázek jakési mladé dívky, záhadně se usmívající, ale já jsem nikdy tuto záhadnou krasavici neztotožňoval s maminkou. Ta se vždycky usmívala zcela nezáhadně, maminkovsky. Musel to být obrázek velmi starý, hádal jsem buď ze středověku, nebo starověku.“

Ještě chvíli jsem vzpomínal na maminku, až se mě Halva zeptal.

„Nechtěl jste se jako dítě s maminkou oženit?“

„To víte, že chtěl.“

„A otec byl pro vás vážnou překážkou! Občas jste ho nenáviděl! Nechtěl jste ho zabít?“

Doktor Halva se dostával zřejmě do psychoanalytického vytržení.

„Tatínka? Ne! Já věděl, že byl na světě dřív než já, a že měl tedy přednostní právo oženit se s maminkou. To já jsem respektoval.“

„Byl pro vás tedy autoritou, velkým vzorem?“

Ačkoliv doktor Halva na začátku prohlásil, že budu volně vzpomínat a že se mně nebude do vyprávění plést, pletl se čím dál víc.

„To ano! Přál jsem si mít černé vlasy jako on. Já měl totiž světlé, a zdálo se mi, že světlé vlasy se hodí spíše pro ženské. Že opravdoví muži musí mít černé vlasy a černé vousy. Blondýni mají takové nanicovaté vousy, které nejsou ani pořádně vidět.“

„A v čem jste se mu chtěl ještě podobat?“ ptal se přísně doktor Halva.

„Chtěl jsem mít pupík jako on.“

„Pupík?“ zbystřil Halva pozornost.

„Ano, pupík. Měl jsem totiž pupíček, který vyčníval nad povrch břicha, kdežto tatínek měl pupek jako hlubokou studánku. Cítil jsem jako křivdu, že nemám pupek jako on.“

„Cítil jste se vůči němu méněcenný. Bil vás?“

„Určitě. Totiž občas mi nějakou plácl.“

„Plácl? A kam?“

„Na zadek.“

„Na zadek? A kdy vás plácal na zadek?“

„Když jsem zasluhoval.“

„Jak zasluhoval?“

„Například jednou mi koupili sametový oblek s bílým límcem. A k tomu bílé boty. Odmítl jsem v tom jít na předškolní besídku. A vlezl jsem pod stůl. Tatínek mě vytáhl a nařezal mi. A já jsem plakal, ale ne bolestí, spíše lítostí, že vydali tolik peněz a já v tom nikdy nikam nepůjdu. Jak oni k tomu přijdou? A taky jsem plakal

hanbou, že jsou tak nevkusní a mohou mi koupit něco tak strašného, co by žádný slušný člověk na sebe nikdy neoblékl. Sametové šatičky s lakýrkami!“

A přednesl jsem delší řeč o dětském oblékání. Doktor Halva mě však brzo usměrnil.

„Řekl jste, že jste vlezl pod stůl. Býval jste tam často?“

„Ano. Pod stolem jsem měl takovou skrýš, jeskyňku.“

„Jeskyňku?“ napětí v Halvově hlase mi prozradilo, že jsem opět řekl něco závažného.

„V té jeskyňce jsem měl všelijaké krámy, dřívka. Tam jsem si hrál a taky přemýšlel.“

„A rodiče vás tam nechali? Netahali vás násilím ven?“

„Tam jsem mohl být, jak dlouho jsem chtěl. A oni, i když seděli za stolem, krčili nohy, aby mě nekopli. V té jeskyni jsem přebýval i jako starší, a díval jsem se, jak dospělí chodili okolo. Pozoroval jsem jejich nohy a poslouchal jejich řeči.“

„Pamatujete si něco z těch řečí?“

„Maminka často říkala tatínkovi, že už jsem dost velký a že bych nemusel pořád sedět pod stolem. Ale tatínek ji poučoval, že pro dítě je důležité mít svoje soukromí, kde se cítí úplně bezpečné. Říkal jí: Maminko, pro dítě je hra prací, když si hraje, zkouší svoje síly a rozšiřuje své vědomosti. To, že je náš chlapeček tak přemýšlivý a zvědavý, to by tě mělo těšit, jen je třeba jeho zvědavost usměrnit správným směrem.“

„A usměrňovali vaši zvědavost. Netajili vám něco?“

„Tajili. Tajili mi například dlouho, jak jsem se narodil. Dlouho jsem myslel, že jsem vyšel z maminky pusou. Když totiž naše fenka Ašťa měla mladé, tak tatínek říkal, že je vrhla. Když jsem se ptal tatínka, zdali mě maminka taky vrhla, nevysvětlil mi to, ačkoliv mi jindy všechno vysvětloval. Řekl, že některé otázky mi objasní, až

vyrostu a dozrají k nim. Ovšem já jsem se to pak dozvěděl, ještě než jsem k těm otázkám dozrál. Hned o příštích narozeninách vyprávěla maminka všem u stolu, jak v porodnici nezbylo pro mne plechové číslo.“ Rozpovídal jsem se o té příhodě, ale Halva mě nenechal.

„Četl jsem vaši zpověď. Tehdy jste se považoval poprvé na světě za přebývajícího.“

Cosí mě nutilo, abych Halvovi neustále oponoval.

„Ne, to mě považovali v porodnici za přebývajícího.“

„Ano, ale ve vás to zůstalo. Cítil jste se zbytečný i doma.“

Viděl jsem, že doktor Halva zase chce našít něco na tatínka, a hned se mi vybavila vzpomínka z kolotoče.

„Mohu říci, co se mi teď volně vybavilo?“ zeptal jsem se doktora Halvy.

„Ano, samozřejmě, volné představy!“

„Jednou na můj svátek jsme přišli s tatínkem ke kolotoči a kolotoč se netočil, nevěděl, že mám svátek. Bylo odpoledne, nikdo jiný se nechtěl kolotočovat. Tatínek viděl, jak začínám natahovat, chvíli jsme tam tak stáli, ale najednou pan kolotočář vyšel a tatínek zakoupil celý kolotoč. Jezdili jsme sami jako králi. Kolotoč byl s labutěmi a netočil se jenom dokola, ale zároveň stoupal a klesal. Stoupal tak vysoko, že jsme přes střechy viděli až na náš dům, a kdyby se maminka dívala, tak jsme jí mohli zamávat.“

Doktoru Halvovi se zřejmě směr mých vzpomínek nezamlouval.

„Vzpomeňte si, kdy vám bylo úzko, kdy jste měl strach, kdy jste plakal.“

Chvíli jsem usilovně přemýšlel.

„Úzko mi bývalo, kdykoliv tatínek s maminkou šli na procházku. Oni chodili často na dlouhé procházky, jak už tak učitelské rodiny

dřív chodívaly. Když jsem povyrostl, už mě nebrali s sebou, nechávali mě mezi dětmi. A já jsem vždycky strašně řval.

Hráli jsme si na ulici třeba na schovávanou nebo na země, ale jakmile jsem je spatřil vycházet z domu, všeho jsem nechal a přidal jsem se k nim. Na procházce jsem se sice strašně nudil, ale kráčel jsem zatvrzele za nimi. S dětmi bych nebyl zůstal ani zaboha, strachoval jsem se, že se tatínek s maminkou nevrátí, a co já bez nich? Tatínek mě ovšem chtěl mít samostatného, zlobil se, a z cvičných důvodů opouštěl s maminkou domov tajně, utíkali přede mnou. To utvrzovalo mé podezření, že mě chtějí jednoho krásného dne nechat na ulici natrvalo a sami odjet pryč.“

Halvův hlas ožil.

„A ty ses cítil sám a přebytečný!“

„A já jsem se cítil sám a přebytečný,“ řekl jsem vztekle. Co mi ten mladíček má co tykat? Chce se mi tím přiblížit, propašovat se za mnou do mého dětství. Pásli jsme spolu labutě? Ne! Jeho hlas prozrazoval spíše, že se dostává do role familiárního vyšetřovatele.

„Vyprav si celou situaci u vás doma ještě jednou. Krásná maminka, kterou zbožňuješ, se kterou se chceš mazlit, které se chceš dotýkat, a vedle ní otec, autoritativní, který má hrozný knír. Ty víš, že mezi otcem a maminkou něco je, čemu nerozumíš, víš, že ti to vzdaluje maminku, že nemůže být úplně tvou, protože je tu překážka – tvůj otec, který ji odvádí na dlouhé procházky. Cítíš se zbytečný, přebytečný. Ten knír tě přitahuje a odpuzuje zároveň. A ten obdiv a strach přenášíš v budoucnu na všechny energické lidi s knírem. Tvá autoritativní ředitelka! Současně se jí bojíš, současně tě přitahuje.“

„To teda ne,“ bouřím se.

„Podvědomě tě přitahuje. Hledáš totiž celý život i v ženách svého otce, proto se ti líbí mužatky.“

„Myslíte?“

„Ano.“ Halva se už nedal ničím zviklat. „Obdivuješ jejich mužnou převahu. Tak jako jsi obdivoval svého otce a chtěl zaujmout jeho místo, místo silného energického muže, toužíš nyní zaujmout místo ředitelky, silné a energické vládkyně, chceš být ředitelem.“

„Ne, nanejvýš chci do penze,“ řekl jsem nalomen jeho naléhavým vášnivým monologem.

„Do penze?“ Výsměšný smích Halvův provázel toto mé doznání. „Ano, utéct se do svého pocitu přebytečnosti. Do svého hájemství, pod stůl. Chceš si ulehčit svou situaci a namlouváš si, že sem nepatříš. Jsi hodný, že nechceš nikomu zabírat místo, žádnému češtináři, žádnému člověku. Jsi hodný, vždycky jsi byl hodný, tatínek tě často chválil, jaký jsi hodný. Vzpomeň si! Chválil tě často?“

Pochopil jsem, že Halva teď už ujíždí podle jakéhosi pevného scénáře, já jsem tu jenom statista, který má odpovídat stručně, jednoslabičně.

„Mluv, chválil tě často?“

„Často!“

„Plakal jsi, když tě nepochválil?“

„Plakal.“

„Styděl ses před ostatními dětmi, když tě tak rodiče chválili?“

Zkusil jsem zápor.

„Nestyděl!“

„Jen si vzpomeň. Jdi do té vzpomínky hlouběji. Tatínek před ostatními dětmi říkal: Náš chlapec je ze všech nejhodnější, ten nikdy nezlobí jako ostatní děti. Stydíš se?“

„Stydím,“ kapituloval jsem.

„Poslouchal jsi tatínka na slovo a nikdy sis nedovolil říci před ním svá nejvnitřnější přání. A měl jsi jich tisíce.“

Polkl jsem.

„Nepolykej to v sobě, otevři ústa a vyplivni to slovo.“

„Kuš,“ řekl jsem.

„Správně, jen mu řekni, aby mlčel, teď mluvíš ty. Obrát se na něho přímo. Tatínku, proč jsem musel být tak hodné dítě. Jak teď mám obstát v životě. Za to můžeš ty. Co jsi ze mne udělal. Člověk, který se cítí zbytečný, který neví, kudy kam. Nenávidím tě.“

Zřejmě nadešla vrcholná chvíle, jak o ní mluvil doktor Šifalda, chvíle prvotního výkřiku. Ano, teď bych se měl sesunout z pohovky na zem, zkroutit se a zase se napnout jako luk, položit se, trhat trošičku koberec, poňňukávat, výt a mezitím přerývaně křičet: Tatínku, cos mi to udělal!

Pokušení bylo veliké. Ulevilo by se oběma. Halva by si připsal k dobru jeden kladný případ do své statistiky, kterou přiloží ke své kandidátské práci. A mně by se teprve ulevilo, měl bych to za sebou, mohl bych prohlásit svůj stav po této léčbě za tak výborný, že by se mohlo uvažovat o mém propuštění domů. Pokušení bylo veliké. Ale dostal jsem zlost. Dostal jsem hroznou zlost kvůli tatínkovi.

„Nedrž to v sobě, nepolykej to! Pusť to ven,“ křičel na mne Halva. A tak jsem to pustil.

„Ksaku! Na toho dobráka tatínka chceš uvalit všechny mé životní prohry a kopance. Co si to vůbec dovoluješ?“

„Dobrý, dobrý,“ vykřikoval Halva nadšeně. „Nadej mi, zařvi: Proč mě mučíš!“

Jeho nadšení ochladilo trochu můj vztek a řekl jsem už klidněji:

„Já vím, proč mě mučíš. Ta tvoje věda by potřebovala zřejmě mé ubohé rodiče jiné, než byli, ale co se dá dělat, už nemají možnost to napravit. Musíš se obrátit na jiné rodiče. Jak se tak na tebe dívám, možná že na svoje. Asi řezali to tvoje reálné já jako žito, že teď máš

tu nezřízenou touhu být chválen celým světem, aby před tebou všichni seděli na zadku, před geniálním psychologem Halvou.“

„Výborně, pokračuj, řekni všechno, nezatloukej nic,“ křičel Halva.

„Už nemám nic,“ řekl jsem klidně.

„Nevěř! Máš! Pomoz si od toho odporu ke mně, zůstaň u toho. Je to výborné!“

Byl jsem otrávený.

Doktor Halva byl navýsost spokojený. Chvíli se odmlčel, počkal, zdali ještě něco neřeknu, pak si přesedl k psacímu stolu a uzavřel:

„Na prvním sezení se nám podařilo hodně, především navázat bezprostřední kontakt. Teď se upravte a můžete jít.“

Doktor Halva si upravil svůj oblek, utáhl kravatu a já jsem šel.

Kapitola osmá

Co nejrychleji pryč odtud! Za každou cenu! S touto myšlenkou jsem uléhal do postele, strávil s ní bouřlivou noc. Pobyt na Slunečním dvoře je stvořen pro zdravý organismus a tím já rozhodně nejsem. I když nejsem nemocný, zdravý taky nejsem. A ještě čtrnáct dní tady a onemocním dočista. Fascinující moc léčebných ústavů je konečně známá. Kdyby bylo dostatek nemocnic, aby mohli hospitalizovat všechny zdravé lidi, kdyby je rozmístili na jednotlivá oddělení a přidělili jim nemoci, určili terapii, pak nepochybuji, že by všem podle přidělených diagnóz začaly zakrátko růst žaludeční vředy, ucpávat se aorty, krystalizovat žlučnickové kameny, vyhřezávat plotýnky, štěpit se osobnosti, vápenatět kolena. Jedněm by se rozšiřovala srdce, druhým zužovaly cévy, jedněm by mrzly nohy, druhé by pálila žába, těm kyselaly žaludky, oněm zásaditěly nádory, tvrdla játra či měkl mozek. Každý slušný člověk vlastně celý život hledá vážnou známost se slušnou, skromnou nemocí, se kterou by se sžil.

Co dělat? Asi se obrátit o radu k doktoru Šifaldovi.

„Rozumíte, když jsem na toho Halvu křičel, a ne moc vybíravě, on se ještě radoval. On totiž vůbec nepostřehl, že nespílám tatínkovi, ale jemu.“

„Ne, on byl přesvědčen, že skrze něho nadáváte tatínkovi, víte?“

„Hlavně se děším stát se vůbec někdy rodičem. Ať uděláte cokoli, je to vždycky špatně. Když dítě vypeskujete za to, že se počuralo, poraníte jeho duši tak, že se z toho do smrti nevzpamatuje. Když je pochválíte, že už se nepočuralo, doplatí na to ještě hůř, protože v budoucnu se nebude počurávat jenom proto,

abyste je chválil, a tak vybudujete z něho slávychtivce. Necháte-li je ovšem v mokrých plínkách, bude to nejhorší, protože zničíte jeho reálné já nedostatkem lásky a skončí v polepšovně. Co má člověk dělat?“

„Nemluvit a vyměňovat plínky!“

„Do kolika let?“

„Do osmdesáti. Tím také zabezpečíte plynulý přechod z dětství do stáří a překlenete ono nebezpečí středního věku, který je člověku stejně jenom na škodu.“

Doktora Šifaldu opět bolela hlava a jeho humor byl černý až do fialova.

„Ne, ne,“ řekl jsem rezolutně. „Nebudu ani volat tatínku, cos mi to udělal, ani se nebudu učit hrát na trubku. Odcházím.“

„Prosím vás,“ chlácholil mě doktor Šifalda. „Čtrnáct dní to ještě vydržíte, pak máte prázdniny, vylížete se z toho.“

„Nevydržím to už ani den!“

Doktor Šifalda mě upozornil, že doktor Viceník, zastupující nepřítomného profesora, nebude náchylný mě pustit, a bude tvrdit, že uprostřed léčby se cítí člověk nejhuř, že to je zcela v pořádku.

„Navíc, utečete-li předčasně, už se sem nikdy nebudete moci vrátit.“

„O to mi právě jde,“ řekl jsem a začal jsem přemýšlet o útěku. Jenomže jak? Krásné a jaksi čisté by bylo sbalit si kufrík, projít branou a jít úzkou silnicí, vedoucí od Slunečního dvora lukami, kráčet a kráčet, zmenšovat se a nakonec se ztratit za obzorem v zapadajícím slunci jako věčný tulák Charlie Chaplin. Leč ztratit se za obzorem je výsadou filmu, v reálu obzor tuto nádhernou vlastnost nemá. Sám sobě se za obzorem neztratíš, byť jsi ho měl sebemenší. A jiným? Když zmizíš z obzoru jedněm, neodbytně se

objevíš na obzoru druhým. Není úniku. Někomu vždycky budu v obzoru trčet.

Uvědomil jsem si, že uvažuji příliš abstraktně. Musím se dát jiným směrem. Co takhle rozhlásit, že už jsem zdravý? To ovšem u nikoho zde ještě nevedlo k cíli. Přiznávat slunečníkům zdraví si vyhrazují páni lékaři pro sebe. Což tedy naopak nemoc? Nikoliv neurastenii, ale opravdovskou nemoc! Bolestivý záchvat žlučových kamenů. Opět žádné východisko. Buďto to prohlásí za hypochondrický blud a stanu se druhým Šifaldou, nebo mě odveze sanitka sice z obzoru Slunečního dvora, ale do obzoru nemocničního. Rovněž málo lákavé.

Za těchto bezperspektivních úvah jsem si šel lehnout na relaxační matraci.

A vtom náhle sjel z nebes blesk. Uslyšel jsem archandělský hlas, nebyl to však hlas archanděla Gabriela, to bych poznal, neboť Gabriel má vzhledem k poslednímu soudu silný baryton, Gabriel je anděl-muž. Kdežto toto byl anděl-žena. Nezval také k poslednímu soudu, ale k obligátnímu výletu na jižní ostrov. Ovšem ten altový sametový hlas, v němž se chvěly něžné svrchní tóny! Neodolal jsem, nadzvedl trochu hlavu, abych spatřil majitelku toho čarovného hlasu. Spatřil jsem záplavu rezavých těžkých žíní stočených nad hlavou do barokně těžkého drdolu. Pod ním nebyl lékařský plášť, ale rezná kazajka, která navzdory své volné splývavosti zdůrazňovala majitelčiny překrásné prvotní i druhotné pohlavní znaky.

„Ležíte na břehu jižního moře. Pravou nohu vám zalévá teplý příliv.“

Ticho. Pauza. Cítím, jak příliv teplé vody mě pravidelně zalévá až po břicho a zase laškovně poodbíhá, připlývá a uplývá. Voda pění a voní, někdo do zálivu nalil ambrovou esenci.

„Lehký, teplý větřík vám ovívá čelo...“

Skutečně, lehký větřík vane od háje kakaovníků a přináší vůni kaka, mandlových věnečků a vanilkových rohlíčků. Neodolám, vstávám a kráčím k hájku. Písek je teplý.

Ano, obě bosé nohy jsou těžké, boří se slastně do písku. Vcházím mezi vysoké stromy, omotané liánami, zřejmě sloužícími jako kabely dálkového mezikakaového spojení. Skrze husté listoví spouští tropické slunce na zem tisíce duhových kolmic. Nade mnou to křičí, chechtá se, prozpěvuje. Pestrobarevní ptáci, asi utečenci z nějakého vivária, nemohou si zvyknout na volný prostor, drží se na jednom místě a protestují proti omezování osobní svobody. Šimpanzové na mne něco pokřikují v domorodém nářečí, nerozumím jim, zlobí se a divoce gestikulují a doprovázejí můj pochod několik metrů nade mnou. Cítím ibišky, nikdy jsem je neviděl ani necítil, ale vím, že jsou to ibišky. Kakaovníky a mandlovníky začínají řídnout a objevují se citrusovníky, pomerančovníky a grapefruitovníky. Klekám pod jeden z nich, jeho větve se pohostinně sklánějí až k zemi a já se chápu dvou z nich. O hrotek zazvoní čúrek vychlazeného džusu. Dojí se mi dobře. Je to klidný poslušný strom, nevyhazuje a nekope zadními kořeny. Džus má zázračný účinek. Začínám rozumět, co si ta pestrobarevná verbež říká. Proplétají se ve větvoví, rozkřikují dokola nadávky, milostné nabídky. Slyším scény žárlivosti, pomluvy, klevety. Hlava mi jde kolem. Ležím na znak, kousek od sebe vidím papouška, jak učí mluvit pásovcem.

„Řekni Rrrobert!“

„Robert,“ opakuje pásovec s jedním r.

„Ne! Rrrobert!“

„Robert.“

Papoušek je nakvašen z pedagogického neúspěchu a ohlíží se po holi. Slyším se, jak říkám:

„Nad nikým nesmíme lámat hůl, ani nad pásovcem.“

„Kdo chce pásovice bít, ten si hůl najde.“

Papoušek se nad tou neschopností už zlostí neudrží:

„Ani papouškovat to po mně neumíš.“

A strhne pásovcí z těla dvě pásy. „Degraduji tě na mořské prase!“

„Jé, prase!“ křičí kolibříci ve větvích.

„Ano, ale mořské,“ řekne mořské prase hrdě a otočí se k nim zády.

Kousek dál je remízek banánovníků. Z obrovského věnce si ulomím jeden, má na sobě papírovou pásku LA FRUTA. Lámu žebra banánů, slonová kost praská, a já polykám a polykám tu vláchnou sladkost.

Po chvíli se ozve onen sametový hlas a táhne mě nyní na sever.

„Vracíme se, vracíme, máme ještě oči zavřené, ale už jsme tady. A nyní oči opět otevřeme.“

Otevřel jsem oči a uviděl jsem zblízka obličej paní Hanzlíkové. Až jsem se lekl, kontrast byl příliš veliký. Opírala se levým loktem o matraci a zřejmě čekala, až se probudím.

„Chrápáte už jako pan Kučera, jako byste byl jeho náhradník,“ řekla podezíravě a myslela zřejmě při tom na sklep, váhy a růže.

Cítil jsem se výborně. Tichomořský ostrov byl ještě ve mně se všemi barvami, zvuky a vůněmi. Vrátil jsem se osvěžený a hleděl s obdivem na útlou ženu, která má tu moc donést mé tělo rychlostí světla, ne-li myšlenky, do Tichomoří, umožnit mi setkání s papoušky, s ibišky a ještě mě doručit zpátky včas, abych stihl střeoevropskou svačinu, kakao s loupáčkem.

Ano, tato žena má v rukou řešení mého útěku bez katastrof. Budu tady a zároveň budu pryč, za obzorem. Navíc sezení s ní by mi určitě neuškodila, když už mi nepomohou. Jak jen se k ní dostat coby pacient?

Vypracoval jsem válečný strategický plán, obsahující tři postupné cíle:

- a) dostat se z léčebného dosahu doktora Halvy,
- b) nedostat se do léčebného dosahu doktora Viceníka,
- c) být přidělen k doktorce Březinové.

A šel jsem se ohlásit u doktora Viceníka, zastupujícího pana profesora, k naléhavé rozmluvě.

Doktor Viceník byl člověk bez chuti a zápachu. Nezasahoval do životních reakcí. Zrovna jako lékařem mohl být ministrem potravinářského průmyslu, nákupčím králíčích kožek či dramaturgem. Nikde nepřesahoval, nikde se ho nedostávalo. Jeho použití bylo všestranné, hlavně všeobecné, jeho přítomnost či nepřítomnost těžce postižitelná.

Věděl jsem, že mě nepropustí, a proto jsem ho požádal, zda by mě nepropustil. Vyslechl mou žádost celkem neúčastně. Pak se mne bez velkého zájmu zeptal po příčině. Velmi jemně a ohleduplně jsem naznačil, že i když metoda doktora Halvy je jistě vynikající experiment, asi přece jenom nějak odporuje mému založení, špatně ji snáším.

Ihned ožil, a já, vzdělán zdejším pobytem natolik v psychologii, jsem ihned pochopil, že mi tu začínají hrát do noty konkurenční záští a pocity méněcennosti. A bylo mi celkem jedno, zda původ těchto pocitů jest hledati ve Viceníkových odstávajících uších či ve zvyku Viceníkova tatínka posílat si kloučka pro pivo. Stačilo mi, že ty ty pocity byly, a díky jim byly Halvovy pokusy sledovány se špatně tajenou závistí a obavou, že snad povedou k akademickým metám a proslulosti, nedej bůh, přímo barnardovské.

Nezastírám, že následující věty jsem volil tak, aby mírně živily vnitřní oheň stravující doktora Viceníka, ale současně působily terapeuticky, asi v tom smyslu, že věda i zkušené lidstvo musí vytvořit společnou hráz proti některým vědeckým neuváženostem, byť geniálním, které by mohly vést do záhuby. Asi jsem to provedl dobře, protože doktor Viceník mohl prohlásit s objektivností téměř nadosobní:

„Jistě žádný z nás lékařů si nemůže myslet, že všechno je indikovatelné pro všechny. Konečně, vy jste pacient profesora Slívy, a je to do jisté míry neštěstí, že jste padl zrovna do údobí dovolených.“

Přesně podle mého plánu pak řekl:

„Propustit vás však nemohu. S tím by pan profesor nesouhlasil. Uvažuji, ke komu vás přeradit.“

Rozhodl jsem se pro nejnebezpečnější variantu, kráčet po ostří nože.

„K vám bych měl důvěru,“ řekl jsem úlisně a s radostí jsem viděl v jeho obličeji, že on ke mně důvěru nemá. Bojí se kverulanta. Pacient nemá co dumat, byť to byly pochybné metody doktora Halvy. Takového si na krk neuváže.

„Doporučoval bych doktorku Březinovou, její metoda je velmi blízká profesorovi Slívovi. Je to jeho žačka.“

Sláva. Dosáhl jsem hravě všech tří strategických cílů, a toto vítězství mě téměř svádělo ke zpupnosti.

„Přece jenom bych měl větší důvěru v muže,“ řekl jsem zcela bezcharakterně. Ale doktor Viceník měl ze mne větší strach, než jsem si myslel.

„Ne, ne,“ bránil se, „jsem zcela vytížen.“

A strkal mě ze dveří své pracovny.

Na pokoji mi doktor Šifalda poblahopřál k zdařilému úniku z objetí doktora Halvy.

„Co víc si můžete přát. Budete si povídat s krásnou slečnou, jinak nic nečekejte. Co jí pánbůh nadělil na kráse, ubral zase jinde. Proto se přiklonila ke směru empatickému čili vciťovacímu. Bude se do vás vciťovat a bude vás chápat.“

„To není špatné,“ mínil jsem.

„Jistě, ale nic víc. Budete jí hodiny vykládat a ona se na vás bude povzbudivě dívat a kývat hlavou. Když už to nevydržíte a zeptáte se jí, co na to říká, zeptá se vás, z čeho usuzujete, že by měla něco říkat, a když jí opatrně naznačíte, že nevíte kudy kam, zeptá se vás, kam kudy byste chtěl, řeknete tedy, že potřebujete radu, zeptá se vás, jak byste si takovou radu představoval, řeknete zoufale, zdali třeba nemáte odejít ze školy a jít do hor pást ovce, ona se vás zeptá, co si od těch ovcí slibujete, odpovíte, že tam budete pít žinčici a hledět do obláčků, ona se vás zeptá, proč si myslíte, že zrovna žinčice a obláčky jsou pro vás to pravé. A tak pořád dál.“

Ano, to je právě ono, myslel jsem si spokojeně, to mi bude zcela vyhovovat. A těšil jsem se na shledání s ní.

Kapitola devátá

Ale příštího rána jsem se probudil zpocen a v mé mysli trčela naléhavá věta a jasné poznání. Ta žena nesmí číst mé slohové práce pro pana profesora, mé nesmyslné bláboly o tom, že se cítím přebytný, o mých neslavných zkušenostech se ženami, hlavně s Vlastou. Ne proto, že je žena, i když samozřejmě žena psychiatr je něco jiného než muž. Je-li muž, aspoň pro mne, nejdříve psychiatrem a potom mužem, tak psychiatricka je především žena a až potom psychiatricka. Nebo psychiatryně? Je vidět, že ženy se vůbec nemají zabývat psychiatrií, když k tomu nemají ani koncovku.

A co je koneckonců komu do mých nejniternejších věcí? Jsou jenom moje a nikdo nemá právo do nich strkat nos. Panu profesorovi jsem je svěřil stejně jen pod nátlakem a v dobré víře, že to zůstane mezi námi. Ale pan profesor všechno klidně předal Halvovi, ten si to přizpůsobil k obrazu svému a teď to ochotně předá Jarmilce s patřičně jedovatým komentářem.

Ne, Jarmilka ty bláboly nesmí dostat do ruky, kdybych je měl ukradnout, ano, musí zmizet, a to do zítřejšího rána, kdy k ní půjdu na první pohovor. Mé myšlení se rozkmitalo v zimnici.

Smělá krádež v ordinaci dr. Halvy.

Je pachatel mezi pacienty?

Zmizely všechny chorobopisy!

Ano, musel bych odnést víc chorobopisů, aby na mne nepadlo podezření, a ještě rozbít terakotovou sošku Salomé a tak ještě víc odvést pozornost a přivést k zuřivosti Halvu, který si na ní zakládal.

Mrtvola dr. Halvy nalezena pod stolem, kde měl zavražděný jeskyňku a hrál si tu s elektrickým vláčkem.

Klid! Tak daleko nemohu jít. Ale ty spisy ukradnu. Jenže jak? Nevím ani, kde jsou klíče od ordinací, a než to zjistím, bude pozdě. Mám jenom jeden večer.

A tu mi svitlo řešení. Pan Venc! (U pana profesora Poštekla, tam muselo všechno klapat, a né jako tady!) Ano, tady pan Venc rád přispěje k menšímu prohřešku proti ústavní kázní. V jeho morálních zásadách jistě nestojí, nevstoupíš do lékařovy ordinace a nevezmeš chorobopis bližního svého!

Pan Venc je můj člověk.

Vyhledal jsem ho hned po svačině. V tašce jsem nesl láhev francouzského koňaku, kterou jsem s sebou měl pro strýčka Příhodu. Strýček Příhoda se podrbal na břicho a řekl:

„Né! To po mně nemožete žádat. Do papírů sem nikdy nešáhl. Co je psaný, to je platný.“

Snažil jsem se ho uklidnit.

„Ale to jsem psal já. Takové moje vzpomínky na dětství. Prostě plkaniny.“ A položil jsem na okenní rám láhev s koňakem. Pan Venc si zvedl brýle na čelo, přečetl si vinětu a řekl:

„Né, papíry né! Kdyby to bylo něco inýho, tož by se o tém dalo mluvit! Dělalí sme všelijaký věci, pravda. Pamatuju se, jedný jeden pacient chtěl, abych pro něho vzal z laboratoře močové kameně, co z něho vyšel. Pré na památku! Ale papíry né.“ Opět se podíval na vinětu a rozvykládal se.

„On měl různý kameně. Když přišel, tak vůbec nemohl močit. Tak já vám ho dám na stůl a povídám, panenkomaria, to se divíte, že nemožete močit! Vzál sem peán a tém peánem sem je všechny chytíl, abych mu nepoškodil uretru, a tém peánem sem ty kameně drtil, a najedný ťuk, ťuk, ťuk do misky, jak stříbrné vánoční zvonek zazvonily, a chlap močil jako koroptva. Jenomže jeden obrovské mu zůstal v ledvinách, ten mu vyndali na sále. Ale ten byl krásné,

přenádherné. A on se chodil na něho dívat a škemral, aby mu ho dali. Ale profesor že né, že si ho nechá na fakultě a bude ho ukazovat medikům.

A tak chlap samozřejmě dvě flašky slivovice a tak ten den, co odcházel dom, sem mu ho dal. A on si ho nechal zasadit do stříbra a nosil ho pověšené na řetízku okolo krku jako talisman.“

„Zítřa zajedeme do vesnice,“ řekl jsem já, „a koupíme ještě jednu flašku, ale proboha, pomozte mi!“

„A jak byste si to představoval?“ řekl nalomen.

Nasadil jsem žoviální nezločinecký tón.

„O nic vlastně nejde. Vyndat ty hloupé žvásty a dát tam čistý papír.“

„Tož to je hloupé nápad. To každé hned uvidí, že se něco ztratilo. Nanejvýš dvě tři lejstra. Teho si nikdo nevšimne, pan profesor sténě pořád něco ztrácí.“

„Výborně,“ souhlasil jsem. „Tři nejhorší věci.“

Pan Vencel uchopil láhev koňaku a dodal prostě:

„Dnes večír je v klubovně kulturní večer a doktor Halva má službu. Tož během toho já vám dám vědět.“

Ještě nikdy jsem necítil takovou žízeň po kultuře. Seděl jsem dávno před půl osmou v klubovně a zdálo se mi, že se lidé dnes obzvláště loudají. Konečně jsme byli všichni. Doktor Halva vzkázal, že přijde později.

Paní Hanzlíková, duše kulturních večerů, oznámila, že než přijde doktor Halva, zahrajeme si na úvod hru Co bych byl, kdyby. Požádala doktora Šifaldu, aby se odebral za dveře. My ostatní jsme se sesedli do kruhu a dohadovali se, koho bude doktor Šifalda hádat. Shodli jsme se na tom, že by to měl být někdo těžce uhádnutelný, a zrak nás všech se obrátil na Marcelku.

Ano, Marcelka přišla před týdnem a byla záhadná. Já o ní věděl jen, že se zhroutila po vědecké dietě. Pomocí hladovky, do které bylo občas zakomponováno půl vajíčka nebo dva banány, snížila hladinu uhlovdanů ve svém těle natolik, že se jí zkroutily nohy a byla v křečích odvezena na pohotovost. Jinak se o ní vědělo, že zničila několik mužů, a to právě svou záhadností. Ta spočívala v tom, že nevěděla, co chce. Celý život po tom pátrá, ale neví to. A vždy se našli nějakí muži, převážně ženatí, znudění svými ženami, které přesně věděly, co chtějí, a ti muži se rozkoší zachvěli před onou záhadnou ženou a rozhodli se, opustivše své manželky, že Marcelce pomohou v pátrání po tom, co v životě chce. Ale dosud to nikdo nevypátral. Když se jí například při prvních setkáních vyptávali, jak by si přála strávit večer, zda by raději šla tančit, či zůstala v soukromí doma, odpovídala Marcelka – když já nevím. Mužové se v začátcích známosti ptávali něžným soucitným hlasem, ale jak čas plynul, jejich hlas nabýval na síle, a končili obyčejně řevem: Co vlastně chceš! Ale to jediné právě Marcelka nevěděla, vybíhala pak zoufale na balkón a v pláči naříkala: Když já ani nevím, chci skočit z toho balkónu, nebo ne?

Doktor Šifalda, povolán dovnitř, po všech se rychle a bystře rozhlédl a dostal výraz analytika ze Scotland Yardu. A už zaútočil na paní Doležalovou.

„Kdyby ta osoba byla ovocem, co by byla?“

Paní Doležalová řekla tajuplně: „Tuberózou.“

Pan Šifalda upozornil paní Doležalovou, že tuberóza není ovoce.

„Aha, tak ananas,“ opravila se hbitě.

Doktor Šifalda si podepřel bradu a pomalu se přiblížil k panu Tenorovi. Ten k Marcelce ihned po jejím příchodu pojal stařecky beznadějně milostné city a řekl:

„Zlatá reneta.“

Doktor Šifalda se bleskurychle obrátil na paní Hanzlíkovou. Vyjádřila se bez ostychu:

„Broskev, ale červivá.“

A René Šindelka?

Zrudl a zakoktal: „Ta osoba by nemohla byt ovocem.“

Doktor Šifalda se zasmál a ukázal na mne. Rozhodl jsem se odpovídat neutrálně.

„Kdoule.“ Kdouli nikdo nezná, a nemůže tedy vědět, co si do ní promítám. Doktor Šifalda se dal sebevědomě do druhého kola.

„Kdyby ta osoba byla hudebním nástrojem, čím by byla?“

A hned pohlédl na pana Tenoru.

„Loutnou,“ řekl pan Tenora a lehce se uzarděl.

„Foukací harmonikou neboli varhánkami,“ ukrojila paní Hanzlíková.

„Džezovou trubkou, ale s dusítkem,“ řekl zcela určitě René Šindelka.

Doktor Šifalda se podíval směrem ke mně. Nechtěl jsem opět Marcelce ublížit.

„Ofikleida.“ Ofikleida je lidový hudební nástroj, který určitě nikdo nezná.

Doktor Šifalda se usmál, jako že už přesně ví, o koho se jedná, ale že položí spíš pro kontrolu ještě jednu otázku.

„Který spisovatel by si onu osobu vybral pro svůj román, pane Tenoro?“

Ten odpověděl bez váhání. „Margareta Mitchellová pro svou Scarlett v Jihu proti Severu.“

„Emil Zola – Nana,“ řekla paní Hanzlíková.

„Jindra Loukota – Mé štěstí má zlaté vlasy,“ řekla paní Doležalová.

„Dostojevskij – Běsi,“ řekl René Šindelka.

Na mne už se nedostalo. Doktor Šifalda se vítězně usmál a řekl: „To bylo příliš snadné,“ přistoupil k Marcelce a lehce ji objal.

Marcelka sama nevěděla, zda je loutnou, nebo foukací harmonikou, a tak se tvářila něco mezi tím.

Během hry se dostavil doktor Halva a mohlo se přistoupit k hlavní části kulturního večera, kterému vždycky vévodila paní Hanzlíková. Slyšel jsem ji, jak odpoledne doktoru Viceníkovi buditelsky domlouvala, že nesmíme podceňovat náplň a určení našich kulturních večerů, aby se lidem dostalo něčeho hodnotného. Tím myslela svou epickou báseň Až rozkvetne jabloň.

Než přistoupila k recitaci, předcházelo malé vyznání „tomu koutku tam u nich“.

Ted' by se měl ve dveřích objevit pan Vencl. Přesedl jsem si ke dveřím. Jen útržkovitě jsem vnímal, jak vyzvánějí hanzlíkovské „čarodějné zvonky“, jak „povlávají kohoutky, svítí kopretiny, švitoří potůček, staré smrky šeptají tichou modlitbu, veverky čiperky dovádějí a mazlí se s talířem“. Vtom se ve dveřích objevila hlava pana Vencla a já vyběhl. Pan Vencl zašeptal:

„Je to na levačko. Esli bude Hanzlíková recitovat, budó se lidi trósit ven. To nemožem potřebovat!“

Paní Hanzlíková začala recitovat.

*„Ve vlnách pšenice, ječmenů, žit,
slyším zvony léta znít,
ve stínu listů pod jabloní,
slzičku malou dětství roní.“*

Pan Vencl mávl rukou.

„Pojďte, risknem to!“ A šli jsme temnou chodbou ke dveřím kanceláře pana profesora.

„U profesora jsou klíče ke všem ordinacím, i k Halvovi. Já sem chodím zalívat kytky a krmit andulky.“

Ve skříňce na stěně našel ihned správný klíč a kráčeli jsme chodbou nazpět k Halvově ordinaci.

Hlas paní Hanzlíkové se opět přiblížil.

*„Jablůňko, jablůňko, moje mládí,
vždy v srdci láska k tobě zvoní,
jak jsme tě mívali všichni rádi,
před léty, zrovna jako vloni.“*

Z klubovny naštěstí nikdo nevyšel.

„Uspala je, to je dobrý,“ řekl pan Vencel.

V Halvově ordinaci ležela moje složka hned na stole nahoře.

„Dělejte rychle, ale rozumně, něco tam mosíte nechat!“

Listoval jsem v dosti tlustém fasciklu s názvem Robert Kilián. Ruce se mi chvěly a zdáli zaznívaly verše:

*„Do noci se jabloň kloní,
zářné hvězdy tiše plácí,
umíráčkem už ti zvoní,
sbohem šle ti píseň ptačí.“*

Hotovo. Pan Vencel rychle zhasl, zamkl dveře a já jsem si zhluboka vydechl. Krácel jsem chodbou zpět do klubovny a zrál ve mně velké rozhodnutí, že začnu své dětství znova a jinak. Žádné lepenkové ceduličky, žádné přebytečné poslední lavice. Můj minulý život leží přede mnou jako nepopsaná kniha. Ano, začnu znova.

A ze záhybu chodby vyjel do fortissima hlas paní Hanzlíkové.

*„Jablůňčí odkaz vítr roznáší
do zahrad, chalup, salaší,
přírody píseň, chorál nadějí,
že lidé jednou k lásce dospějí.“*

Kapitola desátá

Její pracovna bezesporu vzbuzovala to, o co marně usiloval doktor Halva. Bezprostřední důvěrnost. Bylo v ní sneseno mnoho folklórních drobností, které však nepůsobily estétskou studenokrevností jako v tolika jiných příbytcích. Stylová neposkvrněnost nestála zřejmě u zrodu tohoto interiéru. To by tu nemohli viset ze stropu na nitkách pestře namalovaní celuloidoví ptáčci. Otáčeli se v lehkém vánku okolo své osy a neodbytně mi připomínali ptáky z tichomořského ostrova. Ve skleněné vitríně seděla strašidylka upletená z vlny, zřejmě výrobky pacientů, do vinné skleničky se namáhavě drápala porcelánová myšička a v rohu stavěl pan profesor Slíva sněhuláka. Na fotografii.

Vyzvala mě, abych si sedl naproti ní ke konferenčnímu stolku, pohlédla na mne svýma očima, dvěma černými tunely, na jejichž konci se ligotalo světélko naděje. Hořce jsem zalitoval, že tu sedíme v předepsaných rolích: ona jako terapeutka a já jako pacient. Je to bohužel tak.

Začala tím, že se mě zeptala, zda ještě chovám zaječí úmysly prchnout ze Slunečního dvora. Váhal jsem chvilku s odpovědí. Ale řekl jsem:

„Cítím se už úplně zdravý, nevím, proč bych tu měl zabírat místo opravdu nemocným.“

Nebyla to špatná odpověď, ušlechtilost a mužnost z ní přímo kapaly. Jednak jsem se nedotkl doktora Halvy a nesnížil se k nějakým „pomluvám“, za druhé jsem projevil obětavost vůči jiným pacientům, a navíc jsem naznačil, že jsem zdravý chlap, a její oči by se tedy na mne mohly dívat ještě jinak než jako na pacienta.

Usmála se.

„To je výborné, cítíte-li se tak dobře. Musíme ovšem ještě vyčkat, zdali je to trvalé zlepšení. Víte, jsou různí pacienti.“ Zůstávala neodbytně u slova pacient.

„Někteří se utíkají do své nemoci, je jim v ní dobře, nemoc je pro ně skleník chránící je před nepříjemnými povětrnostmi života. Mezi ně patří například i váš soused doktor Šifalda, který se utíká do literatury o nemocech, zná o své nemoci více než lékař, a myslí si, že vyzraje na ni tím, že o ní bude všechno vědět. A pak máme druhé, kteří se utíkají do zdraví. To jsou ti, kteří po operaci levotříselné kýly za hodinu slezou z postele a pomáhají tajně sestrám roznášet kávu, a tím si uženou pravotříselnou kýlu. Mimochodem, kolikrát jste stonal během svého profesorování, myslím chřipku, angínu, nachlazení?“

„Za celých sedm let vyučování jsem zatím nevynechal ani jednou. Chřipky jsem přecházel a léčil o sobotách a nedělích,“ oznámil jsem hrdě. Ano, drahá Jarmilko, tady máš co činit s někým jiným než s těmi svými neurastenickými nanicánky. Ale ona to vzala úplně jinak.

„Bojím se, máte-li k sobě dobrý poměr.“

Čekal jsem, že dodá něco na vysvětlenou, ale ona otevřela silně pohublou složku s mými chorobopisy a řekla: „Vašich materiálů tady zatím nemáme mnoho. Bohužel.“

Bohudík, opravil jsem ji v duchu.

„Ale i z nich se dá vyvodit, že většina vašich vnitřních konfliktů se soustřeďuje kolem vaší ředitelky. Neuvažoval jste o tom, že byste se od ní mohl odpoutat?“

„Jak to myslíte?“

„Žádat například o přeložení na jinou školu.“

„Uvažoval. Dokonce velice často, ale nemohl jsem se rozhodnout. Jak jsem se mohl rozhodnout v tak závažné věci,“ vysvětloval jsem jí, „když jsem nebyl s to se rozhodnout v daleko méně důležitých,

jako mám-li dát žákovi trojku či čtverku, ba ještě daleko bezvýznamnějších.“

Seznámil jsem ji se svými nekonečnými úvahami nad řetězem důsledků, jež každé, byť sebemenší rozhodnutí má, neboť každý důsledek se znova stává příčinou dalšího důsledku a konce se nelze dohádat. Snad silněji tento pocit odpovědnosti cítil na naší škole už jen kolega Karpíšek, který po patnáct let nepožádal ředitelku o zvýšení platu, protože, jak říkal, kdyby tak učinil každý a všem plat zvýšili, vypukla by v celém státě inflace. Ale i mne ochromovalo vědomí obrovských následků malých příčin už od dětství. Proto mě už v pohádkách uváděli v úžas oni tři bratři, kteří přijdou na rozcestí a bez rozmýšlení si jeden zvolí levou cestu, druhý pravou a třetí prostřední. Já bych na onom rozcestí seděl dodnes. A dodnes i taková nicotná věc jako návštěva obchodu, kde si mohu vybrat mezi třemi, ba více druhy jednoho zboží, mě uvrhne v nepopsatelný zmatek. Nevím vůbec, proč bych měl volit zrovna tu barvu či ten vzorek. Proto s oblibou vyhledávám obchody, kde snížili možnost vzniku takového vnitřního zmatku tím, že vývojové stadium výběru zboží překonali. Tu jsem klidný a spokojený.

Kdybych si kdysi z řady bytů mohl vybrat ten, ve kterém chci bydlet, dodnes bych nebydlel. Naštěstí mi byt přidělili.

Leč jsou ještě celé oblasti, kde je člověk ponechán bezradně sám sobě. Například ženu člověku nepřidělí, tu si musí vybrat sám. Je tu nechán zcela volný průchod svobodnému podnikání. A přece byly už doby, kdy tomu tak nebylo. Kdybych žil o nějaké století dříve, sešli by se mí rodiče s jinými rodiči už v době mé nezralosti, všechno by domluvili, a v devatenácti by mi byla doručena žena, kterou bych rozbalil ze svatebního roucha až po sňatku. A protože reklamace nepřijímali, člověku nenapadlo, aby uvažoval o nějaké jiné možnosti.

Jarmilka naslouchala mým úvahám s úsměvným zájmem. Poté řekla:

„Jedním z příznaků neurastenie je neschopnost rozhodnout se. Ale toto setrvání v nerozhodné strnulosti zpětně zesiluje neurastennické pocity. Čili rozhodnutí vám pomůže navrátit zdravou rovnováhu. Buďte se rozhodnete, že od své ředitelky odejdete, anebo se rozhodnete, že se s ní naučíte žít.“

„Naučit se s ní žít? Jak se to dělá,“ zeptal jsem se prostě.

„Jde o to ji pochopit, vstoupit do její kůže.“

„Má trochu velké číslo. Plandal bych v ní,“ řekl jsem vtipně.

Nedala se vyvést z konceptu.

„Poznat, čím žije, jakými problémy. Vcítit se do ní.“

Aha, už je to tu.

„Nechci se do ní vcítovat. Když se vcítím, pochopím ji, a když někoho pochopím, tak mu odpustím a mám ho rád. A já nechci mít rád svou ředitelku. Nechci,“ dodal jsem zvýšeným hlasem.

„Jak vás tak slyším, ručím vám, že ji nebudete mít rád. Ale naučíte se s ní jednat.“

Proboha, teď bude chtít, abych hrál ředitelku v nějaké scéně ze školy, a já jí to budu muset odmítnout jako panu profesorovi, protože se nebudu zpovídat všemohoucímu Společenství, které mi pak dá rozhřešení, uloží trest a pokání. Naštěstí o to nežádala, byla skromnější.

„Přemýšlejte trochu o ní, jako byste byl ona sama.“

Slíbil jsem jí to.

„A musíte se mít víc rád. Vy se nemáte rád,“ řekla smutně.

Strnul jsem. Proč bych se měl mít rád! Za ta léta, co spolu žiju, jsem se prohlédl skrz naskrz, vidím do sebe jako do hubené kozy.

„Jste cenný a hodnotný člověk,“ řekla, „na kterého budou žáci rádi vzpomínat. Ne na ředitelku, ale na vás.“

Odmlčela se a znovu naléhala.

„Musíte se mít víc rád! Vsadím se, že se vám nelíbí ani vaše jméno.“

„To jste uhádla. Prosím vás, Robert!“ vzpomněl jsem si na ráčkujícího papouška ze svého snu.

„Mýlíte se. Je to velice hezké jméno. Jen kdybyste si je zkusil zazpívat.“

„Zazpívat!“ zkoprněl jsem.

Spustila nenápadně jakousi něžnou koloraturu na moje jméno. Nejprve se mazlila se samohláskou o a pak s e. Užasle jsem poslouchal. Zpočátku se mi to zdálo komické, protože mé jméno zpívané bylo odporné zcela novým způsobem. Ale ona! Když je tak něžně zpívala, byla dojemná. Její hlásek nebyl školený, byl to zajímavý hlas sýkorky, která se choulí v křoví v naději, že jí někdo odpoví. Do očí mně vstoupily slzy. Nemohl jsem tomu zabránit, já, mladičkový stařec, jsem rychle odvrátil hlavu k oknu, aby nic neviděla. Byl jsem hrozně rád, že se se mnou rozloučila.

„Na shledanou pozítří,“ řekla.

Kráčel jsem chodbou a bylo mi krásně. Cítil jsem skutečně, že Robert je cenný, hodnotný člověk, od kterého lidstvo může ještě ledacos čekat. Před vraty jsem narazil na doktora Šifaldu.

„Tak se mi zdá, že jste na to vcitování zabral,“ řekl a díval se mi do obličeje. „Přitom jde totiž o to, abyste se cítil cenným a hodnotným člověkem. A jak se tak na vás dívám, skoro na to vypadáte.“

Popadla mě hrozná zlost.

„Tak abyste věděl, vůbec neseděla jako mumie, jak jste prorokoval. Naopak dost mluvila, a dokonce i zpívala.“

„Zpívala,“ žasl doktor Šifalda.

„Zpívala, a kromě toho, abyste věděl, není vůbec hloupá, i když je krásná.“

Oběd mně toho dne chutnal kromobyčejně. Hýřil jsem při něm vtípem a hned jsem spěchal do tělocvičny, lehl si na molitanovou matraci a nemohl jsem se dočkat, až uslyším její hlas.

Přišla, na všechny se usmála, stoupla si k bradlům, opřela se o ně, rozhlédla se, zda jsme všichni, a spustila. Její hlas teď už nepípal jako sýkorka, ale zněl sytě a s jakousi vnitřní ozvěnou „... Jsme na břehu jezera, jezero se vlní a my se noříme, noříme stále hlouběji, klesáme, klesáme do ticha, do velkého ticha...“

Sen o ředitelce

Snáším se pomalu na jakousi rozkvetlou louku, přesně do kruhu utvořeného školními dětmi. Děti hledí na mne vzhůru, čekají, až dosednu na zem. Poté vykročí z klubka jeden hoch, kráčí ke mně pochodovým krokem a v pozoru mi hlásí:

„... -užko ředitelko, pátá B nastoupena k češtinovému cvičení!“

Otvírám ústa a slyším, jak z mých úst vychází vysoký ženský hlas.

„Děti, stojí před námi veliký úkol. K našemu krásnému rybníku přijíždějí pracující načerpat po celoroční práci nové síly k celoroční práci. Využijeme jejich dovolené, abychom je seznámili s pokladnicí naší okresní poezie, zejména s básní Marie Hanzlíkové Až rozkvetne jabloň.“

Děti se pod vedením fyzika rozbíhají kolem rybníka, rozvěšují na staré rozsochaté vrby mladé amplióny. Běhám pod vrbami a jsem radostná. Prsa se mi dmou. Vidím je před sebou, jak se bouřlivě zvedají a klesají. Rybník je obležen nahými těly rekreatantů, mé rozčilení dostupuje vrcholu, skončí hudba a ozvou se první verše v provedení našeho nejlepšího školního recitátora:

*„Jablůňko, jablůňko, moje mládí,
vždy v srdci láska k tobě zvoní...“*

Však co to? Dívám se po rekreantech, nikdo vůbec nepostřehl začátek recitace. Všichni se baví, hrají si v písku, čtou. Pouštím jim první sloku ještě jednou a ještě jednou. Rekreanti se začínají ohlížet po ampliónu, zpozorněli. Ale místo aby se zaposlouchali do veršů, odcházejí směrem k vodě. Ponořují se pod vodu, zůstávají tam, dokud zní verše. Vynořují se opět, až když hraje hudba. Svolávám poradu, nesmíme se dát odradit prvními neúspěchy. Radíme se, co dělat. Budeme přerušovat hudbu uprostřed a nasazovat verše nenadále. Než koupající se dojdou k vodě a ponoří se, uslyší aspoň ty nejkrásnější metaforu. Jenže narážíme na neporozumění. Lidé zůstávají ve vodě a nechodí už na břeh. Co dělat? Vyřazujeme tedy hudbu a prodlužujeme recitaci o další sloky, aby potopení poezii uslyšeli, až se budou muset nadechnout nad hladinou. Ukazuje se však, že někteří tam vydrží neuvěřitelně dlouho, až to hraničí s biologickými možnostmi savců. Ne, nemůžeme čekat, až vylezou nad vodu, musíme za nimi pod vodu. Kolega fyzik mě upozorňuje, že pod vodou se nešíří zvukové vlny tak, jak by měly. A tu mi bleskne hlavou nová smělá myšlenka. Jít pod vodu s tabulemi. Na každé bude vždy jeden verš! A protože u mne od myšlenky k činu není daleko, už děti tahají nepromokavé bílé tabule, už se chlapci ze speleologického kroužku potápějí a zakotvují tabule pod vodu. Ale objevují se nové, zdá se nepřekonatelné překážky. Voda v rybníku není nejčistší a skrze tu bahnitou vodu jsou nápisy vidět jen do jednoho až tří metrů. A navíc pozorujeme, že koupající se nám k tabulím netlačí, naopak plovou opačným směrem od hráze, a tedy i od tabulí. A tu opět přichází na pomoc můj věrný přítel kolega fyzik, který jediný má pochopení pro mé věčně mladé pod-

nikání. Instaluje pod vodou jakési elektrobuňky, takže koupající, kteří se vzdálí od hráze víc než tři metry, dostávají do těla slabé elektrické impulsy, ovšem ne v pravém smyslu elektrické rány, to by je odradilo od koupání a tím i od poezie, spíše takové slabé nepříjemné brnění do celého těla.

Konečně úspěch. Rekreatanti zůstávají v blízkosti tabulí, dokonce přicházejí i lidé z městečka, ponořují se ze zvědavosti a čtou si tabule. Musíme podchytit jejich zájem. Umiňuji si, že vybuduji pod vodou celou knihovnu světových básníků v nepromokavých igelitových obalech. Tu si budou čtenáři pěkně číst a navzájem si pěkně besedovat.

„Stoupáme opět nahoru, nad námi svítá, paprsky slunce se prodírají vodou, stoupáme, stoupáme a teď se vynoříme nad hladinu, nadýcháme se a otevřeme oči...“

Otevřel jsem oči, posadil se, stoupl si a ještě trochu somnambulicky jsem kráčet k Jarmilce.

„Vcítíl jsem se,“ hlásil jsem jí vítězně splnění úkolu.

„Cože?“ zeptala se.

„Vcítíl jsem se do ředitelky. Ve snu. Byl jsem ředitelkou.“

„Výborně,“ rozjasnily se jí oči. „No a?“

„Pochopil jsem skutečně do hloubi duše jedno: že i Nessinka, obluda z Lochnessu, má své problémy. Ale musím vás zarmoutit, moc mi to nepomohlo.“

„Počkejte, to teprve přijde,“ odpověděla nenalomena.

Kapitola jedenáctá

A přišlo. O dva dny později.

Doktor Viceník se rozhodl, že na odpoledním společenství provedeme psychodrama s paní Doležalovou.

„A jdu na koberec!“ komentovala to paní Doležalová, zřejmě opět poděšena i potěšena, že její problémy budou úřední cestou postaveny do středu obecného zájmu. A nejhorlivěji pomáhala vytvořit scénu. Z nízkého pódia jsme odtáhli vše zbytečné, odsunuli stůl, a tak vznikla během několika minut avantgardní scéna bez opony, holý dramatický prostor, do něhož měly vstoupit tyto dramatis personae:

v roli paní Doležalové.....paní Doležalová
v roli Lepšího já paní Doležalové.....Marcela
v roli pana Doležala.....doktor Šifalda

Když doktor Viceník oznámil toto obsazení rolí, vzniklo u paní Doležalové jakési rozladění. Bručela něco polohlasem, jakoby pro sebe, ale ve skutečnosti pro doktora Viceníka. Proč její Lepší já musí hrát někdo jiný, copak není schopna si je obstarat sama? To je tak špatná? A když už někdo jiný, proč zrovna Marcela? Že by zrovna ona byla lepší, o tom dost pochybuje. Doktor Viceník musel podat rozsáhlé vysvětlení. Toto obsazení rolí vůbec neznamená, že by paní Doležalová byla horší, on jen rozdvojil její postavu, neboť jako každý z nás i ona v sobě nosí několik já. Paní Doležalová tím byla viditelně polichocena, ale ne zcela uklidněna. Doktor Viceník tedy pokračoval:

„Ty tři složky naší osobnosti se jmenují Id, Já a Nadjá (Lepší já). Já stojí uprostřed. Id je táhne do hlubin vášně a pudů. Nadjá je naopak pro Já morální hlídkou, svědomím, které odměňuje naše já pochvalnými pocity, nebo naopak výčitkami, pocity viny. Skrze Nadjá promlouvají k našemu Já nabádavé hlasy rodičů, učitelů a později veřejného mínění. Je nutno říci, že Id je zcela nemorální, Já je neutrální a Nadjá je morálním strážcem.“

I po tomto výkladu nebyla paní Doležalová zcela přesvědčena o tom, že by zrovna Marcela měla být jejím morálním strážcem, ale neřekla už nic.

Doktor Viceník se domníval, že jeho vysvětlení rozptýlilo všechna nedorozumění, a řekl:

„Rodinné drama paní Doležalové všichni známe.“

V tom měl pravdu. Starší chovanci Slunečního dvora je poznali při jednom dřívějším společenství. Tehdy paní Doležalová vylíčila svůj osud velmi melodramaticky se všemi peripetiemi. Mladší obyvatele, mezi nimi i mě, seznámila paní Doležalová se svým případem každého zvlášť, a to několikrát po sobě, při dojení krav, sečení trávy a u jídla.

„Nám půjde však nyní o to, abychom si dramatickým jednáním zpřítomnili uzlové body tohoto dramatu, a tím paní Doležalová získala náhled na sebe samu a dostavila se u ní citová abreakce a katarze. To by mělo pak vést k definitivnímu odstranění sekryry zpod její postele a s tím spojeného citového traumatu.“

Paní Doležalová řekla, co se týká jí, že se o tu abreakci pokusí, ale že jí musí celý kolektiv pomoci. Jinak že za sebe neručí. Pomoc jsme jí všichni ochotně slíbili.

Doktor Viceník pak stručně vylíčil prehistorii velké krizové scény, ke které u Doležalů došlo před rokem a která měla za následek odchod manžela z domu a zhroucení manželčino. Paní Doležalová

nevydržela poslouchat Viceníkův úvod mlčky, zdál se jí suchopárny, a tak čím dál častěji ho přerušovala, až nakonec převzala slovo sama, protože musíme přece vědět „všechno“. Musíme vědět, že její manželství s Karlíčkem bylo patnáct let bez kazu, bez jediného mráčku, nikdy si křivé slovo neřekli, on seděl pořád doma a vyráběl dokonce jejich dvěma dětem sám hračky, a když přšelo, nevylézali vůbec ráno z postele a hráli kanastu. A tak jsme znovu slyšeli všechno, od prababičky Italky, která se provdala do Čech a kterou paní Doležalová nikdy neviděla, až po patnácté výročí svatby, kdy ji Karlíček nutil, aby si dala propíchnout uši pro náušnice, že se mu to tak víc líbí. Až najednou...

„Až najednou!“ Doktor Viceník rázně přerušil nekonečný tok vzpomínek. „Toto právě bychom si měli přehrát.“

Vyzval doktora Šifaldu a Marcelu na scénu. Nastalo napjaté šeptání a šoupání židlí. Prkna, která dosud znamenala jen prkna, měla se proměnit hrou slunečníků ve vnitřní svět paní Doležalové. Doktor Šifalda si sedl ke stolku s televizorem a Marcela se postavila těsně za paní Doležalovou. Pokud se paní Doležalová bude pohybovat na scéně, měla ji Marcela jako její Nadjá sledovat stále těsně za zády. Vedle mne sedící René Šindelka začal silně oddychovat, bylo vidět, že by celou scénu a rozmístění dramatických osob řešil úplně jinak, netroufal si však nic říct a jenom funě umělecky trpěl. Ovšem, jak nám už dříve řekl doktor Viceník, psychodrama „není umění, ale terapie, nástroj poznání sebe sama a práce na sobě samém“. A tak ti tři začali pracovat. Doktor Viceník nejdříve objasňoval psychické zázemí role Šifaldovy.

„Karlíček se náhle změnil, ale přitom vyčítal Jiřince, že se změnila ona. Zdálo se mu, že je nějaká jiná, že ztratila zájem o svůj zevnějšek, ptal se jí, zda není nemocná, posílal ji k lékaři na prohlídku.“

Jakmile doktor Šifalda slyšel o nemocech a lékařích, rozechřál se a cítil, že role je šitá přímo jemu na tělo. Požádal paní Doležalovou, aby si sedla a začal:

„Poslední dobou, Jiřinko, jen tak sedíš!“

Paní Doležalová svraštila čelo, chvíli se zřejmě převtělovala do sebe samé z doby před rokem a řekla:

„Sedím, co má být?“

„Když s tebou mluvím, neříkáš nic!“

Paní Doležalová skutečně neřekla nic.

Doktor Šifalda pokročil tři kroky dopředu a vypálil:

„Přiznej se, tys plakala.“

„Proč bych plakala?“ Paní Doležalová se podívala uraženě na doktora Šifaldu.

„Já tě přece znám, jen si přiznej, žes plakala.“

Jiřinka se podívala na doktora Šifaldu, jako by nevěřila, že to říká její Karlíček, a zase neřekla nic. Ale doktor Šifalda stupňoval tlak:

„Jsi nějaká jiná.“

„Jaká bych byla,“ řekla Jiřinka trochu koketně a pak rezignovaně dodala:

„Jsem pořád stejná.“

A tu se ozvalo poprvé za zády paní Doležalové její Lepší já:

„Jsem opravdu pořád stejná?“

Paní Doležalová se polekaně ohlédla dozadu na Marcelu, ale vtom už zepředu opět zaútočil doktor Šifalda.

„Jsi popudlivá a máš oči potažené blanou.“

Paní Doležalová zamrkala blanou a otevřela údivem ústa.

„Určitě jsi nemocná, máš kruhy pod očima a těžce dýcháš.“

Doktor Šifalda se před našima očima proměňoval v domácího trapiče, který terorizuje celou rodinu chorobami. Náhle jsme

uviděli jeho domácnost, plnou lahviček, mixtur, mazání, kde jeho manželka nestačí namáčet obklady, vyměňovat vodu v termoforech, zavírat dveře a otevírat okna. Teď doktor Šifalda chytil paní Doležalovou pod paží a táhl ji před zasklený obraz slovácké malérečky.

„Podívej se do zrcadla! Poznáváš se?“

Doktor Šifalda se dostával do makabrických poloh. „To už není ta hladoučká růžová tvář, to už nejsou ty zoubky jako perličky, to už není ten havraní vlas bez jediného šedivého!“ pokračoval v této inventuře příznaků stárí a doktor Viceník ho povzbuzoval.

„Ano, Karlíček ji totiž začíná nenávidět, protože v jejím stárnutí vidí své stárnutí. V jejím tloustnutí se děsí svého tloustnutí.“

„Ale prosím vás,“ ozvala se paní Doležalová nespokojeně, „to už měl tu svou pětadvacetiletou křehuli a potřeboval se mě zbavit. Chtěl mě zmagořit, abych šla do blázince a on měl volnou ruku!“

„Ale co když opravdu tloustnu?“ zasyčelo Doležalčino Lepší já za jejím uchem. „Tloustnu a stávám se neforemná.“

Ta si však nedala od svého Lepšího já nic namluvit.

„Samozřejmě, proti ní jsem byla tlustá. Ale u oltáře jsme si přísahali lásku až do smrti, a ne do sedmdesáti kilo.“

„A tak jsem se zatvrdila a jedla a jedla,“ pokračovalo Lepší já ve své obezitní litanii. „A jedla jsem. Ze vzdoru.“

„Ale jakýpak vzdor, proč by...“

Paní Doležalová náhle ztratila nit a toho hned využil doktor Šifalda.

„Vidiš, zase jsi nedokončila větu. Nedokončuješ věty, nemůžeš se soustředit!“

„Co to...,“ paní Doležalová hleděla na Šifaldu.

„Zase jsi nedokončila větu.“

„Ale přece jsem říkala...“

Doktor Šifalda triumfoval.

„Vidiš, ani si nepamatuješ, cos řekla. Přeskakuješ z jedné věci na druhou. Jsi na tom čím dál hůř. Běž k tomu svému doktorovi a řekni mu, že máš záchvaty pláče.“

„Ale já nemám žádné záchvaty pláče.“ Paní Doležalová byla teď bez sebe, na pokraji pláče.

Doktor Viceník zasáhl.

„A tak to pokračovalo až do onoho kritického večera.“

Příběh kritického večera jsme všichni dobře znali.

Karlíček seděl před televizorem, nohy nataženy před sebe na stoličce. Jiřinka mu v kuchyni čistila šaty, on tehdy velice dbal na svůj bezvadný vzhled. Nikde nesmělo být ani smítko. A jak mu čistila kapsy, vypadla fotografie Boženky. „Na věky tvá Boženka.“ Paní Doležalové se zatmělo před očima a jako kdyby do ní vjel ďábel. Popadla sekyru, co ležela u etážového sporáku, běžela do ložnice a několika dobře mířenými ranami rozsekla svatební obraz, velkou zvětšeninu Jiřinky v závoji a Karlíčka s knírem v černém obleku.

Karlíček vedle slyšel praskání dřevěného rámu, i došoural se do dveří.

„To už jsem byla klidná, balila jsem mu do papíru půlku toho obrazu a křičela jsem: Tady máš tu svou půlku a přilep si k ní Boženku, ty škýze jeden. Ano, já jsem v životě neřekla žádnou nadávku a najednou ze mne vylítlo – ty škýze jeden! Já ani nevím pořádně, co to znamená. A znovu jsem se hrozně rozčilila a hrnuly se ze mne další nadávky italské. Věřte, to se ve mně probudila ta italská prababička, já jsem v životě italsky neslyšela, a najednou se slyším, jak říkám: Porco, diablo a ještě jinší, co už si teď zase vůbec nepamatuju.“

A paní Doležalová vystrčila manžela na chodbu a křičela za ním:

„Jestli mi ještě vkročíš do bytu, tak tě tou sekyrou zabiju!“

A od té doby má sekyru pod postelí.

„Od té doby už uplynul rok,“ řekl doktor Viceník, „a já nevěřím, že by paní Doležalová té sekyry teď použila, ale ona tu emoci musí dostat ze sebe ven a ověřit si, co vlastně teď ke Karlíčkovi cítí. A proto bychom si měli zahrát, jak by se asi taková scéna návratu mohla odvíjet.“

Ale doktor Šifalda se najednou zdráhal.

„Co když v tom afektu mě břinkne tou sekyrou doopravdy? Co když se v ní ta italská prababička znovu probudí?“

„Vyloučeno,“ uklidňoval ho doktor Viceník, „sekyru nám tu zastupuje topůrko.“

„To je škoda,“ řekla zklamaně paní Doležalová, „s topůrkem se nedostanu do toho patřičného ajfru.“

„Vidíte,“ utvrzoval se ve svém přesvědčení doktor Šifalda. „A víte, co by to byla rána topůrkem do hlavy na ty moje nádory? Všechno by se dalo do pohybu!“

„Ale já předpokládám,“ obrátil se doktor Viceník nabádavě k paní Doležalové, „že paní Doležalová vůbec topůrko neuchopí, protože si uvědomí, že Karlíčkovi asi není dobře, když se vrací. A on se vrací kajícně. V ní se vybaví všechny ty dobré roky, co spolu prožili.“

„Tím si nejsem tak jistá,“ řekla paní Doležalová zamyšleně.

„Vidíte,“ utvrzoval se ve svém podezření doktor Šifalda.

„Ale on skutečně není šťasten, paní Doležalová, já jsem s ním mluvil.“

„Co chtěl, to má,“ trvala na svém paní Doležalová.

Doktor Šifalda se definitivně rozhodl nepokračovat v roli Karla Doležala. Slibně se rozvíjející psychodrama bylo vážně ohroženo. A tu osvětila doktora Viceníka sama Thálie a on dostal geniální režijní nápad:

„Aby si paní Doležalová dovedla představit, jak to nyní v nové Karlově domácnosti vypadá, sehrajeme napřed scénu z Karlova nového manželství. A poprosíme Marcelku, která se tak osvědčila jako Lepší já, aby nám zahrála Karlovu družku Boženku, a pan Kilián by nám mohl zahrát místo doktora Šifaldy Karlíčka.“

Protesty mi nebyly nic platné. Paní Doležalová byla dokonce nadšená. Prý jí víc připomínám Karlíčka, jsem prý fešák, jako býval kdysi Karel! A vlasy se mi taky kroutí jako kohoutkovi! Přitom se zasmála a zapýřila se. A Marcela je taky té jeho křehuli velice podobná. V hlase paní Doležalové se ozvala silná nechut ke všem štíhlým ženám.

Nedalo se nic dělat. Doktor Viceník si vzal mne a Marcelu stranou a zasvětil nás do poměrů v nové Karlíčkově domácnosti. Boženka je paní nového bytu, který povýšila na smysl života. Neustále gruntuje, smýčí, cídí, leští, vynáší a snáší. A Karel je zapojen do toho obřadu obětování. I když Jiřinkou nebyl k domácím pracem veden, nyní si těmito pracemi vykupuje svůj pocit věkové nerovnoprávnosti. Na druhé straně Boženka občas propadá žárlivosti vůči jeho bývalé ženě z důvodů víceméně iracionálních. Doktor Viceník se na nás dva zadíval pln důvěry. Z našeho výstupu bohdá paní Doležalová pochopí, že sekyra nepatří k její posteli a že Karlíček tam naopak patří.

René Šindelka pomohl „náznakově“ naaranžovat kuchyň nové domácnosti, slunečníci se uklidnili a my jsme začali. Marcela si stoupla „jakoby“ ke sporáku a já se „jakoby“ vracel domů. Prošel jsem středem sedících slunečníků, zaharašil klíči a vstoupil do bytu, to znamená, vystoupil jsem na pódium. Ale hned u kraje pódia mě Marcela, stále pilně leštící, zarazila.

„Boty!“

„Co boty?“

„Sundat!“

„Aha,“ řekl jsem.

Sestoupil jsem z pódia, zul boty a nechal je ležet na chodbě paneláku. Na pódium jsem vešel v ponožkách. Ano, to je symbolické! Když po rodičovských sdruženích čekali na mě rodiče ve třídě, až přijdu a sdělím jim, jak to s jejich nadějemi v češtině vypadá, řadívali se před katedrou do fronty. Ti z nich, co si zapomněli papuče doma, stáli tu jen tak, v ponožkách. Stáli tam bez rozdílu společenského postavení a náboženského vyznání: náměstci vedle topenářů, vedoucí prodejen vedle primářů. Kolegové profesori měli v těchto vzácných chvílích pocit faraóna, k jehož trůnu se plazí poddaní bosi, aby se dověděli, jak všemohoucí vládce rozhodl o osudu jejich dětí. Já se naopak styděl a všemožně jsem se vyhýbal zavadit pohledem o jejich obnažené nohy. Muž v ponožkách na vyleštěné podlaze je tvor nejubožejší.

Marcela rozehrála celou škálu triviálních řečí o prachu, který všude nanosím, o popelu, který všude oklepávám, o kapesnících, které všude trousím. Proboha, kde se bere tolik přesných požadavků v této romanticky rozeklané bezradné bytosti. Vždyť sedávala celé hodiny bez vůle, bez schopnosti vstát a k něčemu se rozhodnout. Stačilo přidělit jí roli, a tato žena, jež „neví, co chce“, věděla to zcela přesně. Jako by v ní paralelně běželo několik záznamů a teď v ní kdosi přepojil magnetofon na jinou stopu. Kolik je v člověku paralelních záznamů? Bůhví, moderní magnetofony jsou až osmistopé. Ale kdo přepíná ten knoflík? Teď téměř křičela:

„Mám ráda nové věci, vážím si jich, rozumíš! Já je kupuji, já se s nimi mazlím. Já nechci mít z bytu bazar.“

Počkat, tuhle větu jsem už někdy slyšel. Kdy to bylo? Nemohu si vzpomenout, ale vím, že jsem tehdy na to odpověděl něco nadneseného, že koberce, prádlo, lesní vůně a kožešiny musí něco

spojovat. Jinak je to taky bazar, i když supermoderních věcí. Ano, byla to stejná situace.

„Byt musí být cítit člověčinou.“

„To teda je, věčně po tobě splachuju záchod.“

„Tak se vdej za desodorant, když chceš mít z bytu laboratoř.“

Ano, Naděžda! Už podruhé jsem oslovil Marcelu-Boženku jako Naděždu. Přirozeně, byt a zařízení našeho budoucího hnízdečka bylo jediné naše společné téma. Ale až to hnízdečko zařídíme, o čem budeme mluvit potom? Tehdy se asi nuda nedělního odpoledne rozleze celým týdnem.

Hra mě vcuclo do sebe a já jsem slyšel sám sebe, jak říčím na Naděždu, že mi je úplně jedno, zda nábytková stěna nedosahuje, nebo přechází, že chci naopak mít uprostřed pokoje mraveniště a lustry zamontujeme do umrlčích lebek.

Už jsem nehrál s nadhledem příběh paní Doležalové a jejich manželství, ale příběh svůj.

Vtom jsem se podíval do obecnstva a rázem jsem byl ze hry venku. Dostali mě, páni psychologové, ale jen na malinkou chvíli. Teď už se zase dívám na sebe pěkně z boku jako spořádaný homo sapiens dvacátého století. Moje Nadjá mě mělo zase úplně v hrsti.

Marcela už taky nějak skomírala, vedla jakýsi monolog o tom, že já, Karlíček, nenávidím její štíhlost, ona to dobře pozoruje, jak se na ulici ohlídím za „špekandami“, asi postrádám kypré tvary své bývalé ženy.

Pohlédl jsem na paní Doležalovou. Prožívala naši hru jako polynéský primitiv první filmové představení. Hltala Marcelu s otevřenými ústy, její rty sledovaly pohybem každé pronesené slovo. Zářila. Mrknul jsem koutkem oka na doktora Viceníka. Ten kýval spokojeně hlavou. Zřejmě jsme splnili jeho ideový zámysl ukázat

Karlíčka jako oběť lité hubené saně, Karlíčka vzpomínajícího na zlatou minulost. Karlíčka, který by měl být přivítán nikoli se sekýrou, ale s otevřenou náručí.

Jenže podivné jsou cesty Psýché. Sotva jsme dohráli a doktor Viceník zahájil hodnotící rozpravu, přihlásila se ke slovu paní Doležalová. Vytryskl z ní proud osvobozené ženskosti. Do této doby si prý namlouvala, že je jako žena vyřízena, její ženské funkce odumřely. Teď však pocítila novou sílu. Dosud si připadala tlustá, i když na Slunečním dvoře zhubla o dvanáct kilo. Marcela jí však dokázala, že její pocity tloušťky jsou falešné. Mužové se zřejmě vracejí k tomu, co dělá ženu ženou. Má právo na svůj život. Proč by chystala sekýru na Karlíčka, když on má teď největší sekýru u sebe doma! A Karel ještě pozná, co v ní je, kdo to je vlastně Jiřinka. Má své povolání, svůj byt, své ideály. Ještě chvíli líčila svůj pocit úžasné svobody a jasu.

Podivné jsou cesty Psýché. Já jsem naopak cítil nesvobodu a nejas. Proč jsem se vlastně tak rozkřikl na „Naděždu“? Co je na tom špatného, chtít mít pěkný byt, vždyť člověk se v něm cítí příjemně? Proč mi to na ní vadí? Na jiném by mi to nevadilo. Na kom jiném? Jen si to přiznej, řeklo moje Horší (nebo snad Lepší?) já: na Jarmilce!

Kapitola dvanáctá

Pana doktora Šifaldu už čtyři dni nebolela hlava. Cítil se výborně, a to od té doby, co každý podvečer docházel potají za chlév, do výměnku za panem Venclem. Byla to pro mne novinka, pro doktora Šifaldu zřejmě též. Vencel se po celodenní starostlivosti kolem krav a celého hospodářství věnoval po večerech lékařské činnosti. Ve vší skromnosti, aniž by lačnil po slávě a poctách. Jeho klientela, jak zjistil doktor Šifalda, byla mnohem bohatší než celého slunečně dvorského lékařského sboru dohromady. Tato lidumilná činnost obsáhla několik sousedních vesnic a vztahovala se nejen na choroby duševní a nervové, ale na veškeré nemoci medicinae universae.

Doktoru Šifaldovi masíroval pan Vencel palec u nohy.

„Abyste tomu rozuměl,“ vysvětloval mi doktor Šifalda. „Ze všech žláz a orgánů vedou nervy celým tělem a mají vývody na šlapkách u nohou.“

Vzal kus papíru a nakreslil mi podobu nohy tak, že připomínala tvar lidského těla.

„Palec je vlastně hlava, rozumíte? Proto mi pan Vencel otáčí zvolna palcem ze strany na stranu, prohmatá mi ho a mačká jako zvonek. Mimoto běhám každé ráno za domem bos v orosené trávě, při tom dochází k průběžnému masírování celé šlapky, všech orgánů, včetně hypofýzy a šišinky.“

Doktor Šifalda zářil. „Nechtěl byste to zkusit taky, nebere moc, dvacet korun za jedno sezení.“

„Děkuji, zůstanu u Jarmilky,“ řekl jsem skromně.

„Pozor, pane kolego, pozor! U Jarmilčiny metody se při druhém sezení všichni mužští do ní úplně zjančí.“

Netušil doktor Šifalda, že mně se to asi stalo už při prvním sezení.

„Ovšem je si tím vinna sama,“ pokračoval Šifalda. „Krásná postava a ještě nesobecká vřelost, není divu, že se pak chlapi nechtějí uzdravit a ona se jich nemůže zbavit. Slyšel jsem ji, jak si stěžovala doktoru Viceníkovi, že jeden pacient jí volá každý večer ještě rok po propuštění.“

Poklesl jsem na mysl. I když jsem na Šifaldu už moc nedal, v tomto případě tlumočí jistě jenom chmurnou skutečnost. A ta je taková, že stojím v jedné řadě, v úplně uniformované řadě, která se táhne do minula i do budoucna. Dobrá! Ale i v zástupu branců si všimneme vojáka, který buď přechuhuje, nebo vybočuje z řady. Vjela do mne velká chuť stoupnout si deset centimetrů mimo zákryt.

Když jsem tentokrát vstoupil do její ordinace, přivítala mě záplava vlasů. Rozpustila si svůj drdol a celá ta tíha padala kolem ramen. Kolik je specifická váha mědi? V jejím obličejí však chyběl dnes úsměv. Posadila se proti mně, vytáhla mou složku a řekla vážně:

„Už minule se mi zdálo, pane Kiliáne, že vašich spisů je nějak málo. Šla jsem po tom, a ony skutečně tři chybí. Doktor Halva tvrdí, že u něho byly ještě všechny.“

Podívala se na mne zkoumavě.

„Nevíte, co by se s nimi mohlo stát?“

„Vím,“ řekl jsem klidně.

„Co?“

„Ukradl jsem je,“ řekl jsem a vystoupil o dva centimetry z řady. Každý pacient nekrade chorobopisy.

„Jak jste to udělal?“ zeptala se užasle.

„Vnikl jsem v nestřeženém okamžiku do ordinace doktora Halvy, a nevypáčil stůl, protože spisy ležely na něm, vybral jsem pohře-

šované listy, odnesl je a uschoval,“ hlásil jsem, skoro jako bych diktoval do policejního protokolu.

„Ale, ale, pane profesore, to se přece nedělá. My se snad s vámi budeme muset opravdu rozloučit.“

Úzkost mi sevřela žaludek. Teď? Teď se vůbec nechci loučit. Odmlčela se a pak na její tváři vyplul laskavý úsměv, nebude to tedy tak horké s tím odchodem.

„Víte, že jste mě vlastně velice překvapil. Minule jste mi zešířka vysvětloval, jaký jste nerozhodný, že se k ničemu nemůžete odhodlat. A najednou takový čin! To chtělo opravdovou vůli, energii.“

Měla pravdu. Něco se se mnou stalo. Sám nevím, kde se vzalo ve mně tolik diplomatického umu, abych se dostal od Halvy k ní, a tolik odvahy, že jsem se stal vlastně zlodějem.

„Jak dlouho jste se k tomu odhodlával?“

„To bylo bleskové,“ řekl jsem s obtížně potlačovaným sebevědomím.

„Podívejme se! Zřejmě jste schopen velkých rozhodnutí. A to v těch materiálech bylo opravdu něco tak strašného?“

„Ano, nemohl jsem jinak,“ řekl jsem poněkud románově. „Byla to intimní zpověď určená panu profesorovi. Když jsem ji psal, nemohl jsem tušit, že bude kolovat jako učební pomůcka,“ dodal jsem tvrdě, abych dal najevo, že necítím ani za mák viny.

„A můžete mi aspoň stručně říci, co tam bylo, i když nemám takovou vaši důvěru jako pan profesor,“ řekla poněkud dotčeně.

„To si špatně vysvětľujete. Vy jste žena, a tam se psalo hlavně o ženách.“

„Pro vás jsem především psychiatr, a pak teprve žena.“

Jak hluboce se mýlila. Bylo tomu právě naopak. Opravil jsem ji však jen jemně:

„Právě že nejste psychiatr, ale psychiatryně.“

„Na to teď zapomeňte,“ řekla odměřeně. „Popisoval jste tam něco, zač se stydíte, nebo dokonce nějaký zlý čin?“

Proboha, snad si nemyslí, že své milenky škrtím, uvazují jim na nohy těžké kameny a házím je do jezera!

„Nezlobte se, ale toto musím vědět, mám-li vám pomoci.“

Jarmilka byla neoblomná. Chce mi opravdu pomoci, anebo je to jen prostě ženská zvědavost? A chce-li pomoci, dělá to jen z lékařské povinnosti, nebo je v tom snad něco víc?

„Oblast vztahů mezi oběma pohlavími je druhé velké semeniště neuróz. A mám-li vás léčit, musím ty materiály znát.“

Asi mi chce jen pomoci.

„Jinak se s vámi budeme muset opravdu rozloučit.“

Že by mi nechtěla ani pomoci?

„Tak co, dojdete pro ně, nebo ne? Budete se muset rozhodnout,“ dodala s neznatelným úsměvem a se znatelnou výhrůžkou.

Kupodivu jsem se rozhodl ihned. Cítil jsem přímo obrovský příval rozhodnosti. Ano, žádné rozplizlé nekonečné stavy, ale ostré konturované scény. Necht se stane, co se státi má.

Šel, ba běžel jsem do našeho seníku, vytáhl mírně zmuchlané papíry a donesl je do její pracovny. Studovala je chvíli, zvláště stať Já a ženy. Pak papíry odložila. Vložila starostlivě hlavu mezi ruce, podívala se na mne a řekla zamyšleně:

„Opět ona neschopnost rozhodnout se. Ani svatba, ani rozchod. Jenom nesvatba a nerozchod. Co proti ní máte?“

„Celkem nic.“

„A co máte pro ni?“

Zauvažoval jsem chvíli a musel jsem doznat:

„Taky celkem nic.“

Vyloženě se na mne dopálila.

„Pane Kiliáne. Tak si ji, prosím vás, neberte. Ukázalo se, že máte-li dosti silné podněty, dovedete se rozhodnout. Ale asi jste je v této oblasti dosud neměl. Ožeňte se, prosím vás, až pocítíte, že nemůžete jinak, že s dotyčnou osobou chcete být celý den. Neříkám, že to tak bude věčně, ale aspoň první dobu. Musí se vám zdát, že bez ní vám na světě něco schází, že jste vlastně jen půlka jakéhosi celku, jehož druhou půlku tvoří ona. Rozumíte? Odborně se tomu říká láska. A takový člověk se pak nejenom rozhoduje, ale dovede dokonce zmáhat překážky, když jde úporně za svým cílem, za ní.“

Trochu při své vášnivé řeči zrůžověla. Byla krásná. Ano, má pravdu. Je to úplně jasné. Žádné rozplízlé, nekonečné stavy, ostře konturované scény s pointou.

„Už jsem se rozhodl,“ ohlásil jsem jí. „Právě teď jsem se rozhodl.“

„Co to do vás vjelo?“ lekla se trochu.

Skutečně vjelo. Ještě dnes napíšu Naděždě, aby se poohlédla náhradou za mne po nějakém bytovém architektovi. I jí se jistě uleví. Měla toho mého věčného přešlapování už plné zuby.

„Ano, nedá se to odkládat,“ můj hlas zvonil neoblomnou vůlí.

„Počkejte,“ dělala se Jarmilka, „abyste zase neupadl do druhého extrému. Uzdravující se neurastenik má tendenci zhoupnout se na druhou stranu. Z úplné pasivity zase k překotné, bouřlivé a zcela neuvážené aktivitě.“

„Jakápak neuvážená aktivita. Rozhoduji se o tom již týden, ale teprve během vaší řeči jsem si jasně uvědomil, že je to láska.“

„Takže jste dospěl k tomu, že si ji přece jenom vezmete.“

„Nikoliv přece jenom, ale výhradně, a nikoliv Naděždu, ale výhradně vás!“

Zamrkala zmateně očima a zakoktala:

„Co vás to napadlo?“

„To není nápad, je to konečné jasné vidění!“

„Počkejte,“ mluvila už klidněji. „To bude výsledek nějaké projekce!“

„Aha, vy si patrně myslíte, že jsem další neurastenik, který vám bude telefonovat domů.“

„Ne, totiž, pane Kiliáne, to si nemusíte vyčítat, ale to je takzvaný přenos.“

„Jaký zase přenos?“

„Ano, přenos. Měla bych vám o tom říci pár slov, abyste si s tím uměl poradit,“ řekla a upadla do psychologie.

„Každý pacient,“ (Kčertu, zase pacient!) „má sklon oživit si v psychiatrově nebo psychologově osobě své minulé vztahy. Pro něho je lékař neustále předmětem citů, které směřují ke zcela jiným osobám. Většinou vnášejí pacienti do terapeuta své minulé lásky nebo v něm vidí svůj zbožňovaný ideál.“

Poklesl jsem na mysli a pomyslí si trpce: tak jsem se domníval, že jsem konečně dospěl ve svém životě k lásce, a zatím jsem dospěl k přenosu. Ještě před chvílí jsem doufal, že jsem autoritativnímu režiséru – životu, který mě přes mou vůli obsadil do role pacienta, definitivně s tou rolí sekl, a on už mě zase tlačí do jakéhosi psychologického Prokrustova lože, byť pohodlného, měkce polstrovaného. Nemilosrdně pokračovala:

„Mohla bych vám o tom vyprávět celé hodiny. V desíti procentech všech snů se u pacienta objevuje postava terapeuta, a jsou to většinou sny milostné. Při léčení vidí v ostatních pacientech konkurenty, při sezeních utkvívá na lékaři dlouhým pohledem a nechce skončit sezení.“

Aha, abych pomalu šel.

„Lékař si musí být vědom toho, že všechny ty city nepatří vůbec jemu.“

V duchu jsem zanaříkal.

„Běda, když propadne ješitnosti. Nezáleží totiž vůbec na tom, je-li hezký, nebo ne.“

Zanaříkal jsem podruhé.

„Jeden pacient mne pronásledoval tak, že nechtěl vůbec odejít ze Slunečního dvora. Jezdil za mnou až domů do města, a když viděl marnost svého počínání, začal se ucházet o mou sestru a oženil se s ní. Nedávno jsem takto provdala i sestřenici. Z toho vidíte, kam až přenos jde.“

Opravdu vidím.

Ale najednou jsem se vzbouřil. Co mi to tu povídá, když vím přesně, že to tak není?

„Paní doktorko, před chvílí jste mi říkala, že láska je, když chce být člověk s druhou osobou celý den, když mu na světě bez ní něco schází. Říkala jste to, nebo ne?“

„Říkala,“ připustila váhavě, „ale...“

„Nechte mě, prosím, domluvit. A já, prosím, chci být s vámi celý den, bez vás mi na světě něco schází, cítím, že jsem jenom půlkou jakéhosi celku, jehož druhá půlka jste vy!“ Sázel jsem jeden trumf za druhým. „Ano, je to láska!“

„Ne, ne!“ opět se zajímavě přeříkávala. „Je to přenos, věřte tomu!“

Teď jsem se rozčilil. Jak to může tak jistě vědět?

„Copak se nemůže vůbec stát, aby se pacient zamiloval do svého lékaře, úplně normálně, tedy bez přenosu?“

„Ne,“ řekla ona rezolutně, „vždycky v tom nějaký přenos bude.“

„A nemohla by se stát výjimka, jedna z tisíce?“

Opět zavrtěla rezolutně hlavou.

„Tak dobrá,“ řekl jsem, protože jsem nehodlal kapitulovat. „Když si vás tedy nemohu vzít z lásky, nemohl bych si vás vzít z přenosu, z velkého, upřímného přenosu?“

Vypukla ve smích, zprvu zcela bezprostřední, ale potom ho uměle natahovala, aby mi naznačila, jak velice absurdní nápad to je. Pak zvažněla a řekla:

„On se totiž nakonec rozdíl mezi láskou a přenosem objeví. Člověk plný lásky daruje, obětuje se, přeje, kdežto člověk trpící přenosem žádá, vyžaduje, žárlí, vynucuje si pozornost všemi prostředky.“

„Aha,“ řekl jsem hloupě.

„Čím je člověk zdravější,“ řekla hlasem delfské věstkyně, „tím je větší láska, čím je pacient těžší, tím je intenzívnější přenos.“

„Aha,“ řekl jsem ještě hloupěji.

„Takže v tomto okamžiku ten rozdíl stejně nikdo nepozná. To vždycky ukáže čas,“ řekla a pootevřela mi dveře do ráje. Rychle jsem nabral dech:

„Pochopitelně. Protože člověk plný lásky dovede zmáhat překážky, když jde úporně za svým cílem. Jak jste správně řekla.“

„Ano, pevná vůle je známkou vracejícího se zdraví,“ řekla Jarmilka opět nezávazně a s úsměvem mě doprovodila ke dveřím.

Kapitola předposlední

Té noci se mi zdál dlouhý sen. Padal jsem. Ačkoliv to není přesný výraz: neměl jsem onen typický pocit v krajině žaludeční, jaký člověk má, když padá. Letěl jsem, ano, letěl jsem vesmírem, ovšem velmi divným vesmírem. V dálce pluly jakési shluky slov, slovní přípony, samohlásky, souhlásky, kořeny a kmeny slov, koncovky, čísla. Když jsem se podíval pod sebe, viděl jsem, že se rychle blí- žím k přelévající se a hučící jakési slovokupě. Už jsem rozeznával jednotlivá slova, a než jsem se nadál, byl jsem v ní.

současník
vzorný střelec

přítel
výměnkář

odpůrce

opovědník
milý televizní divák

Čech

rekreant

motovidlo

intelligent

delegát

předplatitel

vtichvost

syn

naš nezapomenutelný otec

dědeček

strýc

tchán

Cítil jsem kolem sebe supění a chrochtání, výkřiky a smích. A když jsem se vynořil, visel na mně celý hrozen slov jako mšice. Třepal jsem sebou, otrásal se jako oslík, abych se jich zbavil. Nakonec jsem udělal ve vzduchu několik purclíků a kotoulů a odstrčil tak všechny pijavky a přísavky do vesmíru. Zůstalo na mně viset jen písmeno U a ještě něco, co jsem nemohl přechíst a neměl ani čas luštit, protože po pravé straně se objevil jakýsi supershluk předpon a přípon.

Viděl jsem jich desítky, pluly v mračnu, vypadaly z dálky trochu jako zlaté rybky. Jak se ke mně blížily, rozeznával jsem už dobře první z nich.

-ník	-out		
		-an	
-tel	-ýř		-ák
	-osta	-ář	
	-och		-ule

Přípona -tel byla zřejmě nejaktivnější a vedla celý ten houf. Vypadala jako dolní polovina trupu obutá do rajtek a holínek, jejíž nožičky v éteru mrskaly kraulem, činily se, je to totiž přípona činitelská; -tel kývá na mě celým -telem a míří s celým shlukem přímo ke mně, už jsou kolem mne, berou mi dech, všechno kolem znovu supí a chrochtá, málem omdlávám, a když se vzpamatuji, -tel visí na mém U a v tu ránu jsem učitel. Sláva bohu, mohl jsem z toho vyjít hůř, jako nedouk, učilista, učíř, učoun, poučovatel, učitelátko. -tel se mě drží malýma opičíma ručičkama, padám a vidím, že z druhé strany se na mne valí koncovka -oun ve skořicové košili se skořicovou vázankou. (Tuto koncovku, hoši a děvčata, mají slova jako blboun, vrahoun, drzoun.) Komíhám svým -telem jako parašutisté, abych se dostal z dosahu neblahé koncovky.

Antikilián, o jednu předponu víc nebo míň. Ale nepomáhalo to, na čele mi vyvstal smrtelný pot, úzkostí mi vlhly ruce. Chtěl jsem si je otřít, a tu jsem cítil, že v ruce křečovitě svírám pentli.

Přítáhl jsem ji, snažil jsem se po ní ručkovat nahoru, usilovně, nikdy jsem dobře neovládal ručkování, ani šplhání bez přírazu, ani s přírazem. Ani teď mi to nešlo, dýchal jsem těžce, ale stoupal jsem, a tu jsem náhle zpozoroval, že na pentli jsou nějaká písmena, snad to ani není pentle, ale telegrafní páska – šplhám tedy usilovně, abych si to mohl přečíst, nejsou to písmena, ale Morseova abeceda, stoupám od čárky k tečce, od písmene k písmenu a luštím znak po znaku:

J
S
T
E

Ú
P
L
N
Ě

Z
D
R
Á
V

a spadl jsem do jámy.

Kapitola poslední

Ráno bylo zamřelé, i když obloha svítila berlínskou modří, tryskové stíhačky létaly vysoko a věštily opět krásný den. Pan doktor Šifalda vstal usměvavý a čilý, mně naopak ve spáncích tepala bolest. Že by se jeho nádor vinou masírování palce u nohou přestěhoval z jeho hlavy do mé?

„Vy vypadáte,“ zahájil doktor Šifalda ranní konverzaci. „Ta vám zase zamotala šišku. Ale já jsem vám říkal, pojdte se mnou k Venclovi. Žádné vcitování, jenom masáž šlapek. A mám hlavu lehkou jako pírkó. Jezuskote, pane profesore, co je to s vámi? Vy jste snad do ní opravdu? Vzpamatujte se, kristepane, a to jste byl ještě před týdnem úplně soudný, zdravý člověk!“

Když jsem kráčet pomalu na rozcvičku, potkal jsem doktora Halvu. Od našeho katastrofického sezení jsem ho neviděl. Naše setkání nyní proběhlo, jak je zvykem u lidí, kteří už nemohou zabránit tomu, aby se nepotkali, ale chtějí mermomocí zabránit tomu, aby se vzájemně uviděli. Doktor Halva pojal ve vzdálenosti padesáti kroků ode mne neodolatelnou náklonnost k astrám, rostoucím podél chodníku, a v chůzi si je s obrovským zájmem prohlížel. Asi deset kroků ode mne náhle zvedl hlavu i zrak šikmo nade mne, vypadalo to, že spatřil na nebi nehybně trčící káňe myšilova. Já jsem naproti tomu pozorně sledoval silnici vpravo před Slunečním dvorem, co kdyby se náhle objevila rota ufonů ze souhvězdí Aldebaran. Ve vzdálenosti pěti kroků se naše pohledy vyrovnaly a míjely se současně s našimi těly jako dvě rovnoběžky, které se nikdy nesetkají, leda v nekonečnu.

Bylo to špatné znamení, jako by mi přes cestu přeběhla černá kočka.

Na rozcvičku jsem přišel poslední, a nová sestra Olga mě vy-
peskovala jako odstrašující příklad pro druhé. Když pak chvíli
pozorovala mé malátné cviky, které jakoby ozvěnou doháněly
ostatní, nezdržela se.

„Dneska byste měl skákat, a vy se zatím ploužíte jako umrlec.“

„Proč bych měl skákat?“ zeptal jsem se v neblahé předtuše.

„Jdete dnes přece domů! Nebo se vám u nás tak líbí, že se vám
nechce?“

Cvičenci se rozesmáli a já propadl zmatku.

Tak mě uznala zdravým. Proč však tak náhle? Asi se opravdu
vydělala toho mého včerejšího energického vystoupení. Asi to
bylo něco zvláštního, vždyť ani já jsem se nepoznával v onom
cílevědomém muži, který nahlas a otevřeně mluví o svých citech.
Ta moje aktivita byla až chorobná. A v ní uzrálo přesvědčení, že ze
mne vyrostl další neurastenický dotěra, který jí bude telefonovat,
docházet do rodiny, bude se chtít oženit s další sestřenicí!

Ale co když je to naopak? Řekla přece, že vůle je příznak zdraví,
co když mne pokládá za zcela zdravého, a tedy člověka nikoliv
trpícího přenosem, ale opravdu zamilovaného! Vždyť to, jak se
zakoktávala, prozrazovalo zřetelnou a rozkošnou nejistotu. Bylo
by opravdu možné, že si sebou není zcela jista? A bojí se, že by
mohlo popřípadě dojít k zhřešení proti čtvrtému přikázání Slu-
nečního dvora? A ona jako lékařka, která k tomu nechala dojít, by
byla příkladně vyobcována. A proto musím být vyobcován já. Ale
to znamená, že potom může následovat shledání na onom světě,
světe zdravých. Až budeš volný, budu i já volná, a ve městě v ne-
děli najdeš můj byt, adresa je přece na vrátnici Slunečního dvora,
přijdeš do našeho domu, zazvoníš a...

A ona otevře, zbledne, protože jí leze do bytu další neurastennický dotěra.

A magnetofonová smyčka, reprodukující nesmyslné úvahy, se rozjela nanovo.

Snídaně mi nechutnala. Výtečná křupavost místních rohlíků se změnila v mých ústech v lepivou žmoulavost. Myslel jsem jen netrpělivě na ranní společenství, zda potvrdí onu zprávu.

Paní Hanzlíková nejprve přečetla kroniku minulého dne. Vyšperkovala v ní návštěvu v kravíně spřátelené vesničky tak, že procenta doживosti splétala s hnědými akvarely kravích hřbetů a dětskými dudlíky v porodnici selat v mohutný bukolický zpěv.

Poté doktor Viceník střízlivým hlasem oznámil jména tří odcházejících: doktor Šifalda, paní Doležalová, Robert Kilián. Pak nám všem třem odevzdal zalepené obálky se zprávou pro ošetřujícího lékaře.

Kdy Jarmila tu zprávu psala? Asi hned po našem sezení. Chce se mne zbavit! Samozřejmě že je to tak. Co já vlastně vím, abych mohl usuzovat jinak. Vyžívám se ve svých problémečkách, ale její vůbec neznám. Jak tady vůbec žije? Svobodná mladá žena celý týden mezi neurasteniky a roztřesenci. Jistě má ve městě nějakého zdravého mládence, určitě až příliš zdravého.

Zmocnila se mě netrpělivá dychtivost dozvědět se o ní něco bližšího. Od koho? Samozřejmě od pana Vencle.

„Víte, že teho o ní ani moc nevím,“ řekl pan Vencle a vytáhl si pět cigaret z mé krabičky. „Žije si nejak tak samostatně. Ví, že se o ňu pokóšel doktor Halva.“

Zaržál jsem vzteky. I tuto něžnou bytost chtěl ten libidinózní umanutec položit na své psychoanalytické lehátko? Pan Vencle několikrát potáhl dým a dodal:

„Ale myslím, že ostróhal kolečka.“

Zaržál jsem znovu, tentokrát blažeností.

„Ona asi na mužský moc nebude. Ty intelektuálky chcó úroveň. Znáte ty inzeráty značka Úroveň? Po pár letech potom čtete: Zklamáná životem hledá přítele, značka Smím ještě doufat? To písó ty samý ženský.“

Ne, pan Vencel o Jarmilce nevěděl nic.

Následoval obřad pohřbívání starého neurastenického člověka. Všichni slunečníci utvořili kruh, chytili se za ruce a na povel Reného Šindelky, režiséra těchto představení, začali zpívat táhlou píseň Už mně koně vyvádějú. Pak mě skutečně začali vyvádět. Uprostřed kruhu René Šindelka nainstaloval tři lehátka a po stranách každého z nich svíce. Doktor Šifalda, já a paní Doležalová jsme si lehli na ně a paní Hanzlíková nám dala na prsa květ růže z těch, které sama okopávala, zalávala a hlídala před panem Kučerou. Poté se ze skupiny vydělily Milada s paní Hanzlíkovou. V roli plaček se nám vrhly k nohám a kvílely. Kvílely se zřejmým požitkem, zřejmě v civilním životě kvílení postrádaly. Ležel jsem na lehátku a s respektem si prohlížel ty dobré lidi. Vydrželi čtyřicet dva dny dívat se jeden na druhého, aniž se povraždili, naopak důvěrná znalost sebe navzájem, znalost toho, co nevědí ani jejich nejbližší duše doma, vytvořila zvláštní pouto sekty zasvěcenců. A teď odjedu, a už patrně žádného z nich neuvidím: ani paní Hanzlíkovou s její jabluňkou, paní Doležalovou s její sekyrou, doktora Šifaldu, kterého jistě hned za branou Slunečního dvora začne bolet hlava, Marcelu, nevědoucí do smrti, co chce, ani nešťastného Reného Šindelku, jehož jediným životním zájmem zůstane – René Šindelka.

Teď dal nenápadný režijní pokyn, slunečníci nás uchopili, položili pod nás paže, pohoupali nás (dotyková terapie), René Šindelka pohlédl na pana Tenoru a ten pečlivě provedl jediný úkon,

který režisér na něm požadoval, zmáčknutí knoflíku magnetofonu. Ozval se smuteční pochod a my tři jsme byli nesení na rukou chodbou ven před bránu Slunečního dvora. U brány každého z nás rozhoupali a hodili před bránu do trávy jako Morenu do vody. A to už jsme byli noví lidé.

Před bránu se s námi přišel rozloučit i zdravotní personál. Sestře Kornélii jsem poděkoval za vynikající pochutiny a zarecitoval její občasný výrok: bolest přebolí, radost přeshumí, ale jídlo zůstává. Ona mě na oplátku rovněž pochválila.

„Byl jste dobrý strážník, jakého si každá kuchařka přeje, všechno jste vyjedl a pochválil, aji to, co nebylo akorát, a ne jako někeří, co furt brblají, jak by se stravovali denně ve výběrovce.“

Pan Vencel mi tiskl dojatě ruku:

„Škoda že odcházíte, teďkon tu bude népěknější. Ale nezóféte, třeba se za rok zase zhróíte a přendete k nám,“ řekl povzbudivě, a do ucha mi zašeptal: „A to si vás vezmu do parády já sám! Zeptéte se Šifaldy, jak sem mu pomohl, a to je vysoce študované člověk. Co?“ A ještě jednou opakoval nahlas: „Co?“

A pak se objevila ona. A já zkameněl.

Když podala ruku paní Doležalové a doktoru Šifaldovi, podala ji i mně. Pohlédl jsem do jejích černých tunelů a spatřil v nich světýlko velké naděje. Usmívala se. A já byl rozhodnut. Už tuto neděli ji navštívím, zazvoním na její zvonek, nebudu vůbec roztřesený, půjdeme spolu na procházku městem, budeme si spolu prohlížet výklady, snad zajdeme i na hřbitov. Bude to krásné dobrodružství. A ona si mě vezme, protože už nemá žádnou sestřenici.

A tu ona ke všemu ještě řekla:

„O tom přenosu, pane profesore, bychom si měli ještě někdy popovídat. Nechcete mě navštívit?“ A dodala potutelně: „Mou adresu znáte, ne?“ Myslel jsem, že ji obejmu. Ale neobjal jsem ji.

Kráčel jsem strnule k autobusu.

Nastoupil jsem.

Autobus se rozjel, jel a jel, zmenšoval se, až zmizel za obzorem
v zářícím slunci.

Miroslav Skála
Cesta kolem mé hlavy za 40 dnů

Ilustrace na obálce NadineVeresk/Shutterstock.com

Korektura Jaroslava Bednářová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 23. 10. 2026

ISBN 978-80-274-5237-8 (epub)

ISBN 978-80-274-5238-5 (pdf)

ISBN 978-80-274-5239-2 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z e-knihovna.cz, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

**Městská
knihovna
v Praze**

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na mlp.cz/vr.